

**T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
GELİŞİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI**

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN
MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ İLE
KARAR VERME STRATEJİLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KELSÜM ŞAHİN

08 11 04 107

Danışman Öğretim Üyesi:

Dr. Mustafa OTRAR

İstanbul, Kasım 2010

TEZ ONAY SAYFASI

T.C. MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

22.11.2010 tarihinde tezinin savunmasını yapan Kelsüm ŞAHİN'e ait "Ortaöğretim Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri İle Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Gelişim Psikolojisi Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak Kabul Edilmiştir.

.....
Jüri Başkanı

.....
(Üye)

.....
(Üye)

.....
(Üye)

.....
(Üye)
(Danışman)

ÖZET

Bu araştırma; lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ve karar verme stratejilerinin aralarındaki ilişkinin incelenmesi ve öğrencilerin mesleki olgunluk ve karar verme stratejilerinin demografik özellikleriyle olan ilişkilerinin incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Amaç doğrultusunda kullanılan anket ve ölçekler İstanbul ili Kadıköy ilçesindeki ortaöğretim kurumlarından random yöntemiyle seçilmiş 10 ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 452 son sınıf öğrencisine uygulanmıştır.

Elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 17.0 programında analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda; öğrencilerin; mesleki olgunluk düzeyleri ile karar stratejileri ölçeği mantıklı-sistemik alt boyutu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı, diğer karar stratejileri boyutları olan içtepesel, bağımlı ve kararsızlık stratejileri ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel açıdan $p < ,01$ düzeyinde anlamlı negatif yönlü ilişkilerin olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer bir ifade ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri yükseldikçe içtepesel, bağımlı ve kararsızlık stratejilerini seçmeleri azalmaktadır. Öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile demografik özelliklerinden meslek seçimi konusunda bilgi almaya ihtiyacının olup olmama durumu dışında kalan, cinsiyetleri, yaşları, lise türleri, gelir düzeyleri, anne-baba eğitim durumları, eğitim gördükleri okulu isteyerek seçip seçmeme durumları, algıladıkları başarı düzeyleri, meslek seçiminde yardım alıp

almama değişkenlerine göre anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca araştırmada öğrencilerin karar stratejileri ile demografik özellikleri arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mesleki olgunluk, mesleki gelişim, karar verme, karar verme stratejileri.

ABSTRACT

This research was made for examining the relationship between occupational maturity level and decision making strategies of secondary school students and to examine relationship of occupational maturity level and decision making strategies of students with demographic properties.

Surveys and scales that were used for the purpose were applied to 452 final year students who study in 10 secondary schools and who were selected with random method from secondary schools in Istanbul City Kadıköy Town.

The achieved data were analyzed in electronic environment SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 17.0 program.

As a result of the research; it was determined that there is no meaningful relationship statistically between occupational maturity level of the students with decision strategies scale-systematic lower dimension, but it was determined that there are meaningful negative relations statistically at $p < ,01$ level between occupational maturity levels of the students with impulsive, dependency and indecision strategies which are other decision strategy aspects. With another words, as occupational maturity levels of the students increase, their choice for impulsive, dependency and indecision strategies shows decrease. Except for aspects for determining whether

they need information for choosing occupation according to occupational maturity levels of the students with demographic properties, it was decided that there is no meaningful difference according to their genders, ages, high school types, level of income, mother-father educational background, whether they intentionally chosen their current school or not, perceived success levels and whether they received support in choosing occupation. Besides, meaningful differences were determined in the research between decision strategies and demographic properties of the students.

Keywords: Occupational maturity, occupational development, decision making, decision making strategies.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Mesleki Olgunluk	2
1.1.1. Mesleki Olgunluk Kavramı.....	3
1.1.2. Mesleki Olgunluk Kavramının Boyutları.....	8
1.1.2.1. Mesleki Seçime Yönelme.....	8
1.1.2.2. Tercih Ettiği Meslek Hakkında Plan Yapma ve Bilgi Toplama	9
1.1.2.3. Mesleki Tercihin Tutarlılığı	11
1.1.2.4. Özelliklerin Billurlaşması.....	12
1.1.2.5. Mesleki Tercihin Akılcılığı	12
1.1.3. Mesleki Olgunluk Kavramının Gelişimi	14
1.1.4. Mesleki Gelişim Kuramları.....	15
1.1.4.1. Ginzberg'in Meslek Gelişimi Kuramı	16
1.1.4.2. Super'in Meslek Gelişimi Kuramı	17
1.1.4.3. Tiedeman ve O'Hara'nın Kimlik Kuramı	19
1.1.4.4. Diğer Kuramlar:	20
1.1.5. Mesleki Olgunluk ile İlgili Yapılmış Araştırmalar	22
1.1.5.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	23
1.1.5.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	28
1.2. Karar Verme	31
1.2.1. Karar Verme Süreci.....	32
1.2.2. Karar Verme Stratejileri	36
1.2.3. Karar Verme Sürecini Etkileyen Faktörler.....	41
1.2.4. Karar Verme Stratejileri İle İlgili Yapılan Araştırmalar	43
1.2.4.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	43

1.2.4.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	49
1.3. Araştırmanın Amacı	51
1.4. Araştırmanın Önemi.....	52
İKİNCİ BÖLÜM.....	54
2. YÖNTEM.....	54
2.1. Evren ve Örneklem	54
2.2. Veri Toplama Araçları	54
2.2.1. Mesleki Olgunluk Ölçeği	54
2.2.1.1. Mesleki Olgunluk Ölçeğinin Güvenirliği.....	55
2.2.1.2. Mesleki Olgunluk Ölçeğinin Geçerliği	55
2.2.2. Karar Stratejileri Ölçeği.....	56
2.2.2.1. Karar Stratejileri Ölçeğinin Güvenirliği.....	57
2.2.2.2. Karar Stratejileri Ölçeğinin Geçerliği.....	57
2.3. İşlem	58
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	60
3. BULGULAR	60
3.1. Örneklem Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	60
3.2. Mesleki Olgunluk Ölçeği ve Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri	65
3.3. Mesleki Olgunluk Ölçeği ve Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarının Demografik Özelliklere Göre Fraklılaşma Durumunu Belirlemek Üzere Yapılan Test Sonuçları	67
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	100
4. TARTIŞMA	100
5. KAYNAKÇA	109
6. EKLER.....	115
EK-1: Mesleki Olgunluk Ölçeği.....	115

EK-2: Karar Stratejileri Ölçeği.....	120
EK-3: Bireyi Tanıma Çizelgesi.....	125
7. ÖZGEÇMİŞ.....	127

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3.1. Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	60
Tablo 3.2. Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	60
Tablo 3.3. Lise Türü Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri	61
Tablo 3.4. Algılanan Gelir Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri	61
Tablo 3.5. Algılanan Gelir Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri	61
Tablo 3.6. Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri	62
Tablo 3.7. Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri	62
Tablo 3.8. Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	63
Tablo 3.9. Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	63
Tablo 3.10. Okulu İsteyerek Seçip Seçmediği Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	63
Tablo 3.11. Algılanan Başarı Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri ..	64
Tablo 3.12. Algılanan Başarı Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri ..	64
Tablo 3.13. Meslek Seçiminde Yardım Alıp Almadığı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri	64
Tablo 3.14. Meslek Seçiminde Konusunda Bilgi Almaya İhtiyacının Olup Olmadığı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri	65
Tablo 3.15. Mesleki Olgunluk Toplam puanlarına Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri.....	65
Tablo 3.16. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Mantıklı-Sistemik Alt Boyutuna Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri	66
Tablo 3.17. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından İçtepisel Alt Boyutuna Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri	66
Tablo 3.18. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Bağımlı Alt Boyutuna Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri	66

Tablo 3.19. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Kararsızlık Alt Boyutuna Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri	66
Tablo 3.20. Mesleki Olgunluk Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	68
Tablo 3.21. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Mantıklı-Sistematik Alt Boyutu Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	68
Tablo 3.22. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından İçtepesel Alt Boyutu Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	69
Tablo 3.23. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Bağımlı Alt Boyutu Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	69
Tablo 3.24. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Kararsızlık Alt Boyutu Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	69
Tablo 3.25. Mesleki Olgunluk Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	70
Tablo 3.26. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Mantıklı-Sistematik Alt Boyutunun Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	70
Tablo 3.27. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından İçtepesel Alt Boyutunun Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	71
Tablo 3.28. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Bağımlı Alt Boyutunun Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	71
Tablo 3.29. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Kararsızlık Alt Boyutunun Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	72
Tablo 3.30. Mesleki Olgunluk Ölçeği Puanlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	72
Tablo 3.31. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Mantıklı-Sistematik alt boyutu Puanlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	73

Tablo 3.32. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından İçtepesel alt boyutu Puanlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	73
Tablo 3.33. Karar Stratejileri Ölçeği İçtepesel Alt Boyutunun Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Anova Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	74
Tablo 3.34. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Bağımlı alt boyutu Puanlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	74
Tablo 3.35. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Kararsızlık alt boyutu Puanlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	75
Tablo 3.36. Karar Stratejileri Ölçeği Kararsızlık Alt Boyutunun Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Anova Sonrası Post-Hoc Tamhane Testi Sonuçları	76
Tablo 3.37. Mesleki Olgunluk Ölçeği Puanlarının Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	76
Tablo 3.38. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarından Mantıklı-Sistemik Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	77
Tablo 3.39. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarından İçtepesel Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	77
Tablo 3.40. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarından Bağımlı Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	78
Tablo 3.41. Karar Stratejileri Ölçeği Bağımlı Alt Boyutunun Puanlarının Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Anova Sonrası Post-Hoc Tamhane Testi Sonuçları.....	78
Tablo 3.42. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarından Kararsızlık Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	79
Tablo 3.43. Mesleki Olgunluk Ölçeği Puanlarının Algılanan Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	79

Tablo 3.44. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Mantıklı-Sistemik Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	80
Tablo 3.45. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından İçtepesel Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	80
Tablo 3.46. Karar Stratejileri Ölçeği İçtepesel Alt Boyutunun Puanlarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaşımını Belirlemek Amacıyla Yapılan Anova Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	81
Tablo 3.47. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Bağımlı Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	82
Tablo 3.48. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Kararsızlık Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	82
Tablo 3.49. Karar Stratejileri Ölçeği Kararsızlık Alt Boyutunun Puanlarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaşımını Belirlemek Amacıyla Yapılan Anova Sonrası Post-Hoc LSD Testi Sonuçları	83
Tablo 3.50. Mesleki Olgunluk Ölçeği Puanlarının Algılanan Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	84
Tablo 3.51. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Mantıklı-Sistemik Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	84
Tablo 3.52. Karar Stratejileri Ölçeği Mantıklı-Sistemik Alt Boyutunun Puanlarının Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaşımını Belirlemek Amacıyla Yapılan Anova Sonrası Post-Hoc LSD Testi Sonuçları	85
Tablo 3.53. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından İçtepesel Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	86
Tablo 3.54. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Bağımlı Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	86

Tablo 3.55. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Kararsızlık Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	87
Tablo 3.56. Mesleki Olgunluk Ölçeği Puanlarının Okulu İsteyerek Seçip Seçmediği Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	87
Tablo 3.57. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Mantıklı-SistematiK Alt Boyutu Puanlarının Okulu İsteyerek Seçip Seçmediği Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	88
Tablo 3.58. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından İÇtePisel Alt Boyutu Puanlarının Okulu İsteyerek Seçip Seçmediği Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	88
Tablo 3.59. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Bağımlı Alt Boyutu Puanlarının Okulu İsteyerek Seçip Seçmediği Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	88
Tablo 3.60. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Kararsızlık Alt Boyutu Puanlarının Okulu İsteyerek Seçip Seçmediği Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	89
Tablo 3.61. Mesleki Olgunluk Ölçeği Puanlarının Algılanan Başarı Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	89
Tablo 3.62. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Mantıklı-SistematiK Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Başarı Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	90
Tablo 3.63. Karar Stratejileri Ölçeği Mantıklı-SistematiK Alt Boyutunun Puanlarının Algılanan Başarı Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaşımını Belirlemek Amacıyla Yapılan Anova Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları.....	91
Tablo 3.64. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından İÇtePisel Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Başarı Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	91
Tablo 3.65. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Bağımlı Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Başarı Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	92
Tablo 3.66. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Kararsızlık Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Başarı Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	92

Tablo 3.67. Mesleki Olgunluk Ölçeği Puanlarının Meslek Seçiminde Yardım Alıp Almadığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	93
Tablo 3.68. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Mantıklı-Sistemik Alt Boyutu Puanlarının Meslek Seçiminde Yardım Alıp Almadığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	93
Tablo 3.69. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından İçtepesel Alt Boyutu Puanlarının Meslek Seçiminde Yardım Alıp Almadığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	94
Tablo 3.70. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Bağımlı Alt Boyutu Puanlarının Meslek Seçiminde Yardım Alıp Almadığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	94
Tablo 3.71. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Kararsızlık Alt Boyutu Puanlarının Meslek Seçiminde Yardım Alıp Almadığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	95
Tablo 3.72. Mesleki Olgunluk Ölçeği Puanlarının Meslek Seçiminde Konusunda Bilgi Almaya İhtiyacının Olup Olmadığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	95
Tablo 3.73. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarından Mantıklı-Sistemik Alt Boyutu Puanlarının Meslek Seçiminde Konusunda Bilgi Almaya İhtiyacının Olup Olmadığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	96
Tablo 3.74. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarından İçtepesel Alt Boyutu Puanlarının Meslek Seçiminde Konusunda Bilgi Almaya İhtiyacının Olup Olmadığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	96
Tablo 3.75. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarından Bağımlı Alt Boyutu Puanlarının Meslek Seçiminde Konusunda Bilgi Almaya İhtiyacının Olup Olmadığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	97
Tablo 3.76. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarından Kararsızlık Alt Boyutu Puanlarının Meslek Seçiminde Konusunda Bilgi Almaya İhtiyacının Olup Olmadığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	97
Tablo 3.77. Mesleki Olgunluk Ölçeği ve Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Mantıklı-Sistemik Alt Boyutu Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları	98
Tablo 3.78. Mesleki Olgunluk Ölçeği ve Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından İçtepesel Alt Boyutu Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları.....	98

Tablo 3.79. Mesleki Olgunluk Ölçeği ve Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Bağımlı Alt Boyutu Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları..... 98

Tablo 3.80. Mesleki Olgunluk Ölçeği ve Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Kararsızlık Alt Boyutu Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları..... 99

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Lise yılları gençler için meslekle ilgili karar vermeleri açısından kritik zaman olarak değerlendirilmektedir. Gençler bu dönemlerinde, meslek olarak seçecekleri alanları belirlemek ve meslekleri hakkında karar vermek durumundadırlar. Meslek seçimi gencin, yalnızca nasıl bir işte çalışmak istediği ile ilgili olmayıp aynı zamanda nasıl bir hayat standardı içinde yaşamak istediğini de etkileyen bir karar olduğu için çok önemlidir. Lise çağına gelmiş gençlerin böylesine önemli bir karar vermek zorunda olmaları, mesleki gelişim görevlerini yerine getirmedilerse, doğru ve akılcı kararlar vermelerini zorlaştırmaktadır. Meslek seçimi, meslek gelişiminde yer alan mesleki gelişim görevlerini başarı ile tamamlama ve mesleki olgunluk düzeyi ile bağlantılıdır (Çoban, 2005).

Mesleki olgunluk; bireyin yaşına uygun karar vermeye ve mesleki gelişim görevleri ile baş etmeye hazır olması olarak tanımlanmaktadır. Meslek seçimi, bireyin ilgi, yetenek, değer, beklenti ve kişilik özelliklerine uygun olarak seçildiğinde kişinin ruh sağlığını mesleki ve özel hayatını olumlu yönde etkilemekte ve bireyin hayat kalitesi ve standardına olumlu yönde katkı sağlamaktadır (İşgör ve Sezer, 2008).

Ülkemizde ortaöğretimde okuyan öğrenciler genellikle 14-18 yaşlar arasındaki gençlerdir. Super'e göre 14-18 yaşlar arasındaki öğrenciler, mesleki gelişim araştırma evresinin deneme basamağındadır. İnsanın kendini ve çevresindeki

fırsatları tanıma ve değerlendirme çabaları okul öncesi dönemden itibaren başlasa da, asıl bu yoldaki çabaların yoğun olduğu dönem 14-18 yaşlar arasına rastlamaktadır. Meslek seçimi için henüz mesleki olgunluğa ulaşmamış bireyler kararlarını tesadüfen veya çevre etkisiyle vermektedir. Bu durum zaman içerisinde başarılı, zengin fakat mutsuz olan bireylerin sayısını artırabilir. Öğrencilerin kendilerine uygun meslekleri seçebilmelerine yardımcı olmak, onların mutlu ve başarılı, toplumun ise ihtiyacı olan insan gücünün yerinde kullanılmasını sağlayacaktır (Usluer, 2005)

Bu araştırmada, lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri, öğrencilerin karar verme stratejileri ve demografik özellikleri dikkate alınarak yordanmaya çalışılmıştır.

1.1. Mesleki Olgunluk

Bir meslek seçme, bir meslek için karar verme, insan hayatının en önemli olaylarından birisidir. Meslek yaşantıları, meslekten alınan doyum, çalışma koşulları vb. bireyin tüm yaşantılarını etkiler. Bireyin kendini gerçekleştirebilmesi, çevresiyle ve kendisiyle uyumlu olabilmesi, eş seçimi, aile içi huzuru gibi ruh sağlığını doğrudan etkileyen daha pek çok olgu ile bireyin çalışma hayatı ve şartları arasında sıkı bağlar bulunmaktadır. Bütün bunlar meslek seçmenin ya da mesleğe yönlendirmenin son derece bilinçli ve bilimsel verilerle desteklenerek yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle meslek seçimi, meslekî gelişim ve mesleğe yönlendirme pek çok bilim adamının ilgisini çekmiştir. Meslekî gelişim kuramcılarına göre her dönem belli karakteristik özellikleri ve davranış biçimlerini içerir. Bu özellikler doğrultusunda her dönem için bireylerden farklı davranış biçimleri göstermesi beklenir. Her dönem için beklenen bu davranış ve tutumlar “meslekî gelişim görevleri” olarak isimlendirilirler. Bireyler her bir evredeki meslekî

gelişim görevleriyle başa çıkmada başarılı olduğu ölçüde meslekî olgunluk kazanmış sayılırlar.

Meslekî olgunluk bireyin yaşına ve zihinsel konumuna uygun olarak çalışmanın ve bir meslek seçmenin gerekliliğine inanma, bunun için doğru girişimlerde bulunma ve kararlar alma ile ilgilidir (Kulaksızoğlu ve Otrar, 2004).

1.1.1. Mesleki Olgunluk Kavramı

Mesleki olgunluk kavramını açıklamak için öncelikle mesleki gelişim görevinin tanımlanması gerekmektedir. Bireylerin içinde buldukları mesleki gelişim dönemine özgü mesleki gelişim görevlerini Super ve arkadaşları (1957) şöyle tanımlamıştır. “Mesleki gelişim görevi, yaşamın belli bir anında ortaya çıkan, iş etkinliklerine katılma ve buna hazırlanmada bir sosyal grubun üyelerinin göstermesi beklenen, oldukça düzenli bir dizi davranıştan çıkarsanan görevleridir (Akbalık, 1994).

Meslek psikolojisinde mesleki gelişim kuramcıları olarak bilinen Ginzberg, Ginsburg, Alexrad ve Herman (1951) ve Super ve arkadaşları (1957) meslek gelişiminin genel gelişime benzediğini, nasıl genel gelişim süreci belli evrelere ayrılmışsa ve bu evreler için gelişim görevleri tanımlanmışsa, meslek gelişimi sürecinin de bazı evrelere ayrıldığını ileri sürmüşlerdir. Super ve arkadaşları (1963) mesleki gelişim sürecini beş evreye ayırmış ve bu evrelerin her biri için bireyden beklenen bazı mesleki tutum ve davranışlar tanımlanmıştır. Bunlara “mesleki gelişim görevleri” denir (Kuzgun ve Bacanlı, 2005).

Mesleki gelişimi ve mesleki gelişim görevleri dönemleri doğal olarak meslek olgunluğu kavramını ortaya çıkarmıştır. Super ve arkadaşları (1957) meslek

olgunluğunu, meslek gelişimi doğrusunda erişilen nokta olarak tanımlanmıştır. Bu bakımdan tıpkı bedensel ya da zihinsel olgunluk gibi bir de mesleki olgunluktan söz etmek mümkündür (Akbalık, 1994).

Super (1957)'e göre, mesleki olgunluk, mesleki gelişim derecesinin bir göstergesi olup bireyin çocukluktan fantezi seçim yapma evresinden başlayarak, emekli olup çalışma yaşamından ayrılma kararına kadar süren mesleki gelişim sürecinde ulaşılan yerdir. Mesleki olgunluk kazanmak ise, her bir mesleki gelişim basamağında tipik ve gerekli problem çözme yaşantıları (mesleki gelişim görevleri) ile karşılaşmak, bir sonraki basamakta karşılaşılabilecek güçlüklerle baş edebilmek için gerekli olan temel becerileri edinmek demektir. Birey, belli bir evrede mesleki gelişim görevleriyle başa çıkmadan başarılı olduğu ölçüde mesleki olgunluk kazanmış sayılır (Super, 1957'den aktaran Kuzgun ve Bacanlı, 2005).

Mesleki gelişim kuramcılarının iddia ettikleri gibi eğer meslek gelişimi sistemli, birbirine bağlı belli evrelerden oluşan bir süreç ise, bireyin nasıl bir olgunlaşma süreci izlediği, belli bir anda mesleki olgunluğunun derecesini saptamak mümkün olacaktır (Kuzgun, 2000).

Mesleki olgunluğun birçok kuramcı tarafından tanımı yapılmıştır. Bu tanımlardan bazıları şunlardır:

Mesleki olgunluk, King (1989) tarafından bireyin kendisine uygun ve gerçekçi meslek seçebilme yeteneği olarak tanımlanmıştır. Diğer bir tanım ise, mesleki olgunluk, bireyin akılcı ve gerçekçi meslek seçimi için gerekli bilgi ve beceriyi kazanmasıdır. Savickas (1984) ise mesleki olgunluğu bireyin yaşına uygun karar vermeye ve mesleki gelişim görevleri ile baş etmeye hazır olması olarak tanımlamaktadır (Akt: Çoban, 2005).

Super'e göre mesleki olgunluk, bireylerin yaşam aşamalarındaki mesleki gelişimsel görevleri ile baş edebilmedeki hazır bulunuşluk düzeylerini ve bunları gerçekleştirme düzeylerini göstermektedir (Nelson- Jones, 1995).

Mesleki olgunluk bir mesleki gelişim basamağında tipik ve gerekli problem çözme yaşantıları (mesleki gelişim görevleri) ile karşılaşmak, bir sonraki basamakta karşılaşacak güçlüklerle baş edilebilmek için gerekli olan temel becerileri edinmek demektir.

Crites (1969), meslek olgunluğunu sadece meslek seçimi olarak almamış, gencin karar vermeye karşı tutumları iş gereklerinin anlaşılması, planlama etkinlikleri, yetenekler ve mesleki becerilerinin gelişimi olarak da belirtmiştir. Eğer birey, karar vermeye karşı mantık dışı ve kalıplaşmış inançlardan uzak şekilde sağlıklı bir tutum geliştirmişse kendi yetenek ve kişilik özelliklerine uygun bir meslek seçebilecek mesleki olgunluğu elde etmiş olacaktır (Akt: Doğan ve Kuzgun, 2008).

Super ve arkadaşları (1996) mesleki olgunluğun hem davranışsal hem de bilişsel unsurları içerdiğini belirtir.

Holland (1985) ise, mesleki olgunluk kavramı ile psikolojik olgunluğu eşit sayar. Ona göre her iki kavram da bireyin kendisi ve çevresi hakkındaki bilgi ve deneyimine dayanır (Akt: Pietrofesa ve Splete, 1975).

Mesleki olgunluk ayrıca, bireyin akıllıca ve gerçekçi mesleki seçim yapabilmesi için sahip olduğu bilgi ve becerinin boyutu olarak da tanımlanabilmektedir. Bu beceri, bireyin meslek seçmesi gerektiğini fark etmesini ve seçiminin zaman içinde hem gerçekçi hem de tutarlı olma düzeyini de içerir (Levinson, Ohler, Caswell ve Kiewra, 1998).

Yapılan bu tanımlar doğrultusunda mesleki olgunluk, bireyin kendi ilgi, yetenek, değer, kişilik özellikleri ve beklentilerine uygun mesleğe karar verebilmesidir. Bundan dolayı, mesleki olgunluk önemli ve üzerinde çalışılması gereken bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Meslek seçimi, bireyin ilgi, yetenek, değer, beklenti ve kişilik özelliklerine uygun olarak seçildiğinde kişinin ruh sağlığını mesleki ve özel hayatını olumlu yönde etkilemekte ve bireyin hayat kalitesi ve standardına olumlu yönde katkı sağlamaktadır (Çoban, 2005).

Mesleki olgunluk bir bakıma gencin meslek seçimi ile başa çıkma şekli, onun genel olgunluğunun göstergesidir. Birey, her bir mesleki gelişim evresinden başarı ile geçtikçe mesleki olgunluğu da gelişir. Ancak, okulöncesi eğitimden diğerine başarı ile geçebilmesi bir bakıma kendisinden beklenen mesleki olgunluğa ulaşabilmesi, her bir dönemde (ilköğretim ve lise yılları) kendisinden beklenen mesleki gelişim görevlerini üstlenmesi ve başarması ile mümkündür. Bu alanda çalışan bazı kuramcılar mesleki olgunluğun ölçütlerini saptamaya çalışmışlar ve çeşitli ölçütler takımları ileri sürmüşlerdir (Yeşilyaprak, 2002).

Bireylerin bir mesleki gelişim evresinden diğerine başarıyla geçebilmesi için bir bakıma kendisinden beklenen mesleki olgunluğa ulaşabilmesi her bir yaşam evresinde kendisinden beklenen mesleki gelişim görevlerini üstlenmesiyle mümkündür. Meslek gelişimi sistemli, birbirine bağlı aşamalardan oluşan bir süreç olduğuna göre, bireyin nasıl bir olgunluk izlediğini, belli bir anda meslek olgunluğunun hangi düzeyde olduğunu saptamak mümkün görünmektedir (Bacanlı, 1995).

Meslek seçimi, bireyin ilgi, yetenek, değer, beklenti ve kişilik özelliklerine uygun olarak seçildiğinde kişinin ruh sağlığını mesleki ve özel hayatını olumlu yönde

etkilemekte ve bireyin hayat kalitesi ve standardına olumlu yönde katkı sağlamaktadır (Çoban, 2005).

Herr ve Cramer (1996), mesleki olgunluğu belirleyen 12 mesleki ögeyi de şu şekilde belirtmişlerdir:

- Gereksinimleri billurlaştırmanın farkında olma
- Kaynakları kullanma,
- Mesleki tercihlerini biçimlendirmede dikkate alması gereken etmenlerin farkında olma,
- Mesleki amaçlarını etkileyebilecek olasılıkların farkında olma,
- İlgilerde ve değerlerde farklılaşma,
- Geçmiş ve gelecek arasındaki ilişkinin farkında olma,
- Genelleştirilen tercihleri biçimlendirme,
- Tercihlerin tutarlılığı,
- Tercih edilen meslek hakkında sahip olunan bilgi,
- Tercih edilen meslek için plan yapma,
- Tercih edilen mesleğin akılcılığı,
- Belirleme

1.1.2. Mesleki Olgunluk Kavramının Boyutları

Gencin meslek seçimiyle başa çıkma şekli, onun genel olgunluğunun göstergesidir. Birey, her bir mesleki gelişim evresinden başarı ile geçtikçe mesleki olgunluğu da gelişir. Ancak, okulöncesi eğitimden başlanarak bireyin içinde bulunduğu mesleki gelişim evresinden diğerine başarı ile geçebilmesi bir bakıma kendisinden beklenen mesleki olgunluğa ulaşabilmesi, her bir dönemde (ilköğretim I., II. kademe ve lise yılları) kendisinden beklenen mesleki gelişim görevlerini üstlenmesiyle ve başarmasıyla mümkündür (<http://okulweb.meb.gov.tr/>).

Super, Crites, Hummel, Moser, Overstreet ve Warnath (1957) mesleki olgunluğun değerlendirilmesinde 5 boyut önermişlerdir. Onlara göre bu boyutlar, bireyin mesleki davranışlarından temel alır. Bireyin mesleki davranışları da 9.sınıfa geçmesi ile yaklaşık olarak başlayan araştırma aşamasında karşılaştığı gelişimsel görevlerdir. Super ve ark. (1957) Super'ın 9.sınıftaki erkek öğrenciler ile yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre mesleki olgunluğun boyutlarını ve bu boyutların özelliklerini açıklamıştır.

1.1.2.1. Mesleki Seçime Yönelme

Bu boyutta bireyler sahip olacakları meslekleri düşünmeye başlarlar. Çünkü bazı seçimler yapmak durumundadırlar. Bireyler bu boyutta, mesleklerle ilgili bilgi elde etmeye başlayabilir.

Bireylerin seçim yaparken dikkate almaları gereken faktörler, istihdam alanları ve seçtikleri meslek alanının becerileridir. Ailelerinden maddi destek almaya devam edip etmeyeceği, askerlik zorunluluğu, işe başvurduğu takdirde hayatının bu durumdan nasıl etkileneceği gibi bilgiler konusunda da farkındalık kazanmalıdırlar.

Super, 9.sınıftaki erkek öğrenciler ile yürüttüğü araştırmasında, bazı öğrencilerin mesleki seçimlerini belirleme ihtiyacında olmadığını ileri sürmüştür. Ancak Super, ergenlerin genel olarak sahip olacakları iş yaşamı hakkında bazı düşüncelerinin olması gerektiğini vurgular. Çünkü bu dönem ona göre, lise eğitimini kesinleştirmek için bazı kararların verildiği bir dönemdir.

Bu boyutta ergenin baş etmesi gereken gelişimsel görevlerden biri meslek seçimini kesinleştirme üzerinde düşünmesidir. Bunun için 9. Sınıf öğrencileri, seçim yapmak için er geç gereksinimlerinin farkında olmalıdırlar. Seçim yapabilmek için üzerinde düşünülmesi gereken etmenleri (seçmeyi düşündüğü alanın gerektirdiği beceriler ve istihdam durumu gibi) fark etmelidirler. Olasılık dâhilinde olan etmenleri (aileden maddi destek almaya devam etme, askerlik zorunluluğu, seçmeyi kesin olarak düşündüğü işi elde etmenin onu nasıl etkileyeceğini bilmek) de göz önüne almalıdır (Johnson, 1978).

1.1.2.2. Tercih Ettiği Meslek Hakkında Plan Yapma ve Bilgi Toplama

Mesleki rehberlikte mesleklerin incelenmesi, meslekler hakkında bilgilerin edinilmesi oldukça kapsamlı ve birtakım tekniklerin kullanılmasını gerektiren bir süreçtir. Bireyin kendini ne denli tanıdığı kadar, meslekleri de tanınması, sağlıklı bir seçim yapması için önemlidir. Gelişen teknolojiye koşut olarak uzmanlık alanlarının artması, hem geleneksel mesleklerin alt alanlara ayrılmasına hem de yeni mesleklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Meslek sayısının giderek çoğalması mesleklerin gerektirdiği yetenek ve kişilik özelliklerinin neler olduğunun bilinmesini giderek zorlaştırmaktadır.

Bu süreçte meslekler hakkında bilgi toplanırken şu özelliklere dikkat edilmelidir (<http://www.cankayaram.gov.tr/>):

- Mesleğin esasını oluşturan işin özellikleri nelerdir?
- Çalışma ortamı ve koşulları
- Çalışanda aranan bireysel özellikler
- Mesleğe giriş nasıl olmaktadır?
- Meslekte ilerleme ve kazanç durumu
- Meslekte personel ihtiyacı nasıldır?

Meslekler hakkında elde edilecek bilgiler bireyin ve mesleğin özelliğine göre değişiklik gösterebilecektir. Bu nedenle yukarıda verilen mesleki bilgi toplanırken dikkat edilmesi gereken özellikler, gerektiğinde daraltılıp genişletilebilir. Aşağıda meslekler hakkında bilgilerin nerelerden ve nasıl toplanacağına ilişkin açıklamalara yer verilecektir (<http://www.cankayaram.gov.tr>).

- Mesleklerle ilgili basılı malzemelerin toplanması
- İş yerlerine yönelik incelemeler yapma
- Meslek elemanları ile görüşme ya da konferanslar
- İş tecrübesi olan kişilerden yararlanma
- Öğrencileri gruplar halinde meslekleri incelemeye yönlendirme
- Seminerler
- İş kurumu gibi kuruluşların mesleki rehberlik merkezlerinden yararlanma
- Bilgisayar ve internet üzerinden meslekler hakkında bilgi toplama

1.1.2.3. Mesleki Tercihin Tutarlılığı

Genç tek ve kesin bir meslek üzerinde kararını vermese de, tercihi belli alanlara yönelik olarak belirginleşmelidir (Örneğin, tıp alanında). Eğer genç bazı tercihlerini sosyal alanlara yönelik, bazı tercihlerini fen alanında yapıyorsa bir tutarlılık göstermiyor demektir. Bu da onun “mesleki olgunluğu” nun düzeyi konusunda bir soru işareti oluşturur. Aynı şekilde seçtiği mesleklerin düzeyi, giriş düzeyindeki işler, uzmanlık düzeyine... gibi yönünden de bir tutarlılık aranır. Bu boyutun kapsadığı davranışlar şunlardır (<http://okulweb.meb.gov.tr>):

- Alanlar açısından meslek tercihlerinin tutarlılığı,
- Düzeyler açısından meslek tercihlerinin tutarlılığı,
- Alanlar ve düzeyler dahilinde meslek tercihlerinin tutarlılığı.

Tutarlılık, “tek bir uğraşının, tercih edilen tek bir mesleğin olması; iş alanı birbiriyle uyumlu birden fazla tercih edilen meslek olması; benzer yetenek ve eğitim düzeyini gerektiren mesleklerin seçilmesi ya da aynı alana ya da düzeye ait tercihlerde bulunulması” biçiminde ifade edilebilir.

Mesleki olgunluğun diğer bir boyutu da zaman içinde tercihlerin tutarlı olmasıdır. Tutarlılık, tek bir mesleği seçmek olarak tanımlandığında bireyin kendine uygun olmayan bir rol modelini tanımlamasıyla da sonuçlanabilir. Diğer yandan, kendini anlama ve tek bir amaç edinme olgunluğu ile de sonuçlanabilir. Super, 9. sınıfa giden birinden böyle bir tutarlılığı göstermesini beklemenin çok erken olabildiğini; ama bir süre sonra daha yüksek bir tutarlılık göstermesinin beklenebileceğini vurgular (Hall, 2003).

1.1.2.4. Özelliklerin Billurlaşması

Özelliklerin billurlaşması: Ölçülen ilgilerin örüntülenme derecesi, ilgi olgunluğu, çalışma sevgisi, iş değerlerinin örüntülenme derecesi, iş ödüllerinin etraflıca tartışılması, seçme ve planlama sorumluluğunun kabul edilmesi, meslek seçiminde bağımsızlık.

Bu boyutta ergen, kendisini diğerlerinden ayıran psikolojik özellikleri billurlaşmaya başlar. Bu özellikler zekâ, yetenek, ilgi, tutum ve değerler gibi özelliklerdir. Ergenlerin mesleki deneyimleri de çeşitlilik gösterir. Kimisi yazın yarı-zamanlı bir işte çalışırken, kimisi de çalışmaz. Bu işleri bazıları kendileri araştırıp bulur, bazılarının ise ailesi bulur. 9.sınıftaki ergenler, bağımsız meslek davranışlarını sergilemeye başlamalıdır. Bireyin mesleki bağımsızlığının ölçütleri ise şöyle sıralanabilir: a. İşin kaynağı, ya da mesleğe sahip olma koşulları, b. mesleğin kapsamı (aile, arkadaş, yabancılar), c. meslekte denetim (bağımsız etkinliklerin derecesi), d. meslek düzeyi ya da görevlerin karmaşıklığı, e. Deneyim, süre ve işlerin sayısı. Super'a göre ergenlik sırasında bu beş alanın hepsinde bağımsızlık sergilenmelidir (Lee, 2001).

1.1.2.5. Mesleki Tercihin Akılcılığı

Gencin meslek seçiminde durumu mantıklı olarak değerlendirmesi (kendi özellik ve koşulları ile mesleklerin niteliklerinin) ve akılcı bir yol izlemesi beklenir. Bu konu üzerinde düşünüp çaba harcaması ve buna göre davranması olgunluk derecesini gösteren bir ölçüttür (Yeşilyaprak, 2002)

Yapılan araştırmalarda öğrencilerin öz denetimleri arttıkça mesleki olgunluğu da artmakta olduğunu, kızlar mesleki olgunluk bakımından erkeklerden önde olduğunu,

mesleki rehberlik hizmeti alanlar almayanlara göre mesleki bakımdan daha olgun olduğunu göstermektedir. Ayrıca hem annelerin hem de babaların eğitim seviyesi yükseldikçe çocukların mesleki olgunluklarının arttığı görülmüştür. Anne ve babaların tutumlarını demokratik olarak algılayanların mesleki olgunlukları, anne ve babalarını tutarsız, baskıcı, otoriter olarak algılayanlara göre daha yüksek bulunmuş, öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi yükseldikçe mesleki olgunluklarının da artmakta olduğu görülmüştür (Çakar,1997)

Crites (1965, 1971), geliştirdiği mesleki olgunluk modelinde mesleki olgunluğun, bilişsel ve duyuşsal boyutlarının olduğunu ifade etmiştir. Mesleki olgunluğun bilişsel boyutu, meslek seçiminde bireyin yeterliliğini (mesleki karar verme becerisi); duyuşsal boyutu ise mesleki karar verme sürecinde bireyin tutumunu göstermektedir (Akt: Luzzo, 1995). Zunker (1994) da Crites gibi bireyin mesleki gelişim basamaklarındaki gelişimsel görevleri başarıyla tamamlayabilmesi için mesleki olgunluğun tutum ve yeterlik boyutlarına dikkat çekmektedir.

Mesleki olgunluk kavramı aslında meslek seçiminden daha geniş bir kavramdır. Mesleki olgunluk karar verme, bireyin talep ettiği işin içeriği, etkinlikleri planlama, meslek seçimi ve yeteneklerin gelişimi ile ilgili tutumları kapsar. Bu mesleki tutumlar, kariyer ile ilişkili davranışlar üzerinde geçmişteki deneyimlerin şu an ki deneyimlere etkisini yansıtır (Pietrofesa ve Splete, 1975).

Mesleki olgunluk kavramı, karar verme becerisinin yanı sıra, mesleki araştırma, mesleki planlama, iş dünyasını ve belirli uğraşları kavramayı da içerir. Bireyin beş mesleki gelişim aşamasından başarıyla geçmesi ya da basamaklar arasındaki geçişi, mesleki olgunluk düzeyine bağlıdır. Bireyin mesleki olgunluk düzeyinin belirlenmesi ile bireyin araştırma tutumu, karar verme becerisi, kendini değerlendirmesi ile

gelişimsel görevleri ve meslekler hakkındaki bilgisi de değerlendirilebilir (Capuzzi ve Stauffer, 2006).

Opisow ve Fitzgerald'a (1996) göre mesleki olgunluk kavramı, bireyi gözlemleyen kişinin bireyin mesleki sorunu ile ilgili gelişim düzeyini değerlendirmesinde yardımcı olur. Super, yetişkinler için mesleki olgunluk kavramının çok uygun olmadığı görüşündedir. Birçok yetişkin için mesleki olgunluğun karşılığı mesleğe uyum sağlamadır (Capuzzi ve Stauffer, 2006). Bu nedenle Super yetişkinlikte "mesleki olgunluk" kavramını "mesleki uygunluk" kavramı olarak adlandırır (Herr ve Cramer, 1996). Mesleki uygunluk kavramını da "bireyin işindeki ve iş koşullarındaki değişimlerle baş edebilmeye hazır oluşu" olarak tanımlar (Super ve ark.,1996).

1.1.3. Mesleki Olgunluk Kavramının Gelişimi

Meslek gelişimi hayat boyu süren fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimi de içine alan bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Super ve arkadaşları (1957) meslek gelişimini evrelere ayırmış ve her evre için gelişim görevleri tanımlamıştır. Bu mesleki gelişim görevlerini başarı ile tamamlayan birey mesleki olgunluk kazanmış sayılır, doğru ve akılcı meslek seçimi yapabilmeye hazırdır. Meslek gelişimi sistemli, birbiri ile bağlantılı ve belli aşamalardan oluşan bir süreçtir (Akt: İşgör ve Sezer, 2008).

Mesleki olgunluk bir bakıma gencin meslek seçimi ile başa çıkma şekli, onun genel olgunluğunun göstergesidir. Birey, her bir mesleki gelişim evresinden başarı ile geçtikçe mesleki olgunluğu da gelişir. Ancak, okulöncesi eğitimden diğerine başarı ile geçebilmesi bir bakıma kendisinden beklenen mesleki olgunluğu ulaşabilmesi, her bir dönemde (ilköğretim ve lise yılları) kendisinden beklenen mesleki gelişim görevlerini üstlenmesi ve başarması ile mümkündür (Yeşilyaprak, 2002).

Mesleki olgunluğun değerlendirilmesine ilişkin olarak iki metod tanımlanmıştır. Normativ olan birinci metotta bireyin içinde bulunduğu yaşam durumuyla, olması beklenen yaşam durumu karşılaştırılır, bu karşılaştırmada bireyin kronolojik yaşı kullanılır. Gösterdiği gelişimin derecesi mesleki olgunluk olarak yorumlanır. Kalitatif (qualitative) olan ikinci metotta ise, kişinin performansı, aynı gelişim görevlerine sahip başkalarının davranışlarıyla karşılaştırılır. Aynı gelişim görevleriyle, diğer bireylerin başaıkmanda kullandıkları metodlar karşılaştırılarak değerlendirilir.

alışmaları sonucunda Super'ın getirdiği en önemli katkılardan birisi, bireyin meslek seçimine hazır oluşunun önemini açıklayarak ve mesleki olgunluğu ölçecek araçlar geliştirerek, danışmanları; meslek seçimlerini netleştirmeye çalışan ergenleri anlama ve onlara danışmanlık yapma becerilerini geliştirmeye itmiştir (Zeren, 1999).

1.1.4. Mesleki Gelişim Kuramları

Meslek seçimine kişilik gelişimi açısından bakan kuramcılar bir meslek edinmenin, belli bir anda verilen bir karar sonucunda değil, yaşamın çok erken yaşlarında başlayıp meslek ömrünün sonuna kadar süren bir gelişim çizgisi boyunca zaman zaman verilen bir dizi kararlardan oluşan süreçte gerçekleştiğini savunmuşlardır.

Mesleki gelişim kuramları: bireylerde meslek fikrinin nasıl doğup geliştiği, mesleki kararın veya seçimin nasıl yapıldığı, bu seçimi etkileyen etmenlerle birlikte bu oluşumu açıklamaya çalışan kuramlardır (Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, 2010).

Mesleki rehberliğin yaşama geçirildiği 1909 yılından günümüze kadar olan süre içersinde mesleki gelişim sürecinin herkesçe kabul edilebilir bir biçimde

açıklanmaması sonucu, birbirinden az veya çok farklı kuramlar ortaya atılmıştır. Bu alandaki kuramlara göz atıldığında oldukça uzun bir liste ortaya çıkmaktadır (Sekmenli, 2000)

1.1.4.1. Ginzberg'in Meslek Gelişimi Kuramı

Meslek gelişiminin tesadüfi olduğunu iddia eden kaza kuramına karşı bir tepki olarak Ginzberg ve arkadaşlarının geliştirmiş oldukları kurama göre meslek seçimi, yaşam boyunca gelişen ve büyük ölçüde geri dönülemez (irreversible) davranış örüntüleri yolu ile gerçekleştirilir.

Ginzberg ve arkadaşları (1951) üç gelişimsel dönemden bahsetmişlerdir. Bunlar “Hayal dönemi”, “Geçici seçimler dönemi” ve “gerçekçi dönem”dir (Roe, 1966 ve Kuzgun, 1982).

“Hayal dönemi”, 6-11 yaşları arasını kapsar. Bu dönemde önemli olan nokta çocukların meslek ile ilgili ifadelerinin “zevk ilkesi”nce yönlendirilmesidir. Çocuklar “özdeşim” yolu ile ulaşmak istedikleri meslekleri ifade ederler (Jones'den, 1995; Kuzgun, 1982;1995).

“Geçici seçimler dönemi”, 12-18 yaş dönemini kapsar. Bu dönem şu alt basamaklara ayrılır:

1. İlgi (11-12 yaş): Bu dönemde ilgiler ön plâna çıkmaya başlar. Meslek tercihi ifadeleri ilgilere dayalıdır. Bu basamakta meslek seçiminin önemi anlaşılmaya başlanır.

2. Yetenek (12-14 yaş): Yetenekler üzerinde yoğunlaşılır. Birey meslek tercihinde yeteneklerin rolünü kavrar.

3. Değer (15-16 yaş): Toplum içinde yer edinme, topluma hizmet etme fikri belirginleşir.

4. Geçiş (17-18): Bir iş veya ileri eğitimi düşünmeye başlar(Kuzgun'dan naklen, 1982;1995).

“Gerçekçi dönem” 18-22 yaşlarını kapsar. Bu dönem şu alt basamaklara ayrılır:

1. Araştırma: Bireyin meslek seçimi sonucu üzerinde düşünmeye ve bunu çözmek için gereksinme duyduğu yaşantıları kazanmaya başladığı dönemdir.

2. Billurlaşma: Bireyin kendini verebileceği mesleği seçmesini etkileyen çok çeşitli faktörleri değerlendirdiği dönemdir.

3. Belirleme: Seçeneklerin belli meslek amaçlarına göre değerlendirildiği bir dönemdir (Kuzgun, 1982;1995).

1.1.4.2. Super'in Meslek Gelişimi Kuramı

Super'e göre meslek seçimi, benlik tasarımının meslekî bir terimle ifadesidir. “Benlik kuramı” veya “Rol kuramı” aynı zamanda meslek seçiminde gelişimsel bir yaklaşım olarak da düşünülür (Kuzgun, 1995).

Super'e göre benlik, meslek seçimini etkiler. Birey, meslek tercihini ifade ederken açıkça “şu ya da bu biçimde bir insanım” der (Kuzgun, 1995).

Benlik tasarımının oluşması ve bir meslekî tercihe dönüşmesi, bir gelişim süreci boyunca gerçekleşmektedir. Bu süreç Super'e göre (Jones, 1995 ve Kuzgun, 1982;1995) şu basamaklara ayrılmaktadır:

1. Büyüme (0-14 yaşlar)
2. Araştırma (14-24 yaşlar)
3. Yerleşme (25-44 yaşlar)
4. Koruma (45-64 yaşlar)
5. Çöküş (65 ve sonrası)

“Büyüme dönemi” özdeşleşme süreci gibi süreçlerin sonucunda oluşmaya başlar (Jones, 1995).

Büyüme dönemi konusunda Super’in açıklamaları Ginzberg ve arkadaşarınkinden (1951) pek farklı değildir. Meslek rehberliği açısından en önemli dönem “Araştırma” dönemidir. Okulda yarım zamanlı bir işte, boş zamanlarında kişinin kendini sınıdığı, çeşitli roller ve meslekleri denediği bir dönem olan “Araştırma” dönemi şu alt basamaklara ayrılmaktadır:

1. Geçici dönem (15-17 yaşlar): İlgi, gereksinme, yetenek ve değerlerin dikkate alınarak bir takım geçici kararlara varıldığı ve hayali olarak tartışıldığı dönemdir.
2. Geçiş dönemi (18-21 yaşlar): Bireyin bir işe ya da profesyonel eğitime başladığı ve gerçek olguları daha çok dikkate aldığı dönemdir.
3. Sınama dönemi (22-24 yaşlar): Uygun bir alanın bulunduğu ve kişinin ilk işe yerleştiği dönemdir (Kuzgun, 1995).

“Yerleşme” döneminde birey, güvenli bir meslekî benlik kavramı oluşturmak için çaba harcar. Bu dönemde bocalamalar ve çeşitli problemlerle; buna bağlı olarak da iş değiştirmelerle karşılaşılabilir. İş değiştirme profesyonel mesleklerde daha az görülür (Jones, 1995).

“Koruma” döneminde birey olgunlaşmıştır ve meslekî benlik oluşturma çabalarından çok varolan benlik korunmaya çalışılır. Bireyler bu dönemde emeklilik için hazırlık yapmaya başlarlar (Jones, 1995).

“Çöküş” aşamasında ise; fiziksel ve zihinsel süreçlerin azalmasına paralel olarak bir düşüş eğilimine girilir. Çalışma alışkanlıkları bakımından yeni bir benliğe adapte olunmaya çalışılır. Bazı bireyler bu dönemi yapıcı bir şekilde geçirirken, bazıları oldukça sancılı bir şekilde yaşarlar (Jones, 1995).

1.1.4.3. Tiedeman ve O’Hara’nın Kimlik Kuramı

Tiedeman ve O’Hara meslek gelişimini bir kimlik kuramı olarak görürler. Bu kuramcılara göre benlik, bireyin kendini algılamasından çok kendini değerlendirmesidir. Bu benlik kavramının oluşumu bütün yaşam boyu sürer. Birey gerek eğitimi sırasında gerek daha sonraki çalışma hayatında çeşitli sorunlarla uğraşırken benlik ve meslekî kimlik birbirini etkiler. Birey, bir pozisyondan diğerine geçtikçe benlik de değişikliğe uğrar. Meslek seçimi süreci, meslekî kimliğin gelişme süreci olup, benlik bu kimliğin merkezidir (Kuzgun, 1995).

1.1.4.4. Diğer Kuramlar:

Holland'ın Kişilik Kuramı.- Holland'ın kuramı, kişilik dimamiği ile mesleklerin yürütüldüğü çevre veya mesleklerin gerektirdiği faaliyetler arasındaki ilişkiye dayanır. Holland'a göre meslek seçimi, kişiliğin yansıması, bireyin çevre ile ilişkisinde benimsediği uyum yönteminin, bir meslek faaliyeti alanında ifadesini bulmasıdır (Kuzgun, 1995).

Holland, altı tür meslekle bunlara uyan altı tür kişilik örüntüsünden bahsetmektedir. Bu kişilik örüntüleri; gerçekçi tipler, aydın tipler, sosyal tipler, gelenekçi tipler, girişimci tipler ve artist tiplerdir (Kuzgun, 1995).

Khan ve Alvi (1990)'nin Pakistan'da yapmış oldukları araştırma, Holland'ın teorisinin batılı olmayan bir kültürde de uygulanabilirliğe sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Karar Kuramları.- Bu kuramın en önemli temsilcileri Katz, Gelatt, ve Hilton'dur. Karar kuramcılarına göre meslek seçimi bir dizi kararın sonucunda gerçekleşir. Bu nedenle meslek seçiminde karar verme, gelişim sürecinden daha önemlidir. Kararların nasıl verildiği üzerinde durmadıkları için gelişim kuramcılarını eleştirirler. Onlara göre, karar sürecinin ardındaki duygusal etmenleri ortaya çıkarmaya fazlaca önem verildiğinden, meslekî rehberlikte bilgi verme hizmetleri bir hayli ihmale uğramaktadır (Kuzgun, 1995).

Bu kurama göre kişilik yetenek, ilgi, değer ve tutum gibi birbirlerinden farklı ama etkileşim halindeki özellik ya da faktörlerden meydana gelir. Danışmadan beklenen;

test, envanter vb. araçlarla bu özellikleri belirlemek ve başarılı olacağı alanları kendisine göstermektir (Kuzgun, 1995).

Psikolojik danışma süreci analiz, sentez, teşhis-tanı, prognoz (ileriye yönelik tahminlerde bulunma), psikolojik danışma ve izleme basamaklarından oluşur. Bu basamaklar bir doktorun hastasına yaptığı işlere benzediğinden özellik-faktör kuramı tıbbi yöntem adını da alır. Kuramın önde gelen temsilcileri Williamson, Paterson ve Darley'dir (Kuzgun, 1995).

Danışman'ın yönlendirici etkisinden dolayı "güdümlü danışma" adı ile de anılan bu kuramda meslek rehberliği, kişinin, yeteneklerine uygun bir programa ya da mesleğe yerleştirilmesine çalışır.

Ekonomik ve Sosyal Yaklaşımlar.- Ekonomistler meslek seçimini net fayda arz-talep gibi kavramlarla açıklarken; sosyologlar, özellikle aile, çevre, arkadaşlar gibi toplumsal olgularla açıklamışlardır (Kuzgun, 1995).

Psikanalitik Yaklaşımlar.- Psikoanalitik kuramlar diğer birçok davranış gibi, meslekî davranışların da bilinçdışı gereksinmeleri doyurma yolunda yüceltilmiş davranışlar olduğu görüşünden hareket etmektedirler (Kuzgun, 1995).

Roe'nun İhtiyaç Kuramı.- Roe, meslek seçme kararında psikolojik gereksinmelerin önemine ağırlık vermektedir. Roe'ya göre bireyin çocukluğunda geçirdiği yaşantılar ve ana-babası ile ilişkilerinde sağladığı doyum, onun gelecekte davranışlarını

belirleyen iç uyarıcıları oluşturur. Birey bu iç uyarıcıların etkisiyle meslekî tercihlerini belirler (Kuzgun, 1995).

Buna göre, çocuk-aile ilişkileri, ilgiler ve ihtiyaçlar, bunların gelişme ve doyum düzeyleri, vb. meslek seçiminin ilk belirleyicileri olarak kabul edilmektedir. Aslında bu kuram yedi hipotezden oluşmaktadır. Ancak, burada bazı özetlemeler yapmak gerekirse, hipotezlerden dördü şöyle ifade edilebilir: (1) ihtiyaçların şiddeti başarıdaki güdülenme derecesini gösteren temel bir belirleyicidir; (2) normal olarak ihtiyaçların doyurulması bireyin bilinç-altı güdü kaynakları geliştirmesine engel olur; (3) doyurulmamış ihtiyaçlar yüksek düzeyde bir ihtiyaç ise silinmiş gibi görünür, alt düzeydeki doyurulmamış ihtiyaçlar da üst düzeyde bir ihtiyacın hissedilmesine engel olur; bu doyurulmamış ihtiyaçlar meslekî seçimde önemli bir belirleyici etkisi yapar; (4) hissedildiği halde karşılanması geciktirilmiş ihtiyaçlar bilinç-altı güdü kaynakları haline gelirler, vb. Bu görüşe göre, bireyin meslekî seçimini etkileyen bu ilgi ve ihtiyaçların gelişim ve doyum düzeyleri, çocuğa çok düşkün ailelerden, çocuğu ihmal eden ailelerden veya çocuğu normal olarak kabul eden ailelerden gelişlerine göre, bireyler arasında önemli farklılıklar gösterir (Kepçeoğlu, 1992).

1.1.5. Mesleki Olgunluk ile İlgili Yapılmış Araştırmalar

Öğrencilerin sahip oldukları mesleki olgunluk düzeyleri ile ilgili literatürde çeşitli değişkenler dikkate alınarak yapılmış araştırmalar bulunmaktadır. Araştırmanın bu bölümünde mesleki olgunlukla ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmektedir.

1.1.5.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Uzer (1987) araştırmasında; lise öğrencilerinin yükseköğretim programlarını tercihleri ile kendi yetenek, ilgi ve mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçladığı araştırmasını Ankara'da 6 lisenin öğrencileri üzerinde gerçekteşirmiştir. Araştırma sonucunda; erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla yetenek alanına uygun tercih yaptıkları; kız öğrencilerin ise yetenek düzeyine ve ilgi alanına erkeklere göre daha uygun tercihler yaptıkları sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca kız öğrencilerin mesleki tutum ve kendini tanıma yönünden erkeklerden daha fazla mesleki olgunluğa eriştiklerini ortaya koymuştur.

Akbalık (1996) araştırmasında; ortaokul öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini farklı değişkenler arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçladığı araştırmasını Ankara'da 6 lisenin öğrencileri üzerinde gerçekteşirmiştir. Araştırma sonucunda; öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile sınıf seviyesi, anne babanın öğrenim düzeyi, ailenin gelir düzeyi, yaşamlarını geçirdikleri yerleşim yeri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca; okul türüne göre Kız Meslek Lisesi ve Ticaret Lisesine devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin Kız Meslek Lisesindeki öğrencilerin lehine; Endüstri Meslek Lisesi ile Ticaret Lisesine devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin Endüstri Meslek Lisesindeki öğrencilerin lehine; İmam Hatip Lisesi ve Ticaret Lisesi'ne devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin İmam Hatip Lisesindeki öğrencilerin lehine anlamlı bir fark saptamıştır. Cinsiyete göre öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri kızlar lehine; başarılarını çok iyi ve orta olarak algılayan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin başarılarını çok iyi algılayanlar lehine; başarılarını iyi ve orta

algılayanların mesleki olgunluk düzeylerinin de başarılarını iyi algılayanlar lehine farklılıklar saptamıştır.

Zeren (1999) araştırmasında; Yabancı Dil Ağırlıklı Lise, Özel Lise ve Anadolu Liselerine devam eden son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir.

Araştırmanın sonucunda, lise son sınıf öğrencilerinden aldıkları mesleki rehberlik yardımını yeterli görenlerin mesleki olgunluk düzeyleri bu yardımı yeterli göremeyenlerin mesleki olgunluk düzeylerine göre daha yüksek çıkmıştır. Okul türü, cinsiyet, ana-babaların eğitimi, ana-babaların sağ olma ve evlilik durumu ile ailelerin gelir düzeyi değişkenleri açısından gruplar arasında, mesleki olgunluk düzeylerine ilişkin anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Sahranç (2000) lise öğrencilerinin denetim odağına göre mesleki olgunluk düzeylerini cinsiyet, sınıf, akademik başarı algısı, ailenin parçalanmışlık durumu, anne-baba eğitim düzeyi, annenin ve babanın yaşı açısından değişip değişmediğini incelemiştir. Araştırma sonucunda da iç denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin dış denetimli öğrencilerden yüksek olduğunu bulunmuş; kardeş sayısı açısından kardeşsiz ve içsel denetimli öğrencilerle bir-iki kardeşli ve içsel denetimli lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Diğer değişkenler açısından da öğrencilerin denetim odağına göre mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Sekmenli (2000) lise 1. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile sürekli kaygı düzeylerini cinsiyet, algıladıkları başarı, alanlar, anne- babanın eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik düzey ve algıladıkları anne-baba tutumlarına göre incelemiştir. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile sürekli kaygı

düzeyleri arasında ters yönde bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cinsiyete göre mesleki olgunluk düzeylerinde kızlar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri bakımından akademik başarısını yüksek algılayanlar lehine, fen alanında eğitim görenler lehine, anne ve babanın eğitim düzeyi yüksek olanlar ve anne-baba tutumlarını demokratik tutum olarak algılayanlar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile sosyo-ekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğrencilerin sürekli kaygı düzeyi ile cinsiyet arasındaki ilişkiye bakıldığında kızların yüksek kaygıya sahip olduğu, öğrenci başarısı yükseldikçe kaygının azaldığı, lise 2.sınıfta fen alanını seçmeyi düşünen öğrencilerin kaygı düzeylerinin düşük olduğu, anne-babanın eğitim düzeyi yükseldikçe sürekli kaygı düzeyinin azaldığı, anne-babalarını demokratik tutuma sahip olarak algılayan öğrencilerin kaygı düzeylerinin düşük, otoriter tutum içinde algılayanların kaygı düzeylerinin yüksek olduğu, sosyo-ekonomik düzeyleri yüksek olanların kaygı düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır.

Acısu (2002) araştırmasında; koruma altında olan Lise ve Meslek Lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyete, sınıfa, okul başarısına, koruma altına alınmış sürelerine, yetiştirme yurduna geldikleri yere, koruma altına alınmadan önce yaşadıkları yere, aile durumlarına, 1.derecedeki algılanmış yetenek, ilgi ve değer alanlarına göre değişip değişmediğini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre meslek lisesi öğrencilerinin, üçüncü sınıftaki öğrencilerin, kız öğrencilerin ve başarısı yüksek olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri yüksek çıkmıştır. Öğrencilerin koruma altına alınma süresi, yetiştirme yurduna geldikleri yere, koruma altına alınmadan önce yaşadıkları yere, aile durumlarına göre mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğrencilerin birinci derecede algıladıkları yetenek alanlarından sözel yetenek, birinci derecede

algıladıkları ilgi alanlarından ikna ve değer alanlarından yeteneği kullanma ve yaratıcılık lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

Çoban (2005) araştırmasında; lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin yordanmasında denetim odağı, cinsiyet, yaş, üniversite tercih alanı, anne-baba eğitim durumu ile kardeş sayısının etkisini incelemiştir. Ayrıca, öğrencilerin okuldaki psikolojik danışmanından bilgi veya yardım almama ve meslek seçimi için bilgiye ihtiyacı olup olmama durumuna göre mesleki olgunlukları arasında bir fark olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu araştırma sonuçlarına göre denetim odağının mesleki olgunluğu birinci sırada yordadığı; bunu cinsiyet ve alan tercihlerinin izlediği belirlenmiştir. Psikolojik danışmanlarından yardım alanlar ve almayanlar ile mesleki yardıma ihtiyacı olanlarla olmayanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Sürücü (2005) araştırmasında; genel liselerdeki öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile genel, aile, arkadaş ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile genel, aile, arkadaş ve öğretmenden algılanan sosyal destek puanları arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Mesleki olgunluk düzeyi ile cinsiyet ve sosyoekonomik düzey arasında da anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Aile, arkadaş, öğretmen, genel sosyal destek puanları cinsiyete ve sosyoekonomik düzeye göre anlamlı bir fark göstermemiştir.

Taşkıran (2008) Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin eğitim gördükleri okulların okul iklimi algılamaları ile mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkinin nasıl olduğunu incelemiştir. Araştırma sonucunda; öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile okul iklimi algıları arasında pozitif yönde olumlu ilişkiler saptamıştır.

Öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri yükseldikçe Okul iklimi algıları da yükselmektedir.

İşgör ve Sezer (2008) araştırmalarında; ortaöğretim 9. ve 10. sınıfta okuyan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyini arttırmaya yönelik hazırlanan sınıf-içi rehberlik etkinliklerinin öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri üzerindeki etkisini araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırmanın çalışma grubunu 2006–2007 öğretim yılında Erzurum merkez Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi'nin 9. ve 10. sınıfında okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. 9. ve 10. sınıf deney grubu öğrencilerine öntest işleminden sonra uygulanmak üzere araştırmacılar tarafından 8 adet sınıf içi rehberlik etkinlikleri hazırlanmıştır. Hazırlanan sınıf-içi rehberlik etkinliklerinin hafta da bir etkinlik olmak üzere 8 hafta süreyle uygulaması yapılmıştır. Araştırma sonucunda uygulamaya katılan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi puanlarının deney öncesinden sonrasına deney grubu lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği bulgulanmıştır.

Köküsoy (2008) araştırmasında, Endüstri Meslek Liselerine devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile algıladıkları aile desteği düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır: Endüstri Meslek Liselerinde bir meslek alanına yönelmiş olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri oldukça düşük bulunmuştur. Öğrencilerin algıladıkları aile desteği orta düzeyde bulunmuştur. Öğrencilerin mesleki olgunluk ölçeğinden aldıkları puanlarla algılanan aile desteği ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Söz konusu ilişki pozitif yönde gerçekleşmiştir. Algılanan aile desteği puanları arttıkça mesleki olgunluk puanları da artmaktadır.

1.1.5.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Hardin ve Arkadaşları (1999) araştırmalarında; mesleki olgunluğun kültürel yapıyla ilişkisini 235 beyaz ve 182 Asyalı Amerikan öğrenci üzerinde incelemişlerdir. Araştırma sonucunda; Asyalı Amerikan öğrencilerinin beyaz öğrencilere göre mesleki olgunluk düzeylerinin daha yüksek olduğunu, bunun sonucunda da kültürel yapının mesleki olgunluk üzerinde etkili olabileceğini belirtmişlerdir.

Lee (2001) Koreli ve Amerikalı lise öğrencilerinin mesleki olgunluk yapıları arasındaki ilişkiyi kültürler arası bir karşılaştırma yaparak incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre Koreli ve Amerikalı lise öğrencilerinin mesleki olgunluk yapılarının karşılaştırması benzer çıkmıştır. Buna göre mesleki olgunluk evrensel bir kavramdır. Araştırma bulgularına göre Amerikalı lise öğrencileri mesleki tutum yönünden Koreli öğrencilere göre daha olgun olma eğilimindedirler. Aynı zamanda Amerikalı öğrenciler daha amaca yönelmiş, kendinden emin ve bağımsızdırlar. Her iki grupta da kızların mesleki olgunluk puanları erkeklerden daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca kızlar amaca yönelme ve hazırlık boyutlarında erkeklerden daha yüksek puan almışlardır. Kendinden emin olma ve bağımsızlık boyutlarında da cinsiyete göre bir fark bulunmamıştır. Araştırmada ayrıca mesleki olgunluktaki kültürel farklılıklar da araştırılmıştır. Koreli öğrenciler için iş seçiminde kazanç önemliyken, Amerikalı öğrenciler için de statü ve iş çevresine alışmak daha önemlidir. Mesleğe hazırlanmada Koreli öğrencilerin puanı Amerikalı öğrencilerden daha yüksektir. Koreli öğrenciler mesleğe hazırlanma konusunda diğerlerinden yardım alma eğilimindedirler. Bu sonuçlar, Koreli öğrencilerin mesleki karar vermesinde aile üyelerinin önemli bir rol oynadıklarını göstermektedir.

Patton ve Creed (2001) araştırmalarında; ortaokul öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin ve mesleki karar verme becerilerinin yaşa ve cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmışlardır. Araştırma bulguları mesleki olgunlukta gelişimsel farklılıkları göstermektedir. Buna göre yaş arttıka öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyinin arttığı ortaya çıkmıştır. Cinsiyete göre de öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinde farklılıklar bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre, 15,16 ve 17 yaşlardaki öğrencilerin mesleki tutum ve mesleki bilgi puanlarının 12,13 ve 14 yaştan daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Yaşı büyük olanların mesleki olgunluk düzeyi yaşı küçük olanlardan daha yüksektir. 13 yaşında, kızların tutum puanının erkeklerden düşük olduğu; 15 ve 17 yaşlarda ise erkeklerden yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bilgi puanında tüm yaşlarda, kızların erkeklerden daha yüksek puan aldığı bulunmuştur. Bütün yaşlarda da kızların kararsızlık puanları erkeklerden daha yüksektir. Kesinlik puanında ise, 13 ve 14 yaşlarındaki kızların puanın yüksek; 17 yaşında ise anlamlı bir biçimde düşük olduğu; diğer yaşlarda da kız ve erkeklerin puanları arasında bir fark bulunmamıştır. Kızlarda kararsızlık 12–14 yaşlar arasında düşükken 17 yaşlara doğru yükselmektedir. 12–14 yaşlar ile 14–17 yaşlar arasında kız ve erkeklerin kararsızlık puanları arasında anlamlı bir fark vardır. Kesinlik puanında ise, 13–14 yaşındaki kızların puanı erkeklerden yüksek olduğu; 15’li yaşlarda her iki cinsiyette düşük olduğu; 16 ve 17 yaşlarda erkeklerde yükseldiği ve kızlarda ise anlamlı bir şekilde düştüğu bulunmuştur.

Savickas, Bariddick ve Watkins (2002) Super’ın mesleki olgunluk modeli ile Gough’un üç boyutlu kişisel organizasyonu arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma bulguları öğrencilerin mesleki gelişimlerindeki planlama boyutunda kendilerini yeterli görmeleriyle kendileri ile ilgili farkındalık düzeyleri ve sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermiştir. Ayrıca mesleki

planlama ve araştırma boyutlarında olgunluk düzeyleri yüksek olanlarla kişilerarası ilişkilerde dışadönük ve sosyal kurallara uyum sağlayanlar olarak tanımlanan uyumlu stil arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Flouri ve Buchanan (2002) araştırmalarında; demografik özellikler (yaş, sosyoekonomik düzey, cinsiyet), aile yapısı (anne ve babanın ilgisi), kişisel özellikler (özgüven, akademik güdülenme) kontrol altına alındıktan sonra ergenlerin mesleki becerileri ve mesleki rol modelleri ile mesleki olgunlukları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre mesleki beceriler ve mesleki rol modelleri ile mesleki olgunluk arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki vardır. Aile yapısı ve sosyoekonomik düzey ile mesleki olgunluk arasında da anlamlı bir ilişki yoktur. Anne ve babanın ilgisi, yaş, akademik güdülenme, özgüven ve mesleki beceriler ile mesleki olgunluk arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca, rol modeline ve meslekle ilişkili beceri sahibi olan ergenlerin mesleki olgunluk düzeyi arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Eğitimi ya da mesleği ile ilgili seçim yapma konusunda kendini baskıda hisseden ergenlerin mesleki olgunluk düzeylerinin daha düşük, becerisini dikkate alan, iş deneyimi olan, güçlü iş becerisine sahip ve mesleki rol modeli olan ergenlerin mesleki olgunluk düzeyinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Patton ve Creed (2003) lise öğrencilerinin mesleki gelişimlerinde mesleki olgunluk düzeylerinin yordayıcısı olan değişkenleri tanımlamaya çalışmışlardır. Mesleki olgunluğu da tutum ve bilgi olmak üzere iki boyutta incelemişlerdir. Araştırma bulgularına göre öz-yeterlik, yaş, meslek seçiminde kesinlik ve işe bağlanma değişkenlerinin mesleki olgunluğun tutum boyutunun anlamlı birer yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Yaş, cinsiyet, meslek seçiminde kararsızlık ve kesinliğin ve işe

bağlanma değişkenleri de mesleki olgunluğun bilgi boyutunun anlamlı birer yordayıcısıdır.

Keller (2004) araştırmasında; ortaokul öğrencileri ve bu öğrencilerin anne ve babasıyla yürüttüğü araştırmasında ergenlerin mesleki olgunluk, mesleki karar öz-yeterliliği ve ebeveyn davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ile öz-yeterlik puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Cinsiyete göre öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri kızların lehine anlamlıdır. Sınıf düzeyi yükseldikçe mesleki olgunluk düzeyinin de arttığı bulunmuştur. Öz-yeterlik ile sınıf düzeyi ve cinsiyet arasındaki ilişki incelendiğinde de öz-yeterlik ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunurken, cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Mesleki karar öz-yeterliliği sınıf düzeyi yükseldikçe artmaktadır. Ebeveynlerini onunla ilgilenen, ona destek veren olarak algılayan ergenlerin mesleki karar verme öz-yeterlik düzeyi ebeveynlerini daha az ilgilenen ve onu destekleyen algılayanlara göre daha yüksektir. Ergenlerin ve ebeveynlerin birbirleriyle ilişkileri ile ilgili algıları arasında da anlamlı bir fark bulunmuştur. Ebeveynleri ile ilişkilerini aynı algılayan ergenlerin mesleki karar öz-yeterliliğinin ilişkisini farklı algılayan ergenlere göre yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

1.2. Karar Verme

İnsan akıl, düşünce ve irade ile donatılmış bir varlıktır. Önceden saptanmış amaçlara ulaşmak üzere bu donanımı kullanmaktadır. Karşılaştığı durumlar, bilinçli ya da bilinçsiz olarak bir karar verme işlemi gerektirmektedir. Zihinsel bir süreç olarak karar verme, insanın en önemli yaşam becerilerinden birisidir.

Karar verme, kavram olarak incelendiğinde farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Kuzgun (1992)' e göre karar verme, bir gereksinimi giderecek çeşitli

nesnelere olduğu ya da gereksinimi gidereceği düşünülen belli bir nesneye götüreceği birden fazla yol olduğu zaman yaşanan sıkıntıyı giderici bir yöneliş olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca karar verme kavramı (Taymaz, 2000);

- Eylemi etkileyen her türlü yargı,
- İnsanın istediği sonuca ulaşmak için alternatifler arasından seçim yapması,
- Bir sorunu çözmek için uygulanacak yaptırımı tespit etme süreci,
- Yapılan değerlendirmeler sonucunda hüküm verme süreci,
- Olay ya da sorunla ilgili bilgileri yorumlayarak ve kıyaslama yaparak bir yargıya varma süreci olarak da tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, karar verme dinamik bir süreçtir ve birey bu süreçte etkin rol oynamaktadır (Ersever,1996).

Kuzgun (1992) karar verme davranışının ortaya çıkabilmesinde bulunması gereken koşulları şu şekilde sıralamıştır:

- Karar verme durumunu ortaya çıkaran bir seçme sorununun olması ve bu sorunun birey tarafından hissedilmesi,
- Güçlüğü giderecek birden fazla seçeneğin olması,
- Bireyin seçeneklerden birine yönelme özgürlüğünün olması.

1.2.1. Karar Verme Süreci

Karar verme süreci, bir akıl yürütme sürecidir. Karar verme süreci sırasında seçeneklerin bireyin isteklerini ve bireyin seçeneklerin gerekliliklerini karşılayabilme derecesi bakımından değerlendirilmesi işlemidir. Bu da, bireyin kendini iyi bir

biçimde tanınmasıyla gerçekleşebilir. Aynı şekilde birey seçenekler hakkında ne kadar ayrıntılı ve doğru bir bilgiye sahip olursa elde edeceği sonuç hakkında da o derece açık bir fikre sahip olur (Kuzgun, 2004).

Bireyin karar vermesiyle ilgili kuramsal görüşlerde iki temel yaklaşımın benimsendiği ve bu yaklaşımların sonuç üzerine yoğunlaşan yaklaşımlar ve süreç üzerine yoğunlaşan yaklaşımlar olduğu belirtilmiştir (Zeleny, 1982; Gati ve Tikotzki, 1989; Akt. Ersever, 1996).

Karar kuramıyla ilgili araştırmaların karar verme süreci üzerinde yoğunlaşması gerektiğini belirten Zeleny (1982), karar verme sürecinin evrelerini üçe ayırmaktadır (Akt: Ersever, 1996):

- 1. Karar öncesi dönem;** öncelikle bir çatışmayla başlar ve bu çatışma bireyi karar vermek üzere güdüleyen bir gerginliğin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Birey ideal olduğunu düşündüğü seçenekler aramaya başlar, seçenekleri ve ortaya çıkartacağı sonuçları kapsamlı bir şekilde değerlendirir. Karar verici durumundaki birey, elde ettiği bilgileri kendisine göre değerlendirmekte ve bir sıraya koymaktadır.
- 2. Karar döneminde karar verici;** karar durumuna uyum sağladıktan sonra, elinde bulunan tüm seçenekleri ideal olanla karşılaştırmakta ve elemeye başlamaktadır. Birey ideale en yakın olduğunu düşündüğü seçeneğe yönelmekte ve karar verici olarak uygulamaya koyacağı kararı belirlemektedir.
- 3. Karar sonrası dönemde ise;** karar verici verdiği kararın uygulanması sonucunda ortaya çıkan durum hakkında bir değerlendirme yapmaktadır.

Kuzgun (2004), karar verme sürecinde birbirini mantıklı bir şekilde izleyen şu aşamaların varlığını vurgulamaktadır:

- Problemin hissedilmesi,
- Problemin tanımı,
- Seçeneklerin oluşturulması,
- Seçenekler hakkında bilgi toplanması,
- Toplanan bilgilerin, istekleri karşılama olasılığı açısından değerlendirilmesi,
- Uygun seçeneğin belirlenmesi,
- Planın uygulamaya konması,
- Sonucun değerlendirilmesi.

Yapılan bir çalışmada, karar verme süreci birbiriyle ilişkili halka olarak düşünülmüş ve bu süreç ile ilgili yedi halka tanımlanmıştır. Bunların açıklaması kısaca şu şekildedir:

- 1. Farkında Olma:** Artan rahatsızlık duygusu ve hissi, değişikliklerle karar vermeye hazır olma durumudur. Bu his, iç ya da dış baskıların her ikisine de neden olabilir.
- 2. Kendini Değerlendirme:** Kariyerle ilişkili kararlar vermede dikkat etmek zorunda olunan, kendi kendini tanımanın önemli bir ölçüt olmasıdır. Bu ölçüt, ilgi, yetenekler, değerler, beceriler ve istekleri içerir.

- 3. Araştırma:** Farkında olarak karar verme süreci, mutlaka doğru, geniş ve konuyla ilişkili bilgiyi gerektirir. Bu bilgiler; çalışma hayatına yönelik bilgi ve önceden söz konusu olan kendini anlamaya amaçlı bilgilerin her ikisi ile de ilişkilidir.
- 4. Bütünleştirme:** Mesleki ölçüt (örn: görevler, çevreler, ödüller, maliyet vb.) ve kişisel ölçüt (ilgi, değer, yetenek vb.) arasında uygunluğun değerlendirilmesi ve ihtiyaç ve arzuların karşılanacağı mesleklerde çalışma fırsatlarını arttırmak için yardımcı olunması durumudur. Ne istenildiği ile ne elde edileceği arasında bazı kıyaslamalar yapılması gereklidir.
- 5. Sorumluluk:** Pek çok konuda karar ve harekete geçme ihtiyacı vardır. Sorumluluk alma zamanı geldiğinde bilinçli bir seçim için yeterli bilgi gereklidir; ancak seçeneklerin tamamen güvenli ya da garantili olduğu bilgilere ulaşılamayabileceği de bilinmelidir.
- 6. Uygulama:** Bir plana dayanmaksızın sorumluluk almak ve karar vermek başarıya götürmez. Plan; karar verme noktasında, ne, niçin, ne zaman ve nasıl sorularının cevaplarını içerir. İyi bir planlama, uygulama sırasında karşılaşılabilecek sürpriz ve zorlukları en aza indirmeli ve güven vermelidir. Fakat planların bütün ihtimalleri eksiksiz hesaba katması çok kolay değildir.
- 7. Yeniden Değerlendirme:** Kararları yeniden değerlendirmek ve düzeltmeler yapmak için kişiye izin verilirse istenilen sonuçlara ulaşmak kolaylaşır. Bu, verilen kararların mutlaka kötü olduğu anlamına gelmez, ancak daha fazlasını öğrenmek ya da farklı kararlar gerekmesi durumunda uyum göstermek için gereklidir.

Karar verme ve problem çözüme becerilerinin iç içe geçmiş süreçler olduğu belirtilmekte, etkili problem çözüme ve karar vermenin geliştirilmesi için gerekli işlemler şöyle ifade edilmektedirler:

- Problemin çözümünde duyguların dikkate alınması,
- Çıkış noktasının belirlenmesi,
- Bir amaç doğrultusunda bireyin yönlendirilmesi,
- Yapılabilecek şeyler üzerinde düşünülmesi,
- Her seçenek için sonuçların değerlendirilmesi,
- En iyi çözüm yolunun seçilmesi ve karar verilmesi,
- Prosedürün planlanması,
- Sonucun ne olduğuna bakılması ve hafızaya yerleştirilmesi.

1.2.2. Karar Verme Stratejileri

Kişilerin bir konuda karar verme sorununa yaklaşımları ve karar verirken izledikleri yöntemler birden çok olabilir. Karar verme durumunda olan kişilerin soruna yaklaşım biçimleri veya tarzları, benimsenen belli bir karar biçimine göre yaptıkları işlemler, izledikleri yollar karar stratejisi olarak adlandırılır. Karar biçimi stratejiden daha kapsamlı bir kavramdır. Belli bir biçimi benimseyenlerin kullandıkları stratejiler de farklı olabilir (Kuzgun, 2006).

Dinklage (1967) karar verme sorunu ile karşılaşan gençler üzerinde yaptığı gözlem ve araştırmalar sonucunda sekiz farklı karar verme stratejisi belirlemiştir (Akt. Kuzgun, 2006).

1. **İçtepisel davrananlar:** Karşılarına ilk çıkan seçeneğe yönelirler. Kararları anidir ve sadece isteklerine ve duygularına dayanır.
2. **Kaderciler:** Sorunun çözümünü veya kararı çevresel olaylara ya da kadere bağlarlar.
3. **Boyun Eğenler:** Bir başkasının planına veya önerisine boyun eğerler.
4. **Erteleyenler:** Sorunun üzerinde düşünmeyi ve eyleme geçmeyi ertelerler.
5. **Kendine Eziyet Edenler:** Seçenekler hakkında bilgi toplamaya ve üzerinde düşünmeye çok zaman harcarlar; ancak veriler içinde kaybolurlar.
6. **Plan Yapanlar:** Hedefe götürecekt seçenekleri sistemli bir biçimde incelerler ve istekleri ile olanaklar arasında denge sağlayacak en uygun seçeneği bulmaya çalışırlar.
7. **Sezgisel Davrananlar:** Karar verme sorununa mistik, bilinçaltı güdülere ağırlık veren bir yaklaşımdadırlar. Bir kararı nasıl verdiklerinin farkında değillerdir ama kararın doğru olduğundan emindirler.
8. **Donup Kalanlar:** Karar verme sorumluluğunu hissederler ama ona yaklaşma gücünü kendilerinde bulamazlar. Karar planı yapamaz; kararı erteleyemezler. Bilgi toplamaktan, seçenekleri düşünmekten kaçınırlar ancak karar vermeleri gerektiğinin de farkındadırlar.

Karar stratejileri genel olarak nitelendirildiğinde Payne ve ark. (1993) dört genel nitelik ifade etmişlerdir (Akt: Sauermann, 2005). Bunlar;

- Bilgi işlemenin toplam miktarı,
- Bilgi toplama yönteminin seçimi,
- Alternatif ya da alternatiflere karşı olan niteliklerden işlenebilecek bilgi, telafi eden ya da etmeyen strateji.

Janis ve Mann (1977), özellikle stresli karar verme durumlarında bireylerin kullandığı dört temel karar verme biçimi tanımlamışlardır. Bunlardan ilki *dikkatli/seçici (vigilance)* kişilerin stratejisidir. Birey seçenekleri oluşturup objektif olarak incelemekte, son kararını vermeden önce her seçeneğin olumlu ve olumsuz yanlarını değerlendirerek kararını vermektedir. Bu şekilde verilen kararlar uygun ve sağlıklı olur. *Panik* karar verme biçiminde; birey, karar verebilmede yeterli zamanının olmadığı hissine kapılarak stres sergiler. Üçüncü karar verme stratejisi, savunmaya *bağlı kaçış (defensive avoidance)*tır. Bu durumda birey, karar verme sorumluluğunu başkasına yüklemek ya da eğilimindedir. Son karar verme stratejisi olan *kendine yetme (complacency)*de birey, karar anında konuya problem yokmuş gibi düşünerek yaklaşır ve sakin bir tutum sergiler (Akt: Seyhun, 2000).

Harren (1979) bir mesleki karar verme stili modeli önermiştir. Üç stil tanımlamıştır: bağımlı, rasyonel ve sezgisel. Bağımlı karar vericiler kararlarının sorumluluklarını diğerlerine yansıtır. Zıt olarak, rasyonel ve sezgisel karar vericiler karar onları etkilediği için kişisel sorumlulukları olduğunu düşünürler. Ayrıca, rasyonel karar vericiler genellikle temkinli ve dikkatli bir yaklaşım izlerler. Sezgisel karar vericiler

karar vermede diğçerlerine göre daha hızlıdırlar ve temel doğrular için önsezilerini kullanırlar (Akt: Taşdelen, 2002).

Driver, Brousseau ve Hunsaker (1990) ise bireylerin birincil karar verme stillerinin ve ikincil karar verme stillerinin olduğunu varsaymışlardır (Akt: Mau, 2000).

Johnson'ın (1978) da karar verme konusunda 2x2 'lik tipolojik bir modeli vardır. Modelinin bir boyutu "spontan karşıtı sistematik"; diğçer boyutu ise "içsel karşıtı dışsal" dır (Akt: Miller ve Miller, 2005) Spontan-sistematik boyut, bireylerin nasıl bilgi topladığını ve yöntemini değerlendirir. Bilgi toplamada spontan stilin özellikleri olaylara holistik bir tepki veren, hızlı psikolojik bağlanmaya sahip, esnek amaca yönelim olarak tanımlanır. Sistematik stilin özellikleri ise olaylara bütünsel tepki veren, psikolojik bağlanması tedbirli olan ve amaca yönlemsel olarak yönelme olarak belirtilir. İçsel-dışsal boyut, karar verme aşamasındaki bireyin bilgi toplama sürecindeki kişisel gereksinimlerinin derecesini ifade eder. Dışsal işlemciler yüksek sesle düşünürler ve hakkında konuşmadıkları sürece ne hissettiklerinden emin olmazlar. İçsel işlemciler ise karar aşamasında hakkında konuşmadan önce süreç ile ilgili düşünmeyi tercih ederler. Ne yaparsa yapsınlar bunu sessizce yapma ve karar verme süreçlerini gizli tutuma eğilimindedirler. Sadece karar verdikleri ya da yapmayı düşündükleri şey ile ilgili konuşurlar (Johnson, 1978; Miller ve Miller, 2005).

Davranışla ilgili terminolojinin tanımlamaları, ampirik araştırmalar ve ilk teorik açıklamalara dayanarak dört karar verme stili tanımlanmıştır:

1. Rasyonel karar verme stili, alternatiflerin mantıklı değerlendirildiği ve araştırıldığı;

2. Sezgisel karar verme stili önsezi ve duygulara güvenin yaşandığı;
3. Bağımlı karar verme stili, başkalarının öneri ve yönergelerinin değerlendirildiği;
4. Kaçınma karar verme stili; karar vermeden kaçınma eğiliminin yaşandığı yaklaşımlardır.

Kuzgun (1992) her bireyin çeşitli karar durumlarında farklı tepkiler gösterebileceğini belirtmiştir. Karar biçimlerini de şu şekilde ifade etmiştir:

- **Sezgisel:** Karar verirken duyguların doğruya götüreceğine inanma, hoş giden seçeneğe inanma sezgisel karar verenlerin özellikleridir.
- **Bağımlı:** Bağımlı karar verenler, karar verirken başkalarının önerilerine önem verirler. Başkalarının doğruya bileceğine inanırlar.
- **Mantıklı:** Bu biçimde karar verenler seçenekleri dikkatle incelemeyi ve her seçeneğin olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirmeyi tercih ederler.
- **Acelecici:** Acelecici karar verenler, kararı geciktirmenin yaratacağı belirsizlikten rahatsız olma ve hemen kararı kesinleştirme eğilimindedirler.
- **Kararsız:** Verdiği kararı hemen değiştirmeye kalkışma, hiçbir karardan hoşnut olmama kararsız olan bireylerin özellikleridir.

Kuzgun (2005) karar verme durumunda bireylerin hangi karar biçimlerini kullandıklarını belirlemek amacıyla da Karar Stratejileri Ölçeği'ni geliştirmiştir. Yapılan faktör analizi sonucunda sezgisel ve acelecici biçimleri ifade eden maddelerin tek bir madde de toplandığı görülmüştür. Bu nedenle ölçekte iki karar biçimini ifade eden içtepisel karar stratejisi kullanmıştır. Böylece Kuzgun bireylerin kullandıkları

karar stratejilerini mantıklı karar stratejisi, içtepsel karar stratejisi, bağımlı karar stratejisi ve kararsızlık stratejisi olarak tekrar tanımlamıştır.

Robinson da, karar verme sorumluluğunu üstlenmenin ve bunun için sistematik bir araştırma yapma ölçütünü, başarılı ve etkili bir biçimde karar vermek için temel kabul edilmesi gerektiğini vurgular. Bunun dışındakileri ise istenmedik stratejiler olarak görmekte ve sadece sezgisel stratejilerin bazı durumlarda etkili olabileceğini belirtmektedir (Akt: Kuzgun, 2006).

Farklı değerlendirmeler ve açıklamalar getirilmiş olmasına rağmen, herkesin kabul ettiği ortak nokta; her bireyin karar verme durumunda mutlaka belli bir strateji kullanıyor olduğudur. Bu stratejilerin bilinmesi, bireylere yönelik yapılabilecek danışma ve yönlendirme hizmetlerinde yarar sağlayacaktır.

1.2.3. Karar Verme Sürecini Etkileyen Faktörler

Karar süreci, kişisel, toplumsal ve fiziksel olarak birçok faktörden etkilenebilmektedir. Özcan (1999)'a göre karar sürecinde birinci derecede rol oynayan etkenler; algı, duygu ve iradedir. Algı, kavramlaştırma ve değerlendirme gibi, karar sürecinin daha çok zihinsel yönlerine etkide bulunur. Duygu, seçeneklerin değerlendirilmesinde rol oynayan heyecanlarla ilgilidir. İrade ise, kararlara yön veren bir kontrol etkenidir. Karar verecek olan bireyin, karar vermeden önce kararın sonuçları ile ilgili olumsuz düşüncelere ve önyargılara sahip olması, stres düzeyinin olması gerekenden yüksek olması, karar sürecini etkileyecek diğer kişisel faktörlerdir.

Bireyin sahip olduğu karar stratejileri, kişilik özellikleri ile yakından ilgilidir. Senemoğlu (2001) kişiliği, bireyi başkalarından ayıran, bireyin doğuştan getirdiği 20

ve sonradan kazandığı özelliklerin bir bütünü Şeklinde tanımlamaktadır. Duygularımız, yeteneklerimiz, güdülerimiz, mizacımız, sosyal, fiziksel- psikomotor ve bilişsel özelliklerimiz, karakter ve değerlerimiz, inançlarımız, tutumlarımız, görüşlerimiz vb. tüm özelliklerimiz kişiliğimizi oluşturur. Karar verirken özgüven sahibi olmak, karar vermeyi gerektirecek bir güçlüğü sezip, var olan seçeneklerden birine yönelmeyi kolaylaştırır. Ayrıca bireyin ilgi ve yeteneği, değerleri ve beklentileri, algıları ve sahip olduğu denetim odağı karar verme sürecini etkileyen diğer önemli faktörlerdir.

Birey karar verirken, her ne kadar sorunun varlığını kendisi hissedip, bunu çözebilmek için seçenekleri dikkate alsın ve kendi bilgi, düşünce ve ihtiyaçlarına başvursa da, tamamen bağımsız bir karar verme pek mümkün olmamaktadır. Çünkü toplumca uygun görülen kurallar, belirlenen bazı standartlar göz ardı edilmemektedir ve bireyler diğer kaynakların bilgisine, tecrübesine ihtiyaç duymaktadırlar. Eğer bu durum olmasaydı, karar verme davranışı açısından kültürlerarası bir farklılığın gözlenmemesi beklenirdi. Çevremizde bulunan bireylerin yaklaşımları kişinin kararını yönlendirici olabilir. Bunun yanı sıra arkadaşlarla benzer amaçların güdülmesi ya da benzer aşamalardan geçiliyor olması, karar sürecinin şekillenmesini etkilemektedir (James ve Byrnes, 2002).

Zaman etkeni de kararları etkileyen faktörlerden biridir. Etkili kararların verilebilmesi, gerekli bilginin toplanması için yeterli zamanın tanınması karar verme sürecinin olumlu yönlenmesine neden olacağı gibi, aceleci olmak ve yeterli planlamanın yapılmaması da süreci olumsuz etkileyecektir. Ayrıca kararın kendisinden kaynaklanan fiziksel Şartlar da karar vermede etkilidir. Seçeneklerin çok

sayıda ve birbirine çok benzer nitelikte olması, karar sürecinin maddi külfetinin çok ya da az oluşu karar vermede en önemli etkenlerdir (Dülger, 2008).

1.2.4. Karar Verme Stratejileri İle İlgili Yapılan Araştırmalar

1.2.4.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Kuzgun (1992)' de yaptığı araştırmasında karar verirken kullanılan stratejileri ölçmek amacıyla Karar Stratejileri Ölçeğini geliştirmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında kız ve erkeklerin, 16-18 yaş arasındaki öğrencilerle 25-40 yaş arasındaki yetişkinlerin ve bazı meslek grupları arasındaki karar stratejisi puanlarını karşılaştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; kız öğrencilerin mantıklı ve bağımlı karar alt ölçekleri ile kararsızlık alt ölçeğinden aldıkları puanlar erkeklerinkinden, erkek öğrencilerin içtepsel karar alt ölçek puanları da kızlarınkinden yüksek olduğu bulunmuştur. Öğrencilerle yetişkin karşılaştırmasında; 16-18 yaş grubundaki öğrencilerle 25-40 yaş grubundaki yetişkinlerin karar stratejileri arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Meslek grupları ile ilgili olarak ise doktor, hukukçu, subay ve tiyatro sanatçılarının karar stratejileri karşılaştırılmış en çok mantıklı karar stratejisinin kullanıldığı bunu bağımlı ve içtepsel karar stratejilerinin izlediği görülmüştür. Kararsızlık puan ortalamaları grup içinde en düşük ortalamaya sahiptir. Ayrıca doktorların subaylardan daha çok içtepsel karar stratejisini benimsedikleri bulunmuştur.

Eldeleklioğlu (1996) üniversite öğrencilerinin ana-babalarını demokratik, otoriter ve koruyucu olarak algılamaları ile karar verirken benimsedikleri stratejiler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, demokratik ana-baba tutumuyla mantıklı ve bağımsız karar verme arasında olumlu bir ilişki, kararsız olma arasında olumsuz bir ilişki bulunmuştur. Koruyucu-istekçi ve otoriter ana-baba tutumlarıyla

kararsız olma arasında olumlu, otoriter anne-baba tutumuyla mantıklı karar verme arasında olumsuz ilişki bulunmuştur.

Tiryaki (1997) üniversite öğrencilerinin karar verme stratejilerini, sınıf, cinsiyet, annelerinin ve babalarının eğitim düzeyleri ve kendine saygı düzeyleri değişkenleri açısından araştırmıştır. Araştırmada, 1.sınıf öğrencilerinin kararsızlık puanlarının, 4.sınıf öğrencilerinden yüksek olduğu bulunmuş; içtepesel ve mantıklı stratejilerde sınıf seviyesine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Kızların içtepesel puanlarının erkeklerden yüksek olduğu bulunmuş; kararsızlık ve mantıklı stratejide cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bulgulara göre, anne ve babaların eğitim düzeyi ile karar verme stratejileri arasında da anlamlı bir fark yoktur. Kendine saygı puanı düşük olan öğrencilerin içtepesel ve kararsızlık stratejisi puan ortalamalarının kendine saygı puanı yüksek olanlara göre yüksek olduğu saptanmıştır. Kendine saygı puanı yüksek olanların kendine saygı puanı düşük olanlara göre mantıklı strateji puanlarının yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Tiryaki, 1997, s.146).

Bal (1998) tarafından ergenlik döneminde mesleki karar verme olgunluğunun incelenmesi ve mesleki karar verme programının etkisi araştırılmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında betimsel bir çalışma yapılmıştır. İkinci aşamada ise 2 deney, 2 kontrol grubu oluşturulmuştur. Bu dört gruptan bir deney, bir de kontrol grubuna ön-test verilmiştir. Daha sonra deney gruplarının her ikisine “Mesleki Karar Verme Programı” uygulanmıştır. Uygulama sonunda grupların hepsine son-test verilmiştir.

Elde edilen bulgular; öğrencilerin akademik başarıları yükseldikçe mesleki olgunluk puanlarının yükseldiği, lise 3.sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanlarının lise 1. ve 2. sınıflara göre daha yüksek olduğu yönündedir. Anne-babası üniversite ve lise mezunu olan öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ile anne-babası ilkokul ve

ortaokul mezunu olan öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farkın anne-babası üniversite ve lise mezunu olan öğrenciler lehine olduğu saptanmıştır. Okul türü değişkenine göre, özel okula devam eden öğrencilerin diğer okullara devam edenlere göre daha fazla mesleki olgunluk düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Çalışmada okullarda rehberlik servisinin olup olmamasına göre herhangi bir farklılık gözlenmemiştir. İkinci yani deneysel kısım sonucunda; deney ve kontrol grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuş ve Mesleki Karar Verme Programının öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini arttırdığı bulunmuştur.

Kesici (2002), üniversite öğrencilerinin karar verme stratejilerini psikolojik ihtiyaç örüntüleri ve özlük niteliklerine göre karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Araştırmanın örneklemini birinci ve dördüncü sınıfta okuyan 900 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre; kız öğrencilerin mantıklı karar verme stratejisi puan ortalamaları erkeklerinkinden önemli düzeyde yüksektir. Sınıf düzeyine göre; dördüncü sınıf öğrencilerinin içtepisel ve bağımsız karar verme stratejileri puan ortalamaları birinci sınıf öğrencilerininkinden yüksek çıkmıştır. Öğrencilerin okudukları bilim dallarına (sosyal bilimler, sağlık bilimleri, fen bilimleri, güzel sanatlar) göre; mantıklı ve bağımsız karar verme stratejileri puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark gözlenmezken, içtepisel ve kararsız karar verme stratejilerinde anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür. Öğrencilerin psikolojik ihtiyaçları ile karar verme stratejilerinin karşılaştırmasında da anlamlı ilişkiler gözlenmiştir.

Köse (2002) Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü (PDR) 1.sınıftaki öğrencilerin cinsiyetleri ve algıladıkları sosyoekonomik düzeyleri, psikolojik ihtiyaçlarının karar

verme stratejilerinde anlamlı bir farka yol açıp açmadığını araştırmıştır. Araştırma bulgularına göre araştırmaya katılan öğrencilerin benimsedikleri karar verme stratejisi ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğrencilerin algıladıkları sosyoekonomik düzeye göre mantıklı karar verme stratejisi açısından anlamlı düzeyde fark vardır. Sosyoekonomik düzeyini yüksek algılayanlarla sosyoekonomik düzeyini orta algılayanların içtepisel karar verme stratejisini ve kararsızlık stratejisini benimsedikleri bulunmuştur. Öğrencilerin psikolojik ihtiyaçları cinsiyete göre karşılaştırıldığında, kızların şefkat gösterme ihtiyacının erkeklerden yüksek olduğu, erkeklerin ise başatlık ihtiyacının kızlardan yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin psikolojik ihtiyaçları ile algıladıkları sosyoekonomik düzeye göre, sosyoekonomik düzeyini düşük algılayanların, sosyoekonomik düzeyini orta algılayanlara göre yakınlık ihtiyacı daha yüksektir.

Taşdelen (2002) öğretmen adaylarının karar verme stilleri (rasyonel, sezgisel, bağımlı, kaçınma, kendiliğinden-anlık) ile psikososyal özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulgularına göre öğretmen adaylarının psikososyal özellikleri ile karar verme stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Rasyonel karar verme stili öğrenim görülen bölüm, kendi ile ilgili kararlarda etkili olan kişinin değerlendirilmesi, problemlerle başa çıkma düzeyinin değerlendirilmesi ile; bağımlı karar verme stili, sosyoekonomik düzey algısı, kendi ile ilgili kararlarda etkili olan kişinin değerlendirilmesi, problemlerle başa çıkma düzeyi algısı ile; kaçınma karar verme stili kendini algılama biçimi, çevre tarafından değerlendirme biçiminin algısı, kendi ile ilgili kararlarda etkili olan kişinin değerlendirilmesi, sahip olunan yenilikçi davranışın değerlendirilmesi, zeka ve yetenek açısından kendini yeterli algılama düzeyi, problemlerle başa çıkma düzeyinin değerlendirilmesi ile; kendiliğinden-anlık karar verme stili aile davranışlarının algılanması, arkadaş davranışlarının

algılanması, zeka ve yetenek açısından kendini yeterli algılama düzeyi ile anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Sezgisel karar verme stili ise değişkenlerin hiçbiri ile ilişkili bulunmamıştır. Cinsiyete göre de karar verme stilleri arasında bir fark bulunmamıştır.

Köksal (2003) ergenlerin duygusal zekâları ile karar verme stratejileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulgularına göre duygusal zekânın kız öğrencilerde erkek öğrencilere oranla daha yüksek olduğu, duygusal zekâ ile mantıklı karar verme arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ve bağımlı karar verme ile duygusal zekâ arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır.

Deniz (2004) üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı, karar verme stilleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin karar vermede öz-saygı puanları ile problem çözme becerileri arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca karar verme stillerinden erteleyici, dikkatli, panik, kaçınan karar verme ile problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır (Deniz, 2004, s.34).

Yiğit (2005) cinsiyet, sınıf düzeyi, anne ve babanın eğitim düzeyi, ailenin algılanan gelir düzeyi, algılanan ana baba tutumu, algılanan akademik başarı ve özsaygı düzeyinin lise öğrencilerinin karar verme davranışını ne derece yordadığını incelemiştir. Araştırma bulgularına göre özsaygı, algılanan akademik başarıdan düşük ve orta düzeyde başarılı olma, annenin lise mezunu olması ve cinsiyet mantıklı karar verme stratejisinin; özsaygı ve annenin lise mezunu olması içtepsel karar verme stratejisinin; özsaygı, cinsiyet ve algılanan gelir durumundan orta düzeyde gelire sahip olma kararsızlık stratejisinin önemli bir yordayıcısıdır. Araştırma bulgularına bakıldığında karar verme stratejilerinin en önemli yordayıcısı özsaygıdır.

Çoban ve Hamamcı (2006) farklı kontrol odağına sahip bireylerin kullandıkları karar verme stratejilerini araştırmıştır. Lise son sınıf öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada öğrencilerin genel olarak içsel kontrol odağına sahip olduğu ve çoğunlukla mantıklı karar verme stratejisini kullandıkları tespit edilmiştir. Mantıklı karar verme stratejisi ile kontrol odağı arasında olumsuz yönde düşük düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Kontrol odağının içtepsel karar verme stratejisi ve kararsızlık arasında olumlu yönde düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur. İçsel kontrol odağına sahip öğrenciler dışsal kontrol odağına sahip öğrencilerle karşılaştırılmış ve mantıklı karar verme stratejisini anlamlı bir biçimde fazla kullandıkları tespit edilmiştir.

Güner (2006) lise son sınıf öğrencilerinin karar stratejilerini yordayan değişkenleri (cinsiyet, akademik başarı, sosyoekonomik düzey) akılcı olmayan inanç ve kaygı durumları (sürekli ve durumluk kaygı) açısından incelemiştir. Araştırmada akılcı olmayan inanç ve durumluk kaygının lise öğrencilerinin içtepsel karar stratejisinin yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Akılcı olmayan inanç, cinsiyet, sürekli kaygı ve sosyoekonomik düzeyin mantıklı karar stratejisini anlamlı düzeyde yordadığı; durumluk kaygının yalnızca kararsızlık stratejisini yordadığı bulunmuştur. Bu bulgular, lise son sınıf öğrencilerinin karar stratejileri üzerinde akılcı olmayan inanç, durumluk-sürekli kaygı, cinsiyet, sosyoekonomik düzeyin birer yordayıcısı olduğunu göstermiştir.

Bacanlı ve Sürücü (2006) ilköğretim 8.sınıf öğrencilerinin sınav kaygıları ve karar verme stillerini cinsiyete göre incelemiştir. Araştırma bulguları, bu öğrencilerin karar vermeye başa çıkmada kullandıkları karar verme stillerinin sınav kaygıları ile sınav kaygısının kuruntu ve duyusallık öğelerinin önemli yordayıcısı olduğunu

göstermiştir. Ayrıca araştırmada kız öğrencilerinin sınav kaygılarının erkek öğrencilerden anlamlı olarak daha fazla olduğu bulunmuştur.

Cinsiyete göre karar stilleri bakımından uyumsuzluk ve sorumluluktan kaçma stillerini kullanmada erkeklerin lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Öz-saygı, ihtiyatlı seçicilik ve panik stillerini kullanmada da cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

1.2.4.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Larson, Butler, Wilson, Medora ve Allgood (1994), genç yetişkinlerde meslek kararı problemlerinin cinsiyete etkilerini araştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre; erkek ve kadınların karar anksiyetesi alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında önemli bir fark bulunmamaktadır. Kadınların hayattaki hedef bilinci alt ölçeğinden aldıkları puanlar erkeklerden daha yüksektir. Şans ve kadere yönelme konusunda erkek ve kadınlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. İkinci derecede kazanç alt ölçeğinde erkeklerin puanları kadınlardan daha yüksek çıkmıştır. Toplam puanlar açısından cinsiyette önemli bir farklılık bulunmamıştır.

Spencer, Bradley, Brandon ve Randolph (1996) karar verme stratejileri, mesleki karar öz-yeterlik düzeyleri ve mesleki gelişim görevleriyle baş etme düzeyleri bakımından beş gruba ayırdıkları grupların birbirleriyle ilişkilerini incelemişlerdir. Araştırma bulgularına göre grup 1 ve grup 5'deki öğrencilerin dışsal-sistemik karar verme stilini, grup 2, grup 3 ve grup 4'teki öğrencilerin içsel-sistemik karar verme stilini kullandıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca, grup 1 ve grup 5'teki öğrencilerin mesleki öz-yeterlik düzeyleri yüksek; grup 2 ve grup 4'teki öğrencilerin mesleki öz-yeterlikleri düzeyleri düşük çıkmıştır. Araştırmada sistemik karar verme stili ile mesleki davranış arasında olumlu yönde bir ilişki bulunmuştur.

McWhirter, Rasheed ve Crothers (2000), lise kariyer eğitiminin sosyal-bilişsel değişkenler üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırma kapsamına alınan 166 lise öğrencisi iki gruba ayrılmış, gruplardan birine “lise kariyer eğitimi diğerine ise sağlık eğitimi” programları uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, lise kariyer eğitiminin, lise öğrencilerinin kariyer kararı verme özyeterlilikleri, mesleki becerilerdeki özyeterliliklerini ve kariyer beklentilerini olumlu yönde etkilediği görülmüştür (Akt: Yiğit, 2005).

Mau (2000) Tayvanlı ve Amerikalı üniversite öğrencilerinin mesleki karar verme stili ve karar verme öz-yeterliliğinin kültür ile ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre kültürel farklılıklar olmaksızın öğrencilerin mantıklı karar verme stilini; kızların erkeklerden bağımlı karar verme stilini daha çok kullandığı anlaşılmıştır. Mesleki karar verme öz-yeterliliğinde Tayvanlı erkeklerin kızlardan daha yüksek puan aldığı, Amerikalı öğrenciler arasında cinsiyete göre bir fark olmadığı bulunmuştur. Mesleki karar verme öz-yeterliliği ile mesleki karar verme stili arasında ise anlamlı bir ilişki vardır. Kendini mantıklı karar veren olarak tanımlayanlar mesleki karar vermede kendilerini yeterli bulma eğiliminde; bağımlı karar veren olarak tanımlayanlar ise yetersiz bulma eğilimindedirler. Amerikalı öğrencilerde bağımlı karar verme stili öz-yeterlilik inancının yordayıcısı olduğu; Tayvanlı öğrencilerde ise mantıklı karar verme stilinin öz-yeterlilik inancının yordayıcısı olduğu ortaya çıkmıştır.

Brew (2001) yaptığı çalışmada ergenlik dönemindeki öğrenciler arasında karar verme sürecinde kültürler arası ve cinsiyet farklılıklarını incelemiştir. 69 İngiliz, 70 Çinli’den oluşan üç karar ikilemine yapılan cevaplamalar bireysel karşı kolektif seçimlere, seçim nedenlerine ve kullanılan dört karar tarzının (kaçınma, kayıtsızlık,

hiperdikkatlilik, ihtiyat) derecesine göre karşılaştırıldı. Araştırma sonucunda; Çinli öğrencilerin İngiliz öğrencilere göre seçim yapmada karar seçenekleri ve nedenlere daha kollektif yaklaşım sergiledikleri ve dikkat tarzları ile ilgili olarak küçük bir farkla kaçınma, kayıtsızlık ve hiperdikkat karar tarzlarında daha çok puan aldıkları bulunmuştur.

Amir ve Gati (2006) üniversiteye başvurmayı hayal eden öğrencilerin ifade ettikleri mesleki karar verme güçlükleri ile ölçülen karar verme güçlükleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında mesleki karar öz-yeterliği ile öğrencilerin karar verme stilleri arasında olumlu yönde bir ilişki bulmuşlardır. Ayrıca kariyer planlarının daha billurlaştığını ifade edenlerin daha az mesleki karar verme güçlüğü yaşadığını, mesleki karar öz-yeterliklerinin yüksek olduğunu ve mesleki karar verme stillerinden düşünme stilini kullandıklarını saptamışlardır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı ortaöğretim öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile karar verme stratejileri arasındaki ilişkinin saptanması ve öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ve karar verme stratejilerinin demografik özellikleriyle olan ilişkilerinin incelenmesidir. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Ortaöğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin meslekî olgunluk düzeyleri nedir?

2. Ortaöğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin karar verme stratejileri nelerdir?

3. Ortaöğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin meslekî olgunluk düzeyleri demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş, lise türü, gelir grubu, baba eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi, öğrenim gördüğü okulu isteyerek seçip seçmediği, başarı durumu, daha önce meslek seçimi konusunda yardım alıp almadığı, meslek seçimi için bilgi almaya ihtiyacı olup olmadığı) anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4. Ortaöğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin karar verme stratejileri demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş, lise türü, gelir grubu, baba eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi, öğrenim gördüğü okulu isteyerek seçip seçmediği, başarı durumu, daha önce meslek seçimi konusunda yardım alıp almadığı, meslek seçimi için bilgi almaya ihtiyacı olup olmadığı) anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Türkiye’de mesleki olgunlukla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde; öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin mesleki tutum, kendini tanıma, kişilik özellikleri, benlik kavramı, sürekli kaygı düzeyi, algıladıkları sosyal destek, yaş, cinsiyet, okul türü, anne baba tutumları, sosyoekonomik düzey gibi farklı değişkenlerle incelendiği görülmektedir. Mesleki olgunluğun farklı değişkenlerle incelenmiş olması da özellikle Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında bu konuda yapılan çalışmalara çok büyük katkısının olduğunu düşündürmüştür. Ancak, mesleki olgunluğun belirleyicilerinin neler olduğuna ilişkin ülkemizde sınırlı sayıda araştırma yapılmıştır. Öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini yordayan değişkenleri incelemenin öğrencilere verilecek kişisel ve mesleki rehberlik çalışmalarını planlamada yararlı

olacağı düşünölmektedir. Meslek seçimi gencin, yalnızca nasıl bir işte çalışmak istediği ile ilgili olmayıp aynı zamanda nasıl bir hayat standardı içinde yaşamak istediğini de etkileyen bir karar olduğu için çok önemlidir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

Araştırma raporunun bu bölümünde sırasıyla; araştırma evreni, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve toplanan verilerin çözümlenmesinde uygulanan istatistiksel tekniklerin açıklamalarına yer verilmiştir.

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ili Kadıköy ilçesinde öğrenim gören ortaöğretim son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemine ise Kadıköy ilçesine bağlı ortaöğretim kurumlarından random olarak seçilen 10 ortaöğretim kurumunda eğitim gören 452 son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini belirlemek için Mesleki Olgunluk Ölçeği ve karar stratejileriyle ilgili puanları belirlemek için Karar Stratejileri Ölçeği kullanılmıştır.

2.2.1. Mesleki Olgunluk Ölçeği

Araştırmada öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini belirlemek amacıyla Kuzgun ve Bacanlı (1996) tarafından geliştirilen Mesleki Olgunluk Ölçeği kullanılmıştır. Beşli Likert tipi dereceleme ölçeği olarak geliştirilen ölçekte 40 madde bulunmaktadır. Ölçek, “bana hiç uygun değil” (1), “bana pek uygun değil” (2), “bana

biraz uygun “ (3), “bana uygun” (4), “bana çok uygun” (5) seçeneklerinden oluşmaktadır.

Mesleki Olgunluk Ölçeğinden elde edilen puanlar arttıkça bireylerin mesleki olgunluk düzeyleri de artmaktadır. Bu ölçekte ham puanı “143” e ulaşmış bir öğrencinin kendisinden beklenen mesleki olgunluk düzeyine ulaştığı belirtilmektedir. Ancak bu öğrencinin kendisinden beklene mesleki tutum ve davranışları gereği gibi yerine getirebildiğinden söz edebilmek için “155” puana ulaşması gerekmektedir. Bu nedenle ham puanı “143” e ulaşmamış bir öğrencinin mesleki olgunluk düzeyi düşük olarak kabul edilmektedir. Diğer taraftan puanı “143” ile “155” arasında olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini geliştirmeye ihtiyacı var denir. Puanı “155” puana ulaşan ve geçen öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri yüksek olarak kabul edilmektedir.

2.2.1.1. Mesleki Olgunluk Ölçeğinin Güvenirliği

Mesleki Olgunluk Ölçeğinin güvenirligi iç tutarlılık ve kararlılık yöntemleriyle araştırılmıştır. Lise öğrencileri ölçekten aldıkları puanlar üzerinden hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.894 bulunmuştur. Ölçeğin kararlılık katsayısı testin tekrarı yöntemiyle hesaplanmıştır. Bu amaçla 50 lise öğrencisine 5 hafta ara ile ölçek iki kez uygulanmış, kararlılık katsayısı $r=0.815$ bulunmuştur. Bu güvenirlilik katsayılarının mesleki tutum ve davranışları ölçmek için yeterli olduğu kanısına varılmıştır(Kuzgun ve Bacanlı, 2005).

2.2.1.2. Mesleki Olgunluk Ölçeğinin Geçerliliği

Mesleki Olgunluk Ölçeğinin geçerliliği üç şekilde yapılmıştır. Bunlar:

1. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeğinden aldıkları puanların akademik yetenekleriyle ilişkisine bakılmıştır. Akademik yetenek düzeyi yüksek olan öğrencilerin matematik kolunu seçme olasılıklarının daha yüksek olacağı düşünüldüğü için matematik ve edebiyat kolu öğrencilerinin ÖSS'den ve Mesleki Olgunluk Ölçeği'nden aldıkları puanlar karşılaştırılmıştır. Bu puanlar arasındaki korelasyon katsayısı $r=0.39$ bulunmuştur. Bu değer matematik kolu öğrencilerinin lehine $p=.01$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

2. Öğrenim görülen sınıf düzeyinin Mesleki Olgunluk Ölçeği'nden alınan puanlara etkisine bakılmıştır. Sınıf düzeyinin mesleki olgunluk düzeyini etkileyebileceği varsayılarak ortaokul 3. sınıf ile lise 3. sınıflarda okuyan öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının ortalamaları arasındaki fark t testi ile kontrol edilmiştir. Bulunan t değeri 3.63' tür. İki grubun puan ortalamaları arasındaki fark 0.005 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

3. Mesleki Olgunluk Ölçeği'nin Sosyal Beğenirlik Ölçeği ile ilişkisine bakılmıştır. Mesleki Olgunluk Ölçeği'nin Sosyal Beğenirlik Ölçeğinden ne derece etkilendiğini görmek için her iki ölçek lise son sınıf öğrencilerine uygulanmış ve her iki ölçekten alınan puanlar arasındaki korelasyon hesaplanmıştır. Hesaplanan değer $r=0.01$ olarak belirlenmiş ve anlamlı bulunmamıştır. Bulunan değer Mesleki Olgunluk Ölçeği'nin mesleki olgunluk düzeyini sosyal beğenirlik faktöründen etkilenmeden ölçebildiğinin göstergesi olarak kabul edilmiştir.

2.2.2. Karar Stratejileri Ölçeği

Karar Stratejiler Ölçeği Kuzgun (1992) tarafından, bireylerin karar verme stillerini belirlemeye yönelik olarak geliştirilmiştir. Ölçeğin faktör analiz çalışmaları sonucunda içtepisel, mantıklı, bağımlı karar verme ve kararsızlık olmak üzere dört

faktör belirlenmiştir. 40 maddeden oluşan ölçeğin alt ölçeklerinde 10'ar madde bulunmaktadır. Bu ölçekte, A. Hiçbir zaman, B. Arasına, C. Sıklıkla, D. Her zaman seçenekleri sunulmuştur. Cevapların puanlanması bu sırayla 1 ile 4 arasında yapılmaktadır. Deneğin alt ölçeklerde aldığı puanın artması o alt ölçeğe ilişkin karar verme stilini benimsediğine işaret etmektedir.

2.2.2.1. Karar Verme Stratejileri Ölçeği'nin Güvenirliği

Karar Stratejileri Ölçeği bir grup lise öğrencisine iki kez uygulanarak, aracın test-tekrar test güvenirliliğine bakılmıştır. Bu incelemeye göre, ölçeğin test-tekrar test yöntemiyle belirlenen korelasyon katsayıları; içtepesel karar verme alt ölçeği için .81, mantıklı karar verme alt ölçeği için .80, bağımsız karar verme alt ölçeği için .52 ve kararsızlık alt ölçeği için .86 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin hesaplanan Cronbach's alpha değerleri; içtepesel karar verme alt ölçeği için .74, mantıklı karar verme alt ölçeği için .72, bağımsız karar verme alt ölçeği için .55 ve kararsızlık alt ölçeği için .70 olarak hesaplanmıştır (Ersever,1996).

2.2.2.2. Karar Stratejileri Ölçeğinin Geçerliliği

Karar Stratejileri Ölçeğinin Geçerliliğini sınamak için, araç, karar stratejileri bakımından aralarında fark olduğu öngörülen gruplara uygulanmış ve bu ölçeğin gruplar arasındaki ayırt ediciliğine bakılmıştır. Bu amaçla, araç, lise öğrencilerine uygulanarak karar stratejileri yönünden cinsiyetler arasındaki farka, yetişkinlere uygulanarak gençlerle arasındaki farka ve sık sık karar verme durumlarıyla karşılaşan doktorlara, hukukçulara, subaylara ve tiyatro sanatçılarında uygulanarak bu gruplar arasındaki farklılıklara bakılmış ve aracın bu grupları beklenen yönde ayırt ettiği görülmüştür (Ersever, 1996).

2.3. İşlem

Araştırma İstanbul ili Kadıköy ilçesine bağlı 10 ortaöğretim kurumunda eğitim almakta olan 452 öğrenciye uygulanan ölçekler ve demografik bilgi formu ile yürütülmüştür. Öğrencilere araştırma ve uygulanacak ölçekler hakkında bilgi verilmiştir. Öğrenciler araştırmacının rehberliği ve gözetiminde bilgi formu ve ölçekleri yanıtlamışlardır.

İstatistiksel çözümlemelere geçmeden önce, demografik değişkenler gruplandırılmış ardından öğrencilere uygulanan ölçekler (Mesleki Olgunluk Ölçeği ve Karar Stratejileri Ölçeği) puanlanmıştır.

Daha sonra elde edilen verilerin istatistiksel çözümlmeleri bilgisayar ortamında gerçekleştirilmiştir.

Bu aşamada, araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, lise türü, gelir grubu, baba eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi, öğrenim gördüğü okulu isteyerek seçip seçmediği, başarı durumu, daha önce meslek seçimi konusunda yardım alıp almadığı, meslek seçimi için bilgi almaya ihtiyacı olup olmadığı) betimleyici frekans ve yüzde dağılımları çıkarılmış, sonra ölçeklerin toplam ve alt boyut puanları için \bar{x} , ss değerleri saptanmıştır. Örneklem içerisinde normal dağılım özelliği göstermeyen gruplar için non-parametrik teknikler, normal dağılım özelliği gösteren dağılımlar içinse parametrik analiz teknikleri kullanılmıştır. Bu bağlamda:

1. Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeğinden ve Karar Stratejileri Ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet, okulu isteyerek seçip

seçmediği, meslek seçiminde yardım alıp almadığı, meslek seçimi konusunda bilgi almaya ihtiyacının olup olmadığı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için *bağımsız grup t testi*,

2. Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeğinden ve Karar Stratejileri Ölçeğinden aldıkları puanların lise türü, algılanan gelir düzeyi, algılanan baba eğitim düzeyi, algılanan anne eğitim düzeyi, algılanan başarı düzeyi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için *tek yönlü varyans analizi (ANOVA)*,

3. Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeğinden ve Karar Stratejileri Ölçeğinden aldıkları puanların yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için *Kruskal Wallis-H testi*,

4. Gruplar arasında fark bulunduğunda, farklılıkların kaynağını (hangi gruplar arasında olduğunu) belirlemek üzere *Anova Sonrası Post-Hoc Scheffe, Anova Sonrası Post-Hoc Tamhane, Anova Sonrası Post-Hoc LSD testleri*,

5. Mesleki Olgunluk Ölçeği ve Karar Stratejileri Ölçeği alt boyutlarından alınan puanlar arasındaki ilişkileri belirlemek üzere *Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi* uygulanmıştır.

Elde edilen veriler bilgisayarda SPSS for Windows ver:17.0 programında çözümlenmiş, manidarlıklar en düşük .05 düzeyinde sınanmış, diğer manidarlık düzeyleri ayrıca belirtilmiş ve bulgular araştırmanın amaçlarına uygun olarak tablolar halinde sunulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR

3.1. Örneklem Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, lise türü, gelir grubu, baba eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi, öğrenim gördüğü okulu isteyerek seçip seçmediği, başarı durumu, daha önce meslek seçimi konusunda yardım alıp almadığı, meslek seçimi için bilgi almaya ihtiyacı olup olmadığı) betimleyici frekans ve yüzde dağılımları tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 3.1. Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Erkek	247	54,6	54,6	54,6
Kız	205	45,4	45,4	100,0
Toplam	452	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin 247'si (%54,6) erkek, 205'i (%45,4) kızdır.

Tablo 3.2. Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
15 ve küçük	1	,2	,2	,2
16	26	5,8	5,8	6,0
17	254	56,2	56,2	62,2
18 ve büyük	171	37,8	37,8	100,0
Toplam	452	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin 1'i (%0,2) 15 yaşında veya daha küçük, 26'sı (%5,8) 16 yaşında, 254'ü (%56,2) 17 yaşında, 171'i (%37,8) 18 yaşında veya daha büyüktür.

Tablo 3.3. Lise Türü Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Fen matematik	265	58,6	58,6	58,6
Sosyal	69	15,3	15,3	73,9
Yabancı dil	3	,7	,7	74,6
Türkçe Matematik	115	25,4	25,4	100,0
Toplam	452	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin 265'i (%58,6) fen-matematik lise türünde, 69'u (%15,3) sosyal lise türünde, 3'ü (%0,7) yabancı dil lise türünde, 115'i (%25,4) Türkçe matematik lise türündedir.

Tablo 3.4. Algılanan Gelir Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Düşük	18	4,0	4,0	4,0
Ortanın altı	16	3,5	3,5	7,5
Orta	247	54,6	54,6	62,2
Ortanın üstü	145	32,1	32,1	94,2
Yüksek	26	5,8	5,8	100,0
Toplam	452	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin 18'i (%4) düşük, 16'sı (%3,5) Ortanın altı, 247'si (%54,6) Orta, 145'i (%32,1) Ortanın üstü, 26'sı (%5,8) Yüksek gelir düzeyindedir.

Tablo 3.5. Algılanan Gelir Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Düşük	34	7,5	7,5	7,5
Orta	247	54,6	54,6	62,2
Yüksek	171	37,8	37,8	100,0
Toplam	452	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin 34'ü (%7,5) düşük, 247'si (%54,6) Orta, 171'i (%37,8) Yüksek gelir düzeyindedir.

Tablo 3.6. Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Okur-Yazar değil	5	1,1	1,1	1,1
Okur-Yazar	3	,7	,7	1,8
İlkokul	67	14,8	14,8	16,6
Ortaokul	54	11,9	11,9	28,5
Lise	162	35,8	35,8	64,4
Üniversite	161	35,6	35,6	100,0
Toplam	452	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin 5'inin (%1,1) babası Okur-Yazar değil, 3'ünün (%0,7) babası Okur-Yazar, 67'sinin (%14,8) babası İlkokul mezunu, 54'ünün (%11,9) babası Ortaokul mezunu, 162'sinin (%35,8) babası Lise mezunu, 161'inin (%35,6) babası Üniversite mezunudur.

Tablo 3.7. Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
İlkokul ve altı	75	16,6	16,6	16,6
Ortaokul	54	11,9	11,9	28,5
Lise	162	35,8	35,8	64,4
Üniversite	161	35,6	35,6	100,0
Toplam	452	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin 75'inin (%16,6) babası ilkokul ve altı eğitim düzeyine sahip, 54'ünün (%11,9) babası Ortaokul mezunu, 162'sinin (%35,8) babası Lise mezunu, 161'inin (%35,6) babası Üniversite mezunudur.

Tablo 3.8. Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Okur-Yazar değil	10	2,2	2,2	2,2
Okur-Yazar	8	1,8	1,8	4,0
İlkokul	88	19,5	19,5	23,5
Ortaokul	73	16,2	16,2	39,6
Lise	169	37,4	37,4	77,0
Üniversite	104	23,0	23,0	100,0
Toplam	452	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin 10'unun (%2,2) annesi Okur-Yazar değil, 8'inin (%1,8) annesi Okur-Yazar, 88'inin (%19,5) annesi İlkokul mezunu, 73'ünün (%16,2) annesi Ortaokul mezunu, 169'unun (%37,4) annesi Lise mezunu, 104'ünün (%23) annesi Üniversite mezunudur.

Tablo 3.9. Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
İlkokul	106	23,5	23,5	23,5
Ortaokul	73	16,2	16,2	39,6
Lise	169	37,4	37,4	77,0
Üniversite	104	23,0	23,0	100,0
Toplam	452	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin 106'sının (%23,5) annesi ilkokul ve altı eğitim düzeyine sahip, 73'ünün (%16,2) annesi Ortaokul mezunu, 169'unun (%37,4) annesi Lise mezunu, 104'ünün (%23) annesi Üniversite mezunudur.

Tablo 3.10. Okulu İsteyerek Seçip Seçmediği Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Evet	308	68,1	68,1	68,1
Hayır	144	31,9	31,9	100,0
Toplam	452	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin 308'i (%68,1) okulu isteyerek seçtiğini, 144'ü (%31,9) okulu isteyerek seçmediğini söylemiştir.

Tablo 3.11. Algılanan Başarı Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Çok yüksek	34	7,5	7,5	7,5
Yüksek	126	27,9	27,9	35,4
Orta	247	54,6	54,6	90,0
Düşük	36	8,0	8,0	98,0
Çok düşük	9	2,0	2,0	100,0
Toplam	452	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin 34'ü (%7,5) başarı durumunu çok yüksek, 126'sı (%27,9) başarı durumunu yüksek, 247'si (%54,6) başarı durumunu orta, 36'sı (%8) başarı durumunu düşük, 9'u (%2) başarı durumunu çok düşük olarak algılamaktadır.

Tablo 3.12. Algılanan Başarı Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Yüksek	160	35,4	35,4	35,4
Orta	247	54,6	54,6	90,0
Düşük	45	10,0	10,0	100,0
Toplam	452	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin 160'ı (%35,4) başarı durumunu yüksek, 247'si (%54,6) başarı durumunu orta, 45'i (%10) başarı durumunu düşük, olarak algılamaktadır.

Tablo 3.13. Meslek Seçiminde Yardım Alıp Almadığı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Evet	180	39,8	39,8	39,8
Hayır	272	60,2	60,2	100,0
Toplam	452	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin 180'i (%39,8) meslek seçiminde yardım aldığını, 272'si (%60,2) meslek seçiminde yardım almadığını söylemiştir.

Tablo 3.14. Meslek Seçiminde Konusunda Bilgi Almaya İhtiyacının Olup Olmadığı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Evet	274	60,6	60,6	60,6
Hayır	178	39,4	39,4	100,0
Toplam	452	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin 274'ü (%60,6) meslek seçiminde konusunda bilgi almaya ihtiyacının olduğunu, 272'si (%60,2) meslek seçiminde konusunda bilgi almaya ihtiyacının olmadığını söylemiştir.

3.2. Mesleki Olgunluk Ölçeği ve Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri

Uygulanan ölçeklerin (Mesleki Olgunluk Ölçeği ve Karar Stratejileri Ölçeği) toplam ve alt boyut puanları için \bar{x} , ss değerleri tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 3.15. Mesleki Olgunluk Toplam puanlarına Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri

Boyut	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>
Mesleki Olgunluk Toplam puanları	452	121,47	6,411

Tabloda görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin Mesleki Olgunluk Toplam puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=121,47$ standart sapması $ss=6,411$ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3.16. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Mantıklı-Sistemik Alt Boyutuna Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri

Boyutlar	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>
Mantıklı-Sistemik	452	26,78	4,776

Tabloda görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin Karar Stratejileri Ölçeği Mantıklı-Sistemik alt boyutu puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=26,78$ standart sapması $ss=4,776$ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3.17. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından İçtepesel Alt Boyutuna Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri

Boyutlar	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>
İçtepesel	452	23,11	4,349

Tabloda görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin Karar Stratejileri Ölçeği İçtepesel alt boyutu puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=23,11$ standart sapması $ss=4,349$ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3.18. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Bağımlı Alt Boyutuna Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri

Boyutlar	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>
Bağımlı	452	20,13	3,187

Tabloda görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin Karar Stratejileri Ölçeği Bağımlı alt boyutu puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=20,13$ standart sapması $ss=3,187$ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3.19. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Kararsızlık Alt Boyutuna Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri

Boyutlar	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>
Kararsızlık	452	21,58	4,901

Tabloda görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin Karar Stratejileri Ölçeği Kararsızlık alt boyutu puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=21,58$ standart sapması $ss=4,901$ olarak hesaplanmıştır.

3.3. Mesleki Olgunluk Ölçeği ve Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarının Demografik Özelliklere Göre Fraklılaşma Durumunu Belirlemek Üzere Yapılan Test Sonuçları

Araştırmanın bu bölümünde Mesleki Olgunluk Ölçeği ve Karar Stratejileri Ölçeği alt boyutlarının demografik özelliklere göre farklılaşma durumunu belirlemek üzere analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Bu bağlamda örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeğinden ve Karar Stratejileri Ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet, okulu isteyerek seçip seçmediği, meslek seçiminde yardım alıp almadığı, meslek seçimi konusunda bilgi almaya ihtiyacının olup olmadığı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için *bağımsız grup t testi*, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeğinden ve Karar Stratejileri Ölçeğinden aldıkları puanların lise türü, algılanan gelir düzeyi, algılanan baba eğitim düzeyi, algılanan anne eğitim düzeyi, algılanan başarı düzeyi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için *tek yönlü varyans analizi (ANOVA)*, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeğinden ve Karar Stratejileri Ölçeğinden aldıkları puanların yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için *Kruskal Wallis-H testi*, gruplar arasında fark bulunduğunda, farklılıkların kaynağını (hangi gruplar arasında olduğunu) belirlemek üzere *Anova Sonrası Post-Hoc Scheffe*, *Anova Sonrası Post-Hoc Tamhane*, *Anova Sonrası Post-Hoc LSD testleri*, Mesleki Olgunluk Ölçeği ve Karar Stratejileri Ölçeği alt boyutlarından alınan puanlar arasındaki ilişkileri belirlemek

üzere *Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi* sonuçları tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 3.20. Mesleki Olgunluk Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	<i>t</i> Testi		
						<i>t</i>	Sd	<i>p</i>
Mesleki Olgunluk	Erkek	247	120,95	6,265	,399	-1,896	450	,059
	Kız	205	122,09	6,542	,457			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-1,896$; $p>.05$).

Tablo 3.21. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Mantıklı-Sistemik Alt Boyutu Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	<i>t</i> Testi		
						<i>t</i>	Sd	<i>p</i>
Mantıklı-Sistemik	Erkek	247	26,87	4,815	,306	,446	450	,656
	Kız	205	26,67	4,738	,331			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Mantıklı-Sistemik alt boyutu puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=0,446$; $p>.05$).

Tablo 3.22. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından İçtepesel Alt Boyutu Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	P
İçtepesel	Erkek	247	23,00	4,626	,294	-,555	450	,579
	Kız	205	23,23	3,996	,279			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği İçtepesel alt boyutu puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-0,555$; $p>.05$).

Tablo 3.23. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Bağımlı Alt Boyutu Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	P
Bağımlı	Erkek	247	20,11	3,064	,195	-,152	450	,879
	Kız	205	20,15	3,336	,233			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Bağımlı alt boyutu puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-0,152$; $p>.05$).

Tablo 3.24. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Kararsızlık Alt Boyutu Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	P
Kararsızlık	Erkek	247	21,22	4,999	,318	-1,733	450	,084
	Kız	205	22,02	4,756	,332			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Kararsızlık alt boyutu puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-1,733; p>.05$).

Tablo 3.25. Mesleki Olgunluk Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Mesleki Olgunluk	16 yaş ve altı	27	215,28	1,361	2	,506
	17 yaş	254	232,78			
	18 ve büyük	171	218,95			
	Toplam	452				

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonucunda, grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($x^2=1,361; p>.05$).

Tablo 3.26. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Mantıklı-Sistemik Alt Boyutunun Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Mantıklı-Sistemik	16 yaş ve altı	27	191,28	2,900	2	0,235
	17 yaş	254	224,09			
	18 ve büyük	171	235,65			
	Toplam	452				

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Mantıklı-Sistemik alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi

sonucunda, grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($x^2=2,900$; $p>,05$).

Tablo 3.27. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından İçtepişel Alt Boyutunun Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	sd	P
İçtepişel	16 yaş ve altı	27	230,83	0,325	2	0,850
	17 yaş	254	223,42			
	18 ve büyük	171	230,39			
	Toplam	452				

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği İçtepişel alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonucunda, grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($x^2=0,325$; $p>,05$).

Tablo 3.28. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Bağımlı Alt Boyutunun Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	sd	P
Bağımlı	16 yaş ve altı	27	250,70	1,171	2	0,557
	17 yaş	254	222,80			
	18 ve büyük	171	228,18			
	Toplam	452				

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Bağımlı alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonucunda, grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($x^2=1,171$; $p>,05$).

Tablo 3.29. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Kararsızlık Alt Boyutunun Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	sd	P
Kararsızlık	16 yaş ve altı	27	222,67	2,076	2	0,354
	17 yaş	254	219,32			
	18 ve büyük	171	237,77			
	Toplam	452				

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Kararsızlık alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonucunda, grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($x^2=2,076$; $p>,05$).

Tablo 3.30. Mesleki Olgunluk Ölçeği Puanlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	ANOVA Sonuçları								
		SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P		
Mesleki Olgunluk	Fen-Mat	265	121,54	5,814	G.Arası	28,906	2	14,453	,353	,703
	Sosyal	69	120,87	8,312	G.İçi	18268,582	446	40,961		
	TM	115	121,63	6,385	Toplam	18297,488	448			
	Toplam	449	121,46	6,391						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği puanlarının lise türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=,353$; $p>,05$).

Tablo 3.31. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Mantıklı-SistematiK alt boyutu Puanlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>SS</i> Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Mantıklı-SistematiK	Fen-Mat	265	26,53	4,620	G.Arası	62,073	2	31,036	1,358	0,258
	Sosyal	69	26,71	5,079	G.İçi	10191,972	446	22,852		
	TM	115	27,41	4,959	Toplam	10254,045	448			
	Toplam	449	26,78	4,784						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Mantıklı-SistematiK alt boyutu puanlarının lise türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,358$; $p>,05$).

Tablo 3.32. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından İçtePisel alt boyutu Puanlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>SS</i> Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
İçtePisel	Fen-Mat	265	22,76	4,122	G.Arası	228,440	2	114,220	6,176	0,002
	Sosyal	69	24,78	4,425	G.İçi	8249,065	446	18,496		
	TM	115	22,96	4,620	Toplam	8477,506	448			
	Toplam	449	23,12	4,350						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği İçtePisel alt boyutu puanlarının lise türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=6,176$; $p<,05$). Bunun ardından farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizlere geçilmiştir. Hangi post-hoc tekniğinin kullanılacağına karar vermek amacıyla öncelikle varyansların homojenliği Levene Testiyle denetlenmiştir. Varyanslar homojen bulunmuştur ($L=0,877$; $p>,05$). Bu nedenle varyanslar homojen

olduğundan yaygınlıkla kullanılan Scheffe tekniği tercih edilmiş ve sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.33. Karar Stratejileri Ölçeği İçtepesel Alt Boyutunun Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Anova Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

(I) Lise Türü	(J) Lise Türü	(I-J)	sh	p
Fen matematik	Sosyal	-2,024	0,581	0,003
	Türkçe matematik	-0,198	0,48	0,919
Sosyal	Fen matematik	2,024	0,581	0,003
	Türkçe matematik	1,826	0,655	0,021
Türkçe matematik	Fen matematik	0,198	0,48	0,919
	Sosyal	-1,826	0,655	0,021

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan gözlemlerin Karar Stratejileri Ölçeği İçtepesel Alt Boyutunun puanı ortalamaları hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan post-hoc Scheffe testi sonucunda lise türü sosyal olan öğrenciler ile lise türü TM ve FM olan öğrenciler arasında lise türü sosyal olan öğrenciler lehine istatistiksel olarak $p < ,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Diğer alt gruplar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 3.34. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Bağımlı alt boyutu Puanlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	f , \bar{x} ve SS Değerleri				ANOVA Sonuçları				
		N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Bağımlı	Fen-Mat	265	20,20	3,105	G.Arası	16,600	2	8,300	,819	0,441
	Sosyal	69	20,42	3,579	G.İçi	4518,990	446	10,132		
	TM	115	19,84	3,111	Toplam	4535,590	448			
	Toplam	449	20,14	3,182						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Bağımlı alt boyutu puanlarının lise türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık

gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,819; p>,05$).

Tablo 3.35. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Kararsızlık alt boyutu Puanlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f, \bar{x} ve SS Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Kararsızlık	Fen-Mat	265	21,20	4,134	G.Arası	250,614	2	125,307	5,298	0,005
	Sosyal	69	23,33	6,118	G.İçi	10549,025	446	23,653		
	TM	115	21,48	5,535	Toplam	10799,639	448			
	Toplam	449	21,60	4,910						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Kararsızlık alt boyutu puanlarının lise türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($F=5,298; p<,05$). Bunun ardından farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizlere geçilmiştir. Hangi post-hoc tekniğinin kullanılacağına karar vermek amacıyla öncelikle varyansların homojenliği Levene Testiyle denetlenmiştir. Varyanslar homojen bulunmamıştır ($L=0,942; p<,05$). Bu nedenle varyanslar homojen olduğundan yaygınlıkla kullanılan Tamhane tekniği tercih edilmiş ve sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.36. Karar Stratejileri Ölçeği Kararsızlık Alt Boyutunun Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Anova Sonrası Post-Hoc Tamhane Testi Sonuçları

(I) Lise Türü	(J) Lise Türü	(I-J)	sh	p
Fen matematik	Sosyal	-2,130	0,779	0,023
	Türkçe matematik	-0,274	0,575	0,951
Sosyal	Fen matematik	2,130	0,779	0,023
	Türkçe matematik	1,855	0,899	0,118
Türkçe matematik	Fen matematik	0,274	0,575	0,951
	Sosyal	-1,855	0,899	0,118

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan gözlemlerin Karar Stratejileri Ölçeği Kararsızlık Alt Boyutunun puanı ortalamaları hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan post-hoc Tamhane testi sonucunda lise türü sosyal olan öğrenciler ile lise türü FM olan öğrenciler arasında lise türü sosyal olan öğrenciler lehine istatistiksel olarak $p < ,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Diğer alt gruplar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > ,05$).

Tablo 3.37. Mesleki Olgunluk Ölçeği Puanlarının Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>SS</i> Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Mesleki Olgunluk	Düşük	34	121,59	6,805	G.Arası	3,700	2	1,850	0,045	0,956
	Orta	247	121,38	6,426	G.İçi	18530,802	449	41,271		
	Yüksek	171	121,56	6,345	Toplam	18534,502	451			
	Toplam	452	121,47	6,411						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği puanlarının algılanan gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=,045$; $p > ,05$).

Tablo 3.38. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarından Mantıklı-SistematiK Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>SS</i> Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Mantıklı-SistematiK	Düşük	34	121,59	6,805	G.Arasi	1,769	2	,885	0,039	0,962
	Orta	247	121,38	6,426	G.İçi	10284,983	449	22,906		
	Yüksek	171	121,56	6,345	Toplam	10286,752	451			
	Toplam	452	121,47	6,411						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Mantıklı-SistematiK alt boyutu puanlarının algılanan gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,039$; $p>,05$).

Tablo 3.39. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarından İçtePisel Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>SS</i> Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
İçtePisel	Düşük	34	26,62	5,111	G.Arasi	91,130	2	45,565	2,425	0,090
	Orta	247	26,76	4,621	G.İçi	8437,773	449	18,792		
	Yüksek	171	26,85	4,953	Toplam	8528,903	451			
	Toplam	452	26,78	4,776						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği İçtePisel alt boyutu puanlarının algılanan gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=2,425$; $p>,05$).

Tablo 3.40. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarından Bağımlı Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Bağımlı	Düşük	34	23,24	4,307	G.Arası	69,382	2	34,691	3,453	0,032
	Orta	247	22,71	4,156	G.İçi	4510,430	449	10,046		
	Yüksek	171	23,65	4,587	Toplam	4579,812	451			
	Toplam	452	23,11	4,349						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Bağımlı alt boyutu puanlarının algılanan gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3,453$; $p<,05$). Bunun ardından farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizlere geçilmiştir. Hangi post-hoc tekniğinin kullanılacağına karar vermek amacıyla öncelikle varyansların homojenliği Levene Testiyle denetlenmiştir. Varyanslar homojen bulunamamıştır ($L=3,126$; $p<,05$). Bu nedenle varyanslar homojen olduğundan yaygınlıkla kullanılan Tamhane tekniği tercih edilmiş ve sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.41. Karar Stratejileri Ölçeği Bağımlı Alt Boyutunun Puanlarının Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Anova Sonrası Post-Hoc Tamhane Testi Sonuçları

(I) Algılanan Gelir Düzeyi	(J) Algılanan Gelir Düzeyi	(I-J)	sh	p
Düşük	Orta	-0,894	0,596	0,368
	Yüksek	-0,131	0,626	0,996
Orta	Düşük	0,894	0,596	0,368
	Yüksek	0,762	0,324	0,056
Yüksek	Düşük	0,131	0,626	0,996
	Orta	-0,762	0,324	0,056

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan gözlemlerin Karar Stratejileri Ölçeği Bağımlı Alt Boyutunun puanı ortalamaları hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan post-hoc Scheffe testi sonucunda algılanan gelir düzeyi yüksek olan öğrenciler ile algılanan gelir düzeyi orta öğrenciler arasında algılanan gelir düzeyi yüksek olan öğrenciler lehine istatistiksel olarak $p < 0,056$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Diğer alt gruplar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 3.42. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarından Kararsızlık Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>SS</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Kararsızlık	Düşük	34	121,59	6,805	G.Arası	14,563	2	7,282	0,302	0,739
	Orta	247	121,38	6,426	G.İçi	10819,408	449	24,097		
	Yüksek	171	121,56	6,345	Toplam	10833,971	451			
	Toplam	452	121,47	6,411						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Kararsızlık alt boyutu puanlarının algılanan gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,302$; $p > ,05$).

Tablo 3.43. Mesleki Olgunluk Ölçeği Puanlarının Algılanan Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>SS</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Mesleki Olgunluk	İlkokul ve altı	75	121,15	5,876	G.Arası	65,492	3	21,831	0,530	0,662
	Ortaokul	54	120,63	6,247	G.İçi	18469,01	448	41,225		
	Lise	162	121,56	6,535	Toplam	18534,5	451			
	Üniversite	161	121,81	6,6						
	Toplam	452	121,47	6,411						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği puanlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=,530; p>,05$).

Tablo 3.44. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Mantıklı-Sistemik Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		f, \bar{x} ve SS Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Mantıklı-Sistemik	İlkokul ve altı	75	27,57	5,000	G.Arası	68,198	3	22,733		
	Ortaokul	54	26,61	3,568	G.İçi	10218,554	448	22,809		
	Lise	162	26,82	4,674	Toplam	10286,752	451		0,997	0,394
	Üniversite	161	26,43	5,109						
	Toplam	452	26,78	4,776						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Mantıklı-Sistemik alt boyutu puanlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,997; p>,05$).

Tablo 3.45. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından İçtepesel Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		f, \bar{x} ve SS Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
İçtepesel	İlkokul ve altı	75	22,72	4,062	G.Arası	211,664	3	70,555		
	Ortaokul	54	24,61	3,911	G.İçi	8317,238	448	18,565		
	Lise	162	23,41	4,643	Toplam	8528,903	451		3,800	0,010
	Üniversite	161	22,48	4,194						
	Toplam	452	23,11	4,349						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği İçtepesel alt boyutu puanlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3,800; p<,05$). Bunun ardından farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizlere geçilmiştir. Hangi post-hoc tekniğinin kullanılacağına karar vermek amacıyla öncelikle varyansların homojenliği Levene Testiyle denetlenmiştir. Varyanslar homojen bulunmuştur ($L=1,461; p>,05$). Bu nedenle varyanslar homojen olduğundan yaygınlıkla kullanılan Scheffe tekniği tercih edilmiş ve sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.46. Karar Stratejileri Ölçeği İçtepesel Alt Boyutunun Puanlarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Anova Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

(I) Babanın Eğitim Düzeyi	(J) Babanın Eğitim Düzeyi	(I-J)	sh	p
İlkokul ve altı	Ortaokul	-1,891	0,769	0,111
	Lise	-0,687	0,602	0,728
	Üniversite	0,242	0,602	0,984
Ortaokul	İlkokul ve altı	1,891	0,769	0,111
	Lise	1,204	0,677	0,369
	Üniversite	2,133	0,678	0,020
Lise	İlkokul ve altı	0,687	0,602	0,728
	Ortaokul	-1,204	0,677	0,369
	Üniversite	0,929	0,479	0,291
Üniversite	İlkokul ve altı	-0,242	0,602	0,984
	Ortaokul	-2,133	0,678	0,020
	Lise	-0,929	0,479	0,291

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan gözlemlerin Karar Stratejileri Ölçeği İçtepesel Alt Boyutunun puanı ortalamaları hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan post-hoc Scheffe testi sonucunda babası ortaokul mezunu olan öğrenciler ile babası lise mezunu olan öğrenciler arasında babası lise

mezunu olan öğrenciler lehine istatistiksel olarak $p < ,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Diğer alt gruplar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 3.47. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Bağımlı Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	f, \bar{x} ve SS Değerleri				ANOVA Sonuçları				
		N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Bağımlı	İlkokul ve altı	75	20,37	3,057	G.Arası G.İçi Toplam	53,452	3	17,817	1,763	0,153
	Ortaokul	54	20,91	3,476						
	Lise	162	20,06	3,337						
	Üniversite	161	19,82	2,960						
	Toplam	452	20,13	3,187						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Bağımlı alt boyutu puanlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,763; p > ,05$).

Tablo 3.48. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Kararsızlık Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	f, \bar{x} ve SS Değerleri				ANOVA Sonuçları				
		N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Kararsızlık	İlkokul ve altı	75	21,60	5,763	G.Arası G.İçi Toplam	190,125	3	63,375	2,667	0,047
	Ortaokul	54	22,80	5,461						
	Lise	162	21,92	4,704						
	Üniversite	161	20,83	4,361						
	Toplam	452	21,58	4,901						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Kararsızlık alt boyutu puanlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü

varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=2,667$; $p<,05$). Bunun ardından farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizlere geçilmiştir. Hangi post-hoc tekniğinin kullanılacağına karar vermek amacıyla öncelikle varyansların homojenliği Levene Testiyle denetlenmiştir. Varyanslar homojen bulunmuştur ($L=1,066$; $p>,05$). Bu nedenle varyanslar homojen olduğundan yaygınlıkla kullanılan Scheffe tekniği tercih edilmiş ancak anlamlı fark bulunamadığı için LSD testi kullanılmış ve sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.49. Karar Stratejileri Ölçeği Kararsızlık Alt Boyutunun Puanlarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Anova Sonrası Post-Hoc LSD Testi Sonuçları

(I) Babanın Eğitim Düzeyi	(J) Babanın Eğitim Düzeyi	(I-J)	sh	p
İlkokul ve altı	Ortaokul	-1,196	0,870	0,170
	Lise	-0,320	0,681	0,639
	Üniversite	0,774	0,681	0,257
Ortaokul	İlkokul ve altı	1,196	0,870	0,170
	Lise	0,877	0,766	0,253
	Üniversite	1,970	0,767	0,010
Lise	İlkokul ve altı	0,320	0,681	0,639
	Ortaokul	-0,877	0,766	0,253
	Üniversite	1,094	0,542	0,044
Üniversite	İlkokul ve altı	-0,774	0,681	0,257
	Ortaokul	-1,970	0,767	0,010
	Lise	-1,094	0,542	0,044

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan gözlemlerin Karar Stratejileri Ölçeği İçtepesel Alt Boyutunun puanı ortalamaları hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan post-hoc LSD testi sonucunda babası ortaokul mezunu olan öğrenciler ile babası ortaokul ve lise mezunu olan öğrenciler arasında babası ortaokul ve lise mezunu olan öğrenciler lehine istatistiksel olarak $p<,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Diğer alt gruplar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 3.50. Mesleki Olgunluk Ölçeği Puanlarının Algılanan Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>f</i> , \bar{x} ve <i>SS</i> Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Mesleki Olgunluk	İlkokul ve altı	106	121,54	5,800	G.Arası	118,954	3	39,651		
	Ortaokul	73	120,32	7,069	G.İçi	18415,548	448	41,106		
	Lise	169	121,76	6,541	Toplam	18534,502	451		0,965	0,409
	Üniversite	104	121,72	6,307						
	Toplam	452	121,47	6,411						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği puanlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=,965$; $p>,05$).

Tablo 3.51. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Mantıklı-Sistemik Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>f</i> , \bar{x} ve <i>SS</i> Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Mantıklı-Sistemik	İlkokul ve altı	106	27,92	4,846	G.Arası	198,856	3	66,285		
	Ortaokul	73	26,92	4,551	G.İçi	10087,897	448	22,518		
	Lise	169	26,31	4,379	Toplam	10286,752	451		2,944	0,033
	Üniversite	104	26,31	5,314						
	Toplam	452	26,78	4,776						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Mantıklı-Sistemik alt boyutu puanlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=2,944$; $p<,05$). Bunun ardından farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizlere geçilmiştir. Hangi post-hoc tekniğinin kullanılacağına karar vermek

amacıyla öncelikle varyansların homojenliği Levene Testiyle denetlenmiştir. Varyanslar homojen bulunmuştur ($L=1,657$; $p> ,05$). Bu nedenle varyanslar homojen olduğundan yaygınlıkla kullanılan Scheffe tekniği tercih edilmiş tercih edilmiş ancak anlamlı fark bulunamadığı için LSD testi kullanılmış ve sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.52. Karar Stratejileri Ölçeği Mantıklı-Sistemik Alt Boyutunun Puanlarının Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Anova Sonrası Post-Hoc LSD Testi Sonuçları

(I) Anne Eğitim Düzeyi	(J) Anne Eğitim Düzeyi	(I-J)	sh	p
İlkokul ve altı	Ortaokul	0,997	0,722	0,168
	Lise	1,607	0,588	0,007
	Üniversite	1,607	0,655	0,014
Ortaokul	İlkokul ve altı	-0,997	0,722	0,168
	Lise	0,610	0,665	0,359
	Üniversite	0,610	0,725	0,400
Lise	İlkokul ve altı	-1,607	0,588	0,007
	Ortaokul	-0,610	0,665	0,359
	Üniversite	0,000	0,591	1,000
Üniversite	İlkokul ve altı	-1,607	0,655	0,014
	Ortaokul	-0,610	0,725	0,400
	Lise	0,000	0,591	1,000

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan gözlemlerin Karar Stratejileri Ölçeği İçtepesel Alt Boyutunun puanı ortalamaları hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan post-hoc LSD testi sonucunda annesi İlkokul ve altı eğitim düzeyine sahip olan öğrenciler ile annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler arasında annesi İlkokul ve altı eğitim düzeyine sahip olan öğrenciler lehine istatistiksel olarak $p< ,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Diğer alt gruplar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 3.53. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından İçtepesel Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>SS</i> Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
İçtepesel	İlkokul ve altı	106	22,76	4,135	G.Arası	60,503	3	20,168		
	Ortaokul	73	23,88	4,628	G.İçi	8468,400	448	18,903		
	Lise	169	22,95	4,202	Toplam	8528,903	451		1,067	0,363
	Üniversite	104	23,17	4,585						
	Toplam	452	23,11	4,349						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği İçtepesel alt boyutu puanlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,067$; $p>,05$).

Tablo 3.54. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Bağımlı Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>SS</i> Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Bağımlı	İlkokul ve altı	106	20,58	3,073	G.Arası	32,913	3	10,971		
	Ortaokul	73	20,07	3,433	G.İçi	4546,899	448	10,149		
	Lise	169	20,05	3,116	Toplam	4579,812	451		1,081	0,357
	Üniversite	104	19,83	3,230						
	Toplam	452	20,13	3,187						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Bağımlı alt boyutu puanlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,081$; $p>,05$).

Tablo 3.55. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Kararsızlık Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	f, \bar{x} ve SS Değerleri				ANOVA Sonuçları				
		N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Kararsızlık	İlkokul ve altı	106	21,45	5,007	G.Arası	125,402	3	41,801		
	Ortaokul	73	21,34	4,936	G.İçi	10708,569	448	23,903		
	Lise	169	22,21	5,123	Toplam	10833,971	451		1,749	0,156
	Üniversite	104	20,87	4,309						
	Toplam	452	21,58	4,901						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Kararsızlık alt boyutu puanlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,749; p>,05$).

Tablo 3.56. Mesleki Olgunluk Ölçeği Puanlarının Okulu İsteyerek Seçip Seçmediği Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	SS	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Mesleki Olgunluk	Evet	308	121,61	6,454	,368	,712	450	,477
	Hayır	144	121,15	6,327	,527			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği puanlarının okulu isteyerek seçip seçmediği değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=0,712; p>,05$).

Tablo 3.57. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Mantıklı-Sistemik Alt Boyutu Puanlarının Okulu İsteyerek Seçip Seçmediği Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Mantıklı-Sistemik	Evet	308	26,65	4,649	,265	-,871	450	,384
	Hayır	144	27,07	5,041	,420			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Mantıklı-Sistemik alt boyutu puanlarının okulu isteyerek seçip seçmediği değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-0,871$; $p>.05$).

Tablo 3.58. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından İçtepesel Alt Boyutu Puanlarının Okulu İsteyerek Seçip Seçmediği Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
İçtepesel	Evet	308	23,05	4,268	,243	-,387	450	,699
	Hayır	144	23,22	4,530	,378			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği İçtepesel alt boyutu puanlarının okulu isteyerek seçip seçmediği değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-0,387$; $p>.05$).

Tablo 3.59. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Bağımlı Alt Boyutu Puanlarının Okulu İsteyerek Seçip Seçmediği Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Bağımlı	Evet	308	20,20	3,241	,185	,733	450	,464
	Hayır	144	19,97	3,071	,256			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Bağımlı alt boyutu puanlarının okulu isteyerek seçip seçmediği değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=0,733$; $p>.05$).

Tablo 3.60. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Kararsızlık Alt Boyutu Puanlarının Okulu İsteyerek Seçip Seçmediği Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	SS	Sh \bar{x}	t Testi		
						t	Sd	P
Kararsızlık	Evet	308	21,66	4,873	,278	,510	450	,610
	Hayır	144	21,41	4,973	,414			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Kararsızlık alt boyutu puanlarının okulu isteyerek seçip seçmediği değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=0,510$; $p>.05$).

Tablo 3.61. Mesleki Olgunluk Ölçeği Puanlarının Algılanan Başarı Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f, \bar{x} ve SS Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Mesleki Olgunluk	Yüksek	160	121,97	6,759	G.Arası	71,516	2	35,758	,870	,420
	Orta	247	121,27	6,205	G.İçi	18462,986	449	41,120		
	Düşük	45	120,78	6,270	Toplam	18534,502	451			
	Toplam	160	121,97	6,759						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği puanlarının algılanan başarı düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi

(ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=,870$; $p>,05$).

Tablo 3.62. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Mantıklı-Sistemik Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Başarı Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f , \bar{x} ve SS Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Mantıklı-Sistemik	Yüksek	160	27,88	5,178	G.Arası	333,819	2	166,910	7,530	,001
	Orta	247	26,34	4,330	G.İçi	9952,933	449	22,167		
	Düşük	45	25,33	4,950	Toplam	10286,752	451			
	Toplam	452	26,78	4,776						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Mantıklı-Sistemik alt boyutu puanlarının algılanan başarı düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=7,530$; $p<,05$). Bunun ardından farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizlere geçilmiştir. Hangi post-hoc tekniğinin kullanılacağına karar vermek amacıyla öncelikle varyansların homojenliği Levene Testiyle denetlenmiştir. Varyanslar homojen bulunmuştur ($L=2,657$; $p>,05$). Bu nedenle varyanslar homojen olduğundan yaygınlıkla kullanılan Scheffe tekniği tercih edilmiş ve sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.63. Karar Stratejileri Ölçeği Mantıklı-Sistemik Alt Boyutunun Puanlarının Algılanan Başarı Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Anova Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

(I) Algılanan Başarı Düzeyi	(J) Algılanan Başarı Düzeyi	(I-J)	sh	p
Yüksek	Orta	1,535	0,478	0,006
	Düşük	2,542	0,794	0,006
Orta	Yüksek	-1,535	0,478	0,006
	Düşük	1,007	0,763	0,420
Düşük	Yüksek	-2,542	0,794	0,006
	Orta	-1,007	0,763	0,420

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan gözlemlerin Karar Stratejileri Ölçeği Mantıklı-Sistemik Alt Boyutunun puanı ortalamaları hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan post-hoc Scheffe testi sonucunda başarı düzeyini yüksek olarak algılayan öğrenciler ile başarı düzeyini orta ve düşük olarak algılayan öğrenciler arasında başarı düzeyini yüksek olarak algılayan öğrenciler lehine istatistiksel olarak $p < ,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Diğer alt gruplar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > ,05$).

Tablo 3.64. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından İçtepesel Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Başarı Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>SS</i> Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
İçtepesel	Yüksek	160	22,44	4,621	G.Arası	111,373	2	55,687	2,970	,052
	Orta	247	23,51	4,089	G.İçi	8417,530	449	18,747		
	Düşük	45	23,24	4,544	Toplam	8528,903	451			
	Toplam	452	23,11	4,349						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği İçtepesel alt boyutu puanlarının algılanan başarı düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=2,970$; $p > ,05$).

Tablo 3.65. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Bağımlı Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Başarı Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>SS</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Bağımlı	Yüksek	160	20,09	3,238	G.Arası G.İçi Toplam	,517 4579,295 4579,812	2 449 451	,259 10,199	,025	,975
	Orta	247	20,14	3,238						
	Düşük	45	20,20	2,752						
	Toplam	452	20,13	3,187						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Bağımlı alt boyutu puanlarının algılanan başarı düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,819$; $p>,05$).

Tablo 3.66. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Kararsızlık Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Başarı Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>SS</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Kararsızlık	Yüksek	160	21,63	5,336	G.Arası G.İçi Toplam	1,252 10832,719 10833,971	2 449 451	,626 24,126	,026	,974
	Orta	247	21,57	4,771						
	Düşük	45	21,44	4,003						
	Toplam	452	21,58	4,901						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Kararsızlık alt boyutu puanlarının algılanan başarı düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,026$; $p>,05$).

Tablo 3.67. Mesleki Olgunluk Ölçeği Puanlarının Meslek Seçiminde Yardım Alıp Almadığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	P
Mesleki Olgunluk	Evet	180	122,05	6,280	,468	1,576	450	,116
	Hayır	272	121,08	6,479	,393			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği puanlarının meslek seçiminde yardım alıp almadığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=1,576$; $p>.05$).

Tablo 3.68. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Mantıklı-Sistemik Alt Boyutu Puanlarının Meslek Seçiminde Yardım Alıp Almadığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	P
Mantıklı-Sistemik	Evet	180	27,39	4,906	,366	2,223	450	,027
	Hayır	272	26,38	4,652	,282			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Mantıklı-Sistemik alt boyutu puanlarının meslek seçiminde yardım alıp almadığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=2,223$; $p>.05$). Söz konusu farklılık meslek seçiminde yardım alanların lehine gerçekleşmiştir. Yani meslek seçiminde yardım alan öğrencilerin Mantıklı-Sistemik alt ölçeğinden aldıkları puan meslek seçiminde yardım almayan öğrencilere göre anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Tablo 3.69. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından İçtepsel Alt Boyutu Puanlarının Meslek Seçiminde Yardım Alıp Almadığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
İçtepsel	Evet	180	22,85	4,506	,336	-1,019	450	,309
	Hayır	272	23,28	4,241	,257			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği İçtepsel alt boyutu puanlarının meslek seçiminde yardım alıp almadığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-1,019$; $p>.05$).

Tablo 3.70. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Bağımlı Alt Boyutu Puanlarının Meslek Seçiminde Yardım Alıp Almadığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Bağımlı	Evet	180	19,82	3,249	,242	-1,683	450	,093
	Hayır	272	20,33	3,134	,190			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Bağımlı alt boyutu puanlarının meslek seçiminde yardım alıp almadığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-1,683$; $p>.05$).

Tablo 3.71. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Kararsızlık Alt Boyutu Puanlarının Meslek Seçiminde Yardım Alıp Almadığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Kararsızlık	Evet	180	21,47	4,589	,342	-,406	450	,685
	Hayır	272	21,66	5,105	,310			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Kararsızlık alt boyutu puanlarının meslek seçiminde yardım alıp almadığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-0,406$; $p>.05$).

Tablo 3.72. Mesleki Olgunluk Ölçeği Puanlarının Meslek Seçiminde Konusunda Bilgi Almaya İhtiyacının Olup Olmadığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Mesleki Olgunluk	Evet	274	120,70	6,372	,385	-3,199	450	,001
	Hayır	178	122,65	6,306	,473			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği puanlarının meslek seçiminde konusunda bilgi almaya ihtiyacının olup olmadığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=-3,199$; $p>.05$). Söz konusu farklılık meslek seçiminde konusunda bilgi almaya ihtiyacının olmayanların lehine gerçekleşmiştir. Yani meslek seçiminde konusunda bilgi almaya ihtiyacının olmayan öğrencilerin Mesleki Olgunluk alt ölçeğinden aldıkları puan meslek seçiminde konusunda bilgi almaya ihtiyacının olan öğrencilere göre anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Tablo 3.73. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarından Mantıklı-SistematiK Alt Boyutu Puanlarının Meslek Seçiminde Konusunda Bilgi Almaya İhtiyacının Olup Olmadığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Mantıklı-SistematiK	Evet	274	27,11	4,804	,290	1,786	450	,075
	Hayır	178	26,29	4,703	,352			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Mantıklı-SistematiK alt boyutu puanlarının meslek seçiminde konusunda bilgi almaya ihtiyacının olup olmadığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=1,786; p>.05$).

Tablo 3.74. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarından İçtePisel Alt Boyutu Puanlarının Meslek Seçiminde Konusunda Bilgi Almaya İhtiyacının Olup Olmadığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
İçtePisel	Evet	274	23,35	4,502	,272	1,505	450	,133
	Hayır	178	22,72	4,085	,306			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği İçtePisel alt boyutu puanlarının meslek seçiminde konusunda bilgi almaya ihtiyacının olup olmadığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=1,505; p>.05$).

Tablo 3.75. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarından Bağımlı Alt Boyutu Puanlarının Meslek Seçiminde Konusunda Bilgi Almaya İhtiyacının Olup Olmadığı Değişkenine Göre Farklaşıp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Bağımlı	Evet	274	20,32	3,064	,185	1,618	450	,106
	Hayır	178	19,83	3,353	,251			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Bağımlı alt boyutu puanlarının meslek seçiminde konusunda bilgi almaya ihtiyacının olup olmadığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=1,618$; $p>.05$).

Tablo 3.76. Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarının Puanlarından Kararsızlık Alt Boyutu Puanlarının Meslek Seçiminde Konusunda Bilgi Almaya İhtiyacının Olup Olmadığı Değişkenine Göre Farklaşıp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Kararsızlık	Evet	274	21,96	4,592	,277	2,061	450	,040
	Hayır	178	20,99	5,303	,397			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Karar Stratejileri Ölçeği Kararsızlık alt boyutu puanlarının meslek seçiminde konusunda bilgi almaya ihtiyacının olup olmadığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=-3,199$; $p>.05$). Söz konusu farklılık meslek seçiminde konusunda bilgi almaya ihtiyacının olmayanların lehine gerçekleşmiştir. Yani meslek seçiminde konusunda bilgi almaya ihtiyacının olan öğrencilerin Kararsızlık alt ölçeğinden

aldıkları puan meslek seçiminde konusunda bilgi almaya ihtiyacının olmayan öğrencilere göre anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Tablo 3.77. Mesleki Olgunluk Ölçeği ve Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Mantıklı-Sistemik Alt Boyutu Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	Değişken	N	r	p
Mesleki Olgunluk Toplam Puanı	Mantıklı-Sistemik	452	0,023	0,633

Mesleki Olgunluk ölçeğinden alınan puanlarla Karar Stratejileri Ölçeği Mantıklı-Sistemik alt boyutu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon analizi sonucunda puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($r=,023$; $p>,05$).

Tablo 3.78. Mesleki Olgunluk Ölçeği ve Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından İçtepesel Alt Boyutu Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	Değişken	N	r	p
Mesleki Olgunluk Toplam Puanı	İçtepesel	452	-0,157	0,001

Mesleki Olgunluk ölçeğinden alınan puanlarla Karar Stratejileri Ölçeği İçtepesel alt boyutu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon analizi sonucunda puanlar arasında istatistiksel açıdan $p<,01$ düzeyinde negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-,157$; $p<,01$).

Tablo 3.79. Mesleki Olgunluk Ölçeği ve Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Bağımlı Alt Boyutu Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	Değişken	N	r	p
Mesleki Olgunluk Toplam Puanı	Bağımlı	452	-0,158	0,001

Mesleki Olgunluk ölçeğinden alınan puanlarla Karar Stratejileri Ölçeği Bağımlı alt boyutu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon analizi sonucunda puanlar arasında istatistiksel açıdan $p < ,01$ düzeyinde negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = -,158$; $p < ,01$).

Tablo 3.80. Mesleki Olgunluk Ölçeği ve Karar Stratejileri Ölçeği Alt Boyutlarından Kararsızlık Alt Boyutu Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	Değişken	N	r	p
Mesleki Olgunluk Toplam Puanı	Kararsızlık	452	-0,247	0,000

Mesleki Olgunluk ölçeğinden alınan puanlarla Karar Stratejileri Ölçeği Kararsızlık alt boyutu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon analizi sonucunda puanlar arasında istatistiksel açıdan $p < ,01$ düzeyinde negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. ($r = -,247$; $p < ,01$).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TARTIŞMA

Lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ve karar verme stratejileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi ve öğrencilerin mesleki olgunluk ve karar verme stratejilerinin demografik özellikleriyle olan ilişkilerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda tartışılarak sunulmuştur.

Araştırmaya katılan öğrenciler en fazla 200 puan alınabilen mesleki olgunluk ölçeğinden ortalama 121,47 puan almışlardır. Taşkiran (2008) meslek lisesi öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği araştırmasında öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin ortalaması 115,83 olarak bulmuştur. Köküsoy (2008) ise endüstri meslek liselerinde bir meslek alanına yönelmiş olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini incelediği araştırmasında öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin ortalamasını 137.62 olarak bulmuştur.

Kuzgun ve Bacanlı'ya (1996) göre öğrencilerin mesleki olgunluk ölçeğinden elde edilen puanların yorumlanmasında üç ölçüt ele alınmaktadır. Aldıkları puanlar 143 ve daha az olanların mesleki olgunluk düzeylerinin düşük, 143–155 puan arasında olanların kendilerinden beklenen mesleki olgunluk düzeyine ulaştıkları ancak isabetli bir karar verebilmeleri için mesleki olgunluk düzeylerini geliştirmeleri gerektiği, 155 puan ve üzerinde olanların mesleki olgunluk düzeyleri yüksek olduğu ve isabetli bir mesleki karar verebileceği kabul edilmektedir. Çıkan sonuçlar;

öğrencilerin kendilerinden beklenen mesleki olgunluk düzeyine ulaşamamış olduklarını göstermektedir.

Super ve arkadaşları (1957) doğru ve akılcı meslek seçimi yapabilmek için mesleki olgunluğun kazanılmış olması gerektiğini vurgulamaktadır. Yine King (1989) bireyin kendisine uygun ve gerçekçi meslek seçebilme yeteneğini, mesleki olgunluğa ulaşması ile başarabileceğini vurgulamıştır. (Akt. Çoban, 2005). Bu bağlamda elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde, çalışmaya katılan lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin yeterli olmadığı ve mesleki tutum ve davranışlarının, doğru ve uygun meslek seçimi için geliştirilmeye ihtiyacı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu sebepten dolayı okul psikolojik danışmanları mesleki rehberliğe daha fazla ağırlık vermeleri gerekmekte ve öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin farkında olarak mesleki rehberlik ya da danışma yapmaları gerektiği sonucunu göstermektedir. Meslek gelişiminin sistemli, birbiri ile bağlantılı olduğu ve bir süreç olduğu anlayışı ile programlar hazırlanarak sistemli ve profesyonel bir şekilde öğrencilere sunulmalıdır.

Araştırmaya katılan öğrenciler 4 üzerinden yapılan puanlamaya göre karar stratejileri ölçeğinin mantıklı-sistemik alt boyutundan ortalama 26,78, İçtepisel alt boyutundan 23,11 Bağımlı alt boyutundan 20,13 ve Kararsızlık alt boyutundan 21,58 ortalama puan almışlardır. Buna göre öğrenciler en fazla mantıklı-sistemik karar stratejisini tercih ederlerken, en az bağımlı karar stratejisini tercih etmektedirler. Hangi karar stratejisinin yoğun olarak kullandığının bilinmesi, karar durumlarında üretken ve sağlıklı çözümlere ulaşmasında önemli ölçüt olarak kabul edilmektedir. Eğitimsel açıdan bu konu gözardı edilmemelidir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ile mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucunu bulunmuştur. Taşkiran (2008) ve Köküsoy (2008) da araştırmalarında cinsiyet ile mesleki olgunluk arasında anlamlı farklılıkların olmadığını bulmuşlardır. Akay (1983) ve Çakar (1997) Keller (2004) lise öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre mesleki olgunluk düzeylerinin daha yüksek olduğunu, kız öğrencilerin mesleki bilgi toplama ve plan yapma davranışını erkeklere göre daha fazla gösterdiklerini bulmuştur. Yapılan çalışmalarda elde edilen bu farklı sonuçlar, cinsiyet değişkeninin farklı değişkenlerle etkileşim içinde olduğunu ve sosyo-ekonomik düzey, gelecek beklentileri, gelecekteki eğitimlerinin önündeki engelleri algılama şekilleri gibi farklı değişkenlerle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir (Çoban, 2005). Bu sonuç kültürel nedenlerden ve yaş grubu özelliğinden yola çıkılarak açıklanabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ile karar stratejileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucu bulunmuştur. Konu ile ilgili literatürde ise karar stratejileri ile cinsiyet arasında anlamlı farklılıkların olduğu belirtilmektedir. Kuzgun (1992) araştırmasında kız öğrencilerin mantıklı-sistemik ve bağımlı ve karar stratejilerini erkeklerden daha fazla kullandıkları, erkeklerin ise içtepisel karar stratejisini daha çok kullandığı sonucunu bulmuştur. Tiryaki (1997) kızların içtepisel stratejiyi, Kesici (2002) ise mantıklı karar verme stratejisini, Mau da (2000) bağımlı karar verme stratejisini erkeklerden daha fazla kullandığını bulmuştur. Çıkan sonuçlardan bir genellemeye gidilememektedir. Karar stratejileri ile cinsiyet arasındaki farklılığı araştıran daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Bu durumda öğrencinin gelişim dönemlerine ve eğitimlerine daha fazla önem verilmesi önemlidir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları ile mesleki olgunluk ve karar stratejileri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Patton ve Creed (2001) araştırmasında mesleki olgunluk ile öğrencilerin yaşları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğunu, yaş yükseldikçe mesleki olgunluğunda yükseldiğini bulmuştur. Çoban (2005) ise araştırmasında yaşın mesleki olgunluk üzerinde önemli bir etkisinin bulunmadığını belirtmiştir. Bu sonuç araştırma bulgumuzu desteklemektedir. Bu durum örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin yaşlarının birbirine çok yakın olmasından kaynaklanabilmektedir. Farklı yaş grupları ile yapılacak araştırmalar yaşa bağlı karar verme sürecinin nasıl geliştiğini anlamada veri sağlayarak eğitim ve mesleki rehberlik alanında kullanılabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin lise türleri ile mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucu bulunmuştur. Zeren'in (1999) yapmış olduğu araştırmada da lise türüne göre öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri farklılaşmazken, Akbalık (1996) ve Acısu'nun (2002) araştırmalarında öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin okudukları lise türüne göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Bu sonuçtan hareketle, araştırmada incelenen bireysel özellikleri etkileyen diğer değişkenleri ortaya çıkaracak ileri araştırmalar yapılabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin lise türleri karar stratejileri ölçeği mantıklı-sistematiik ve bağımlı alt boyutları ardında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı, içtepisel ve kararsızlık alt boyutları ile lise türleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olduğu sonucu bulunmuştur. Buna göre; lise türü sosyal olan öğrenciler lise türü TM ve FM olan öğrencilerden daha fazla içtepisel stratejiyi kullandıkları, yine lise türü sosyal olan öğrencilerin lise türü FM olan öğrencilerden

daha fazla kararsızlık stratejisini kullandıkları sonucu bulunmuştur. Çıkan sonuçlardan lise türünün öğrencilerin karar stratejilerinde etkili bir değişken olduğu belirtilebilir. Bu durum okullarda çalışan psikolojik danışmanların yapacakları çalışmalarda lise türü sosyal olan öğrencileri daha fazla dikkate almalarını gerektiren bir bulgu olarak görülmelidir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin gelir düzeyleri ile mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı sonucu bulunmuştur. Bu sonuç Akbalık (1996), Zeren (1999), Köküsoy'un (2008) araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Buradan gelir düzeyinin mesleki olgunluk üzerinde yordayıcı bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Bu değişkenin mesleki olgunluk üzerindeki etkisini tespit etmek için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin gelir düzeyleri ile karar stratejileri ölçeğinde yer alan Mantıklı-Sistemik, içtepisel ve kararsızlık alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olmadığı, bağımlı alt boyutu ile gelir düzeyi arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olduğu sonucu bulunmuştur. Buna göre gelir düzeyi yüksek olan öğrenciler, gelir düzeyi orta olan öğrencilerden daha fazla bağımlı karar stratejisini kullanmaktadırlar. Köse (2002) ise araştırmasında sosyoekonomik düzeyini yüksek algılayan öğrencilerin sosyoekonomik düzeyini orta algılayan öğrencilerden içtepisel karar verme stratejisini ve kararsızlık stratejisini daha fazla kullandıklarını bulmuştur. Yüksek gelir düzeyindeki öğrenciler karar verme yeterliliği için daha fazla kaynağa ve imkana sahiptirler. Ekonomik olanaklar kararlar için daha fazla seçenek ve karar pratiği sağlar. Bu sonuç aile özellikleri ile açıklanabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin; anne ve babalarının eğitim düzeyleri ile mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucu bulunmuştur. Literatürde konuyla ilgili yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar bulunmuştur. (Taşkiran, 2008, Akbalık, 1996, Zeren, 1999, Sahraç, 2000). Çıkan sonuçlardan anne-babanın eğitim düzeyinin öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyini etkilemediği söylenebilir. Öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyleri ile mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmaması anne-babaların çoğunluğunun aynı eğitim düzeyine sahip olmaları olabilmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba eğitim düzeyleri ile karar stratejileri ölçeğinde yer alan Mantıklı-Sistemik ve bağımlı alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olmadığı, içtepesel ve kararsızlık alt boyutları ile babalarının eğitim düzeyi arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olduğu sonucu bulunmuştur. Buna göre; babası ortaokul mezunu olan öğrenciler babası lise mezunu olan öğrencilerden daha fazla içtepesel ve kararsızlık karar stratejilerini kullanmaktadırlar. Tiryaki (1997) öğrencilerin baba eğitim düzeyleri ile karar stratejileri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını bulmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim düzeyleri ile karar stratejileri ölçeğinde yer alan içtepesel, bağımlı ve kararsızlık alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olmadığı, mantıklı-sistemik alt boyutu ile annelerinin eğitim düzeyi arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olduğu sonucu bulunmuştur. Buna göre; annesi ilkököl ve altı eğitim düzeyine sahip olan öğrenciler annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerden daha fazla içtepesel karar stratejisini kullanmaktadırlar. Tiryaki (1997) öğrencilerin anne eğitim düzeyleri ile

karar stratejileri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını bulmuştur. Yiğit (2005) ise annenin lise mezunu olmasının içtepsel karar verme stratejisini etkilediğini bulmuştur. Yapılacak ileriki çalışmalarda annenin eğitim düzeyine göre karar verme stratejilerinin detaylı incelenmesi faydalı olacaktır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin eğitim gördükleri okulu isteyerek seçip seçmeme durumları ile mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucunu bulmuştur. Konu ile ilgili yapılan araştırmalarda eğitim gördüğü okulu seçme durumunun değişken olarak ele alınmadığı gözlenmektedir. Okulu seçme durumunu değişken olarak ele alan Taşkiran (2008) ise bizim araştırma sonucumuzu destekler nitelikte öğrencilerin eğitim gördükleri okulu isteyerek seçip seçmeme durumlarının mesleki olgunluk düzeylerini etkilemediği sonucunu bulmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin eğitim gördükleri okulu isteyerek seçip seçmeme durumları ile karar stratejileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olmadığı sonucunu bulmuştur. Buna göre öğrencilerin eğitim gördükleri okulu isteyerek seçip seçmemeleri kullandıkları karar stratejisini etkilememektedir. Bu durumda farklı örnekleme, bireysel farklılığı, çevresel koşulları dikkate alan araştırmalara gereksinim olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin algıladıkları başarı düzeyleri ile mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Sekmenli (2000) yüksek başarı algılayan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin yüksek olduğunu saptarken, Sahraç (2000) Taşkiran (2008) araştırmalarında öğrencilerin algıladıkları başarı düzeyleri ile mesleki olgunlukları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucunu bulmuşlardır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin; algıladıkları başarı düzeyleri ile karar stratejileri ölçeğinde yer alan İçtepisel, bağımlı ve kararsızlık alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olmadığı, mantıklı-sistemik alt boyutu ile algıladıkları başarı düzeyi arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların bulunduğu sonucunu bulmuştur. Buna göre; başarı düzeyini yüksek olarak algılayan öğrenciler daha fazla mantıklı-sistemik karar stratejisini kullanmaktadırlar. Araştırma sonucu Yiğit'in (2005) araştırma sonucu ile örtüşmektedir. Başarı düzeyini yüksek olarak algılayan öğrenciler olumlu benlik algısına, kendi özelliklerini bilen, çevrelerindeki imkanları algılama ve değerlendirme yeteneği güçlü bireylerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin; meslek seçiminde yardım alıp almama durumları ile mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucunu bulmuştur. Bu sonuç; Taşkiran'ın (2008) araştırma sonucuyla örtüşürken, Köküsoy'un (2008) araştırma sonucuyla örtüşmemektedir. Köküsoy (2008) meslek seçiminde yardım alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulmuştur. İleride benzeri bir çalışma daha geniş örneklem grupları, değişik yaş grupları ve farklı okul türleri dahil edilerek tekrarlanabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin; meslek seçiminde yardım alıp almama durumları ile karar stratejileri ölçeğinde yer alan İçtepisel, bağımlı ve kararsızlık alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olmadığı, mantıklı-sistemik alt boyutu ile meslek seçiminde yardım alıp almama durumları arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların bulunduğu sonucunu bulmuştur. Buna göre; meslek seçiminde yardım alan öğrenciler daha fazla Mantıklı-Sistemik karar stratejisini kullanmaktadırlar.

Araştırmaya katılan öğrencilerin; meslek seçimi konusunda bilgi almaya ihtiyacının olup olmama durumları ile mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın bulunduğu sonucunu bulmuştur. Meslek seçimi konusunda bilgi almaya ihtiyacı olmayan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri daha yüksektir. Çıkan sonuçtan öğrencilerin meslek seçimi konusunda kendilerinin ne düzeyde olduklarını değerlendirebildikleri, bu konuda yardıma ihtiyacı olup olmadıklarının farkında oldukları söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin meslek seçimi konusunda bilgi almaya ihtiyacının olup olmama durumları ile karar stratejileri ölçeği alt boyutundan kararsızlık dışında kalanlar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucunu bulmuştur. Buna göre; meslek seçimi konusunda bilgi almaya ihtiyacı olmayanlar öğrenciler daha fazla kararsızlık stratejisini kullanmaktadırlar.

Araştırmaya katılan öğrencilerin; mesleki olgunluk düzeyleri ile karar stratejileri ölçeği mantıklı-sistemik alt boyutu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı, diğer karar stratejileri boyutları olan içtepisel, bağımlı ve kararsızlık stratejileri ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel açıdan $p < ,01$ düzeyinde anlamlı negatif yönlü ilişkilerin olduğu sonucunu bulmuştur. Buna göre öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri yükseldikçe içtepisel, bağımlı ve kararsızlık stratejilerini seçmeleri azalmaktadır.

5. KAYNAKÇA

Acısu, S. (2002). *Koruma altında olan lise ve meslek lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Akay, B. (1983). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi

Akbalık, G. (1994). Ortaokul 3. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin, farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Dergiler Veritabanı*, 27 (2), 990- 997.

Akbalık, Y. (1996). *Meslek liselerine devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Amir,T. ve Gati, I. (2006). Facets of career decision-making difficulties. *British Journal of Guidance & Counseling*, 34(4), 483-502.

Bacanlı F. & Sürücü, M. (2006). İlköğretim VIII. sınıf öğrencilerinin sınav kaygıları ve karar verme stilleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 45, 7-35.

Bacanlı, F. (1995). *Mesleki grup rehberliğinin lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bal, P. N. (1998). *Ergenlik döneminde mesleki karar verme olgunluğunun incelenmesi ve mesleki karar verme eğitim programının etkisinin araştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Brew, F. P. (2001). Individualist-collectivist differences in adolescent decision making and decision styles with chinese and anglos. *International Journal Intercultural Relations*, 25, 1-19.

Capuzzi, D., & Stauffer, M., D. (2006). *Career counseling foundation, perspectives and applications*. Boston: Pearson Education, Inc.

Çakar, M. (1997) . *Lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile denetim odağı düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çoban, A. E. & Hamamcı, Z. (2006). Kontrol odakları farklı ergenlerin karar stratejileri açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 393- 402.

Çoban, A. E. (2005). Lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (10), 39–54.

Deniz, M. E. (2004). Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı karar verme stilleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(15).

Doğan, H., & Kuzgun, Y. (2008). Bilgi verici danışmanlık programının üniversiteye giriş sınavı ve üniversite eğitimine ilişkin yanlış inançlara etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 291- 306.

Dülger, Ö. (2008). *Ergenlerde algılanan sosyal destek ile karar verme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Eldeleklioğlu, J. (1996). *Karar süreçleri ile aile baba tutumları arasındaki ilişki*.

Ersever, Ö. H. (1996). *Karar verme becerileri kazandırma programı ve etkileşim grubu deneyiminin üniversite öğrencilerinin karar verme stilleri üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Flouri, E., & Buchanan, A. (2002). The role of work-related skills and career role models in adolescent career maturity. *The Career Development Quarterly*, 51, 36–43.

Ginzberg, E., Ginsburg, S.W., Alexrad, S. & Herman, J.L. (1951) *Occupational choice: an approach to a general theory*. New York: Columbia University Press.

Güner, Y. A. (2006). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Karar Stratejilerini Yordayan Bazı Değişkenler. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Hall, A.S. (2003). Expanding academic and career self efficacy: a family systems framework. *Journal of Counseling & Development*, 81, 33–29.

Hardin, E.E, F. Leong, T.L. & Osipov, S. H. (1999). Cultural relativity in the conceptualization of career maturity. *Journal of Vocational Behavior*, 58, 36–52.

Herr, E.L. & Cramer, S. H. (1996). *Career guidance and counseling through the life span*. (Fifth Edition). United States of America: Longman.

İşgör, İ.Y., & Sezer, F. (2008). Mesleki olgunluk anlayışı kazandırmaya yönelik sınıf içi rehberlik etkinlikleri program denemesi. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2), 239–252.

James P. & Byrnes, Ph.D. (2002). The development of decision-making. *Journal of Adolescent Health*, 31, 208–215.

Johnson, R.H. (1978). Individual styles of decision making: a theoretical model for counseling. *Personnel and Guidance Journal*, 530–536.

Jones, Richard Nelson. *Danışma Psikolojisi Kuramları*. (Çev: Füsün Akkoyun, Süleyman Doğan, Veli Duyan, Berrin Eylen, Fidan Korkut). Ankara: TDFO Ltd. Şti. 1995.

Keller, K. (2004). *The relation between parental behavior and the career maturity and self-efficacy of young adolescents*. Unpublished Doctoral's Thesis, University of India, United States of America.

Kepeçoğlu, Muharrem. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. 6. Basım, Ankara: Gül Yayınevi, 1992.

Kesici, S. (2002). *Üniversite öğrencilerinin karar verme stratejilerinin psikolojik ihtiyaç örüntüleri ve özlük niteliklerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Khan, Sar B., Alvi, Sabir A., And Others. "A Study of The Validity of Holland's Theory In A Non-Western Culture". *Journal of Vocational Behaviour*. Volume:36, 1990, p.132-146.

King, S. (1989). Six differences in a causal model of career maturity. *Journal of Counseling and Development*, 68, 208–214.

Köksal, A. (2003). *Ergenlerde duygusal zekâ ile karar verme stratejileri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Köküsoy, K. (2008) *Endüstri meslek liselerinde bir meslek alanına yönelmiş olan öğrencilerin mesleki olgunluk ve algıladıkları aile desteği düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Köse, A. (2002). *Psikolojik danışma ve rehberlik 1. sınıf öğrencilerinin cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzey açısından psikolojik ihtiyaçları ve karar verme stratejilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kulaksızoğlu, A. & Otrar, M. (2004). Fen ve Genel Lise 10. Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyi Bakımından Karşılaştırılması *Üstün Yetenekli çocuklar bildiriler kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Kuzgun, Y. (1992). Karar stratejileri ölçeği: geliştirilmesi ve standardizasyonu. VII. *Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları*, 161–170.

Kuzgun, Y. (1995). *Meslek seçimi kılavuzu*. İstanbul: Seha Nesriyat.

Kuzgun, Y. (2000). *Meslek danışmanlığı: kuramlar, uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kuzgun, Yıldız. *Meslekî Rehberliğin Bireylerin Yetenek ve İlgilerine Uygun Meslekleri Tanımlarına Etkisi*. Doçentlik Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayın No: 118, 1982.

Kuzgun, Y. (2004). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş*. 2.Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kuzgun, Y. (2006). *Meslek gelişimi ve danışmanlığı*. 2.basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kuzgun, Yıldız. *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. 4. Baskı. Ankara: ÖSYM Yayınları, 1995.

Kuzgun, Y.& Bacanlı, F. (2005). *Lise öğrencileri için mesleki olgunluk ölçeği el kitabı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kuzgun, Y., & Bacanlı, F. (1996), *Mesleki olgunluk ölçeği el kitabı*, Ankara: MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.

Larson, J., Butler, M., Wilson, S., Medora, N. & Allgood, S. (1994). the effects of career decision problems in young adults. *Journal of Counseling&Development*, 73.

Lee, K. (2001). A cross-cultural study of tehe career maturity of korean and united states high school students. *Journal of Career Development*, 28 (1), 43- 57.

Levinson, E.,M., Ohler, D., L., Caswell, S. ve Kiewra, K. (1998). Six approaches to the assessment of career maturity. *Journal of Counseling & Development*, 76, 475-482.

Luzzo, A.D. (1995). Gender differences in college students' career maturity and perceived barriers in career development. *Journal of Counseling and Development*, 73, 319–322.

Mau, W. (2000). Cultural differences in career decision-making styles and self efficacy. *Journal of Vocational Behavior*, 57, 365–378.

<http://okulweb.meb.gov.tr/63/11/966270/dosyalar/MESLEK%C4%B0%20REHBERL%C4%B0K.htm>

<http://www.cankayaram.gov.tr/index.php?op=sayfayap&sid=223>

Miller, J. & Miller, A. (2005). The oritical application holland's theory to individual decision-making styles: implications for career counselors. *Journal of Employment Counseling*, 42, 20- 28.

Nelson-Jones, R. (1995). *Danışma psikolojisi kuramları*. Ankara: TDFO Ltd. Şti.

Opisow, S. H. & Fitzgerald, L. F. (1996). *Theories of career development*. Fourth Edition. United States of America: Allyn & Bacon.

Özcan, K. (1999). *Yöneticilerde karar verme ile kaygı ilişkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Patton, W. & Creed, P. (2001). Development issues in career maturity and career decision status. *The Career Development Quarterly*, 49, 336–351.

Patton, W. & Creed, P. (2003). Predicting two components of career maturity in school based adolescents. *Journal of Career Development*, 29 (4), 277– 290.

Pietrofesa, J. J., & Splete, H. (1975). *Career development: theory and research*. New York: Grune & Stratton, Inc.

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, (2010). *Mesleki Rehberlik / Mesleki Rehberlik Nedir* <http://www.sunumerkezi.com/index.php/makaleler/34-eitim/922-meslek-rehberlk.html>

Roe, Anne. *The Psychology of Occupations*. Seventh Printing. New York: John Wiley and Sons, Inc. 1966.

Sahraç, Ü. (2000). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin denetim odaklarına göre bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sauermann, H. (2005). Vocational choice: a decision making perspective. *Journal Vocational Behavior*, 66, 273–303.

Savickas, L., Bariddick, C. & Watkins, C.,E. (2002). The relation of career maturity to personality type and social adjustment. *Journal of Career Assessment*, 10 (1), 24–31.

Sekmenli, T. (2000). *Lise 1.sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile sürekli kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Senemoğlu, N. (2001). *Gelişim, öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Seyhun, H. (2000) *.karar verme becerileri eğitim programının ilköğretim son sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Spencer, N. G., Bradley, E., T., Brandon, H.& Randolph, W., H. (1997). Decision-making styles and career development in college students. *Journal of College Student Development*, 38 (5), 479–488.

Super, E. ve Starishevsky, R., Matlin, N, &Jordan, J.P. (1963). *Career development; self-concept theory*. New York: College Entrance Examination Board.

Super,D., E., Crites,J.,O., Hummel,R.,C., Moser, H., L., Overstreet, P.,L. & Warnath, C.,F. (1957). *Vocational development a framework for research*. New York: Teachers College Pres, Columbia University.

Super, D.,E., Saviskas M.,L. ve Super, C., M. (1996). *The life-span, life-space approach to careers. in brown, d., brooks,l. and associates, career choice and development*. Third Edition. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

Sürücü, M. (2005). Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve algıladıkları sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Taşdelen, A. (2002). *Öğretmen adaylarının farklı psiko-sosyal değişkenlere göre karar verme stilleri*. Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Taşkıran, A. (2008) Meslek lisesi öğrencilerinin okul iklimi algıları ile mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Taymaz, H. (2000). *Okul yönetimi*. Ankara: Pegem.

Tiryaki, M. G. (1997). *Üniversite öğrencilerinin karar verme davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Usluer, E. (2005). *Meslek inceleme kılavuzu*. Ankara: Nobel Yayın-Dağıtım.

Uzer, A.S.(1987). *Lise öğrencilerinin yükseköğretim programlarını tercihleri ile kendi yetenek, ilgi ve mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkiler*. Doktora Tezi Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yeşilyaprak, B.(2002). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Ankara: Nobel Yayınları.

Yiğit, A. (2005). *Lise öğrencilerinin karar verme davranışlarının bazı değişkenlere göre yordanması*. Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zeren, Ş. G. (1999). *Yabancı dil ağırlıklı lise ve Anadolu Lisesi son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri*. Yüksek lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zunker, V. G. (1994). *Career counseling applied concepts of life planning*. (Fourth Edition). California, Pasific Grove: Brooks/ Cole Publishing Co.

6. EKLER

EK-1: Mesleki Olgunluk Ölçeği

MESLEKİ OLGUNLUK ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA:

Ölçekte meslek seçimiyle ilgili tutum ve davranışları ölçen bazı ifadeler verilmiştir.

1. Sizden istenen, ifadeleri dikkatle okuyup bu ifadelerin size ne kadar uygun olduğunu, sizin durumunuzu ne ölçüde yansıttığını belirtmenizdir.

2. Cevap kağıdınızda: **A** “Bana Hiç Uygun Değil” , **B** “Bana Pek Uygun Değil” , **C** “Bana Biraz Uygun” , **D** “Bana uygun” , **E** “Bana Çok Uygun” karşılığındadır.

3. Şimdi bir örnekle cevaplamanın nasıl yapılacağını görelim:

Örnek

- Çok erken yaşlardan beri, bir meslek seçmem gerektiğini düşünüyorum.

Eğer sizin yukarıdaki ifadeye uygunluk dereceniz “Bana Biraz Uygun” ise aşağıda gösterildiği gibi cevap kağıdında “C” seçeneğinin altındaki kutucuğu işaretlemeniz gerekecektir.

Bana Hiç Uygun Değil Bana Pek Uygun Değil Bana Biraz Uygun Bana Uygun Bana Çok Uygun

A

B

C

D

E

4. Cevap kağıdında her ifadeye ilişkin beş seçenektен yalnız birini işaretleyeceğinizi ve cevapsız ifade bırakmamanız gerektiğini lütfen unutmayınız.

5. Ölçekte bulunan 40 ifadeyi 30 dakika içinde cevaplamaya çalışınız.

Başarılar diler, katkılarınız için teşekkür ederiz.

1. Hangi mesleğin bana daha uygun olduğunu büyüklerimin daha iyi bilecekleri düşüncesindeyim.
2. İnsan mesleğini tesadüfen seçer.
3. İstedğim mesleği seçmeyeceksem “bu konuyu düşünmenin ne gereği var” diyorum.
4. İnsan hangi mesleği seçmesi gerektiği konusunda ailesinin tavsiyelerini dikkate alırsa hata yapmaz.
5. Meslekleri daha iyi tanımak için, bu konuda yazılmış kaynak kitaplar olup olmadığını araştırırım.
6. Girmek istediğim meslekler hakkında bilinmesi gereken herşeyi biliyorum.
7. Öğretmenlerime, öğrettikleri konu alanlarıyla ilgili üniversite programlarının neler olduğu hakkında sorular sorar, onlardan bu konularda beni aydınlatmalarını rica ederim.
8. Gelecekteki mesleğimi ben belirleyeceğime göre, bu konuda gerekli bilgiyi edinmek için benim harekete geçmem gerektiği düşüncesindeyim.
9. Hangi mesleğe gireceğime ailemin karar vermesi iyi olacak. Böylece sonuçta bir hata olursa ben sorumlu olmam.
10. Öğrencilik hayatımda daima hangi derslerin ya da ders dışı faaliyetlerin bana ne yönden yararlı olabileceğini, hangi hedefe erişmek için katkısı olabileceğini düşünürüm.
11. Üniversite tercih programımı belirlemeden önce, hangi alanlarda, ne derece güçlü, hangi alanlarda ne derece zayıf olduğumu değerlendireceğim.
12. Meslek tercihlerimde sık sık değişiklik yapıyorum.
13. Bir meslek seçiminde dikkate alınacak o kadar çok faktör var ki, en iyisi bu işi olurluna bırakmak diye düşünüyorum.
14. Şimdiden meslek tercihleri üzerinde düşünmeyi gereksiz buluyorum.
15. Ailemin seçtiği mesleğe girersem onların daha çok yardım ve desteğini sağlarım diye düşünüyorum.
16. İstedğim bir mesleğe giremeyeceksem meslek seçimi üzerinde düşünmenin ne yararı var diye düşünüyorum.
17. Ne zaman meslek seçimi konusu açılrsa içimi bir sıkıntı kaplar.
18. Hiç kimsenin beni benden daha iyi tanıyamayacağını ve mesleğimi seçme sorumluluğunun bana ait olduğunu düşünürüm.

19. Bana uygun hiçbir meslek bulamıyorum.
20. Kendimi bildim bileli hangi mesleğe girmek istediğimi düşünürüm.
21. Bazı insanların hangi mesleği seçmek istedikleri konusunda nasıl da emin ve kararlı olabildiklerine şaşıyorum.
22. Ne olmak, hangi mesleği seçmek istediğim konusunda zaman zaman hayallere dalarım, ama aslında henüz tercihlerimi belirlemiş değilim.
23. Çok erken yaşlardan beri meslek yaşamımdan neler beklediğimi, ne gibi yeteneklere ve kişilik özelliklerime sahip olduğumu düşünürüm.
24. Üniversite sınavında hangi alanla ilgili test alacağımı belirledim, ama o alanda hangi programlara girmek istediğime karar veremedim.
25. Benim için önemli olan sınava hazırlanmaktır. Meslek tercihim zamanı gelince belirlerim.
26. Şu ana kadar hangi tercih edeceğimi belirleyemedim, çünkü hergün başka bir seçenek bana çekici geliyor.
27. Şu anda belirli bir meslek alanı belirledim, ama kararımdan memnun değilim.
28. Televizyonda bir mesleğin özelliklerini ve ülke ekonomisindeki yerini tanıtan programları ilgi ile izlerim.
29. Yeteneğime uygun olduğunu düşündüğüm meslekleri inceliyorum.
30. Meslekleri tanıtan kaynak kitapları okurum.
31. İlgilendiğim bir meslekteki insanların neler yaptıklarını, hangi koşullarda çalıştıklarını öğrenmek için işyerlerine giderim.
32. Meslek tercihlerimi belirlemeden önce, sadece ilgi duyduğum meslekleri değil, mümkün olduğu kadar başka birçok mesleği de incelemeye çalışıyorum.
33. Meslek seçerken pek çok kişiden bilgi ve görüş almaya niyetlendim, ama sonuçta kargaşaya ve kararsızlığa düşünce bu işi oluruna bıraktım.
34. Yeni bir meslek adı duyduğumda hemen o mesleği incelemek için harekete geçerim.
35. Benden önce liseyi bitirip yüksek öğretime devam eden arkadaşlarıma, bölümleri hakkında sorular sorarım.
36. Birçok mesleğe heves ediyorum ve ilgi duyuyorum, ama hepsinin bir kusuru var. Bir türlü birine karar veremiyorum.

37. Herhangi bir işim için bir işyerine örneğin; banka, hastane, fabrika ve benzeri yerlere gitsem orada çalışanların yaptıklarını gözler, “ben bu işleri yapabilir miyim, bunları yapmaktan zevk alır mıyım?” diye düşünürüm.

38. Yeteneklerimi tanımam gerekiyor, ama bunu nasıl yapacağımı bilmiyorum.

39. Tercih ettiğim meslekleri tanıtıcı programlara katılıyorum.

40. Benimle ilgili yönergeleri, açıklamaları dikkatle okurum (seçmeli dersler listesi, ÖSS ve ÖYS Klavuzu gibi).

MESLEKİ OLGUNLUK ÖLÇEĞİ CEVAP KAĞIDI

HAM PUAN (T) = YÜZDELİK
PUAN=.....

- A: Bana hiç uygun değil
B: Bana pek uygun değil
C: Bana biraz uygun
D: Bana uygun
E: Bana çok uygun

	A	B	C	D	E		A	B	C	D	E
1.	☐	☐	☐	☐	☐	21.	☐	☐	☐	☐	☐
2.	☐	☐	☐	☐	☐	22.	☐	☐	☐	☐	☐
3.	☐	☐	☐	☐	☐	23.	☐	☐	☐	☐	☐
4.	☐	☐	☐	☐	☐	24.	☐	☐	☐	☐	☐
5.	☐	☐	☐	☐	☐	25.	☐	☐	☐	☐	☐
6.	☐	☐	☐	☐	☐	26.	☐	☐	☐	☐	☐
7.	☐	☐	☐	☐	☐	27.	☐	☐	☐	☐	☐
8.	☐	☐	☐	☐	☐	28.	☐	☐	☐	☐	☐
9.	☐	☐	☐	☐	☐	29.	☐	☐	☐	☐	☐
10.	☐	☐	☐	☐	☐	30.	☐	☐	☐	☐	☐
11.	☐	☐	☐	☐	☐	31.	☐	☐	☐	☐	☐
12.	☐	☐	☐	☐	☐	32.	☐	☐	☐	☐	☐
13.	☐	☐	☐	☐	☐	33.	☐	☐	☐	☐	☐
14.	☐	☐	☐	☐	☐	34.	☐	☐	☐	☐	☐
15.	☐	☐	☐	☐	☐	35.	☐	☐	☐	☐	☐
16.	☐	☐	☐	☐	☐	36.	☐	☐	☐	☐	☐
17.	☐	☐	☐	☐	☐	37.	☐	☐	☐	☐	☐
18.	☐	☐	☐	☐	☐	38.	☐	☐	☐	☐	☐
19.	☐	☐	☐	☐	☐	39.	☐	☐	☐	☐	☐
20.	☐	☐	☐	☐	☐	40.	☐	☐	☐	☐	☐
I.	☐	☐	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐	☐
II.	☐	☐	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐	☐

Z=126-Y =
T= Z + X =

X=
Y=

KARAR STRATEJİLERİ ÖLÇEĞİ

Prof. Dr. Yıldız KUZGUN

Açıklama

Bu ölçek karar vermede benimsenen davranış biçimlerini ölçmek amacı ile hazırlanmıştır.

Sizden istenen soruları dikkatle okuyup size uygun olan seçeneğin altındaki aralığı karalamanızdır.

Aşağıdaki örnek soruyu beraber yanıtlayalım:

Karar verirken başkalarının size yardımcı olmasını ister misiniz?

Eğer siz her karar verme durumunda yanınızda size yardımcı kişilerin bulunmasını istiyorsanız “ Her zaman”, bunu çok kere istiyorsanız “Sıklıkla”, genellikle kararlarınızı yalnız veren bir kişi iseniz ama önemli karar durumlarında yardımcı istiyorsanız “Ara sıra”, ne durumda olursanız olun, karar vereceğiniz zaman size yardımcı olmak isteyen hiç kimseyi yanınızda görmek istemezseniz “Hiçbir zaman” seçeneğini işaretlemelisiniz.

Hiçbir soruyu atlamadan, içinizden geldiği gibi, cevaplamaya çalışınız.

- 1) Bir konuda karar verirken içinizden gelen sese göre davranır mısınız?
- 2) Bir şey almak için pek çok mağazayı gezer, kaliteyi ve fiyatları karşılaştırır mısınız?
- 3) Bir konuda karar vermeden önce durumu çok iyi inceler, seçenekleri inceden inceye araştırır mısınız?
- 4) Beğenerek satın aldığınız bir şeyi başkaları sizin kadar beğenmezse aldığınızdan soğur musunuz?
- 5) Her konuda güç karar veren bir kişi olarak tanınır mısınız?
- 6) Bir konuda karar vermeniz gerektiğinde her seçeneğin olumlu ve olumsuz yanlarını uzun uzadıya araştırır mısınız?
- 7) Bir konuda karar verdikten hemen sonra kararınızın doğruluğundan kuşku duyar, değiştirme isteği duyar mısınız?
- 8) Bir geziye çıkacağınız sırada programınızı sık sık değiştirdiğiniz, yanınıza neleri almanız gerektiğine bir türlü karar veremediğiniz olur mu?
- 9) Seçenekler hakkında etraflı bilgi toplamadan karar verme durumunda kaldığınızda rahatsızlık duyar mısınız?
- 10) Sizin hakkınızda başkaları karar vermeye kalktığı zaman rahatsızlık duyar tepki verir misiniz?
- 11) Uzun kararsızlık döneminden sıkılır, hemen o an için uygun bulduğunuz bir seçeneği kabul eder, onunla mutlu olmaya bakar mısınız?
- 12) Kendi başınıza karar vermek zorunda kaldığınızda kaygı ve sıkıntı yaşar mısınız?
- 13) Mektuplarınızı postaya vermeden önce birkaç defa okuyup yazdıklarınızı değiştirir misiniz?
- 14) Bir karar verirken, başkalarının size yol göstermesini, akıl vermesini ister misiniz?
- 15) Bir konuda karar vermeden önce seçenekleri çok iyi incelemenin, her birinin istenen ve istenmeyen yönlerini tartmanın yorucu ve gereksiz bir işlem olduğunu düşünür müsünüz?

- 16) Sınavlarda yanıtlarınızı sık sık değiştirdiğiniz için sınav süresinin bitiminde kağıdınızı hala veremediğiniz olur mu?
- 17) Sınavlardan çıktıktan sonra, hatalarınızı öğrenmekle canınızın sıkılacağını düşünerek, yanıtlarınızın doğru olup olmadığını araştırmaktan kaçınır mısınız?
- 18) Seçenekleri inceden inceye araştırmanın vakit kaybı olduğunu, çok inceledikçe karar vermenin güçleşeceğini düşünür, ilk anda size çekici gelen seçeneğe yönelmeyi rahatlatıcı bulur musunuz?
- 19) Kendi bildiğine giden bir kişi olarak tanınır mısınız?
- 20) Güç karar veren bir insan olduğunuz için çok güzel fırsatları kaçırdığınız oldu mu?
- 21) İnsanın içinden gelen sesin onu doğruya götürdüğüne inanır mısınız?
- 22) Kendi başınıza karar verir, başkaları kararınızın sakıncalarını söyleseler de kararınız da ısrar eder misiniz?
- 23) Karar vermeden önce seçenekler hakkında bilgi toplamaya kalktığınızda, birbiri ile çelişen bilgilerle karşılaşınca ne yapacağınızı şaşır mısınız?
- 24) Karar verirken acele eder, ondan sonra da verdiğiniz kararı beğenmeyip değiştirmeye kalkar mısınız?
- 25) Karar verirken başkalarının o konuda nasıl davrandığına bakar, ona göre davranır mısınız?
- 26) Karar vermeden önce uzun araştırma döneminin yarattığı sıkıntıya hemen son vermek için o anda size çekici gelen seçeneğe yönelir misiniz?
- 27) “İnsanın karar verirken ne istediğini çok iyi bilmesi gerekir” diye düşünür müsünüz?
- 28) “bir karar verme durumunda, bir seçeneğe yönelirken, kazanç ve kayıpları uzun uzadıya düşünmenin yararı yoktur, çünkü geleceğin ne getireceğini kimse bilemez. Bu nedenle o anda aklın yattığı seçeneğe yönelmek en doğrudur” diye düşünür müsünüz?
- 29) Hakkında etraflı araştırma yapmadan bir kimseyle yakın arkadaşlık kurmayı sakıncalı bulur musunuz?
- 30) Herkesi hoşnut edecek karar almak mümkün olmadığı için kararlarınızın öncelikle sizi hoşnut etmesinin yeterli olduğunu düşünür müsünüz?
- 31) “İnsan kararlarını kendisi vermeli ve bunun sorumluluğunu da taşımalıdır” diye düşünür müsünüz?

- 32) “Bir şeyi çok istersem güzel tesadüfler sonucu ona ulaşabilirim” diye düşünür ve karar verirken, gerçekleşme olasılığı diğer seçeneklere göre daha zayıf olsa da size çekici gelen seçeneğe yönelir misiniz?
- 33) Hoşunuza giden bir seçeneğe yönelmeden önce neler kazanıp neler kaybedeceğinizi etraflıca değerlendirir misiniz?
- 34) Gerçekleşme olasılığı zayıf olan seçenekler üzerinde durmaz, canınız çok çekmese de sizi kesin olarak sonuca götürecek seçeneği tercih eder misiniz?
- 35) Karar verirken seçeneklerin gerçekleşme olasılıklarını dikkate almaz, sadece ne derece hoşunuza gittiğine bakar mısınız?
- 36) Bir karar verdikten sonra, seçtiğiniz yolun yararlarından çok sakıncalarını görmeye başlar ve değiştirme isteği duyar mısınız?
- 37) Başkalarına danışmadan verdiğiniz kararlardan pişman olur musunuz?
- 38) Bir karar verme durumunda, bir seçeneğe yönelirken neler kazanıp neler kaybedeceğinizi etraflıca düşünür müsünüz?
- 39) Verdiğiniz bir kararı biraz sonra beğenmez “Acaba öbür yolu deneseydim” der misiniz?
- 40) Karar vermeden önce çeşitli kaynaklardan aldığınız bilgiler arasında çelişki varsa nedenini araştırır mısınız?

KARAR STRATEJİLERİ ÖLÇEĞİ CEVAP KAĞIDI

Adı Soyadı:.....

Cinsiyeti: E K

Doğum Tarihi:.....

Yaş:.....

A: Hiçbir zaman

B: Arasıra

C: Sıklıkla

D: Her zaman

	A	B	C	D		A	B	C	D
1.	☐	☐	☐	☐	21.	☐	☐	☐	☐
2.	☐	☐	☐	☐	22.	☐	☐	☐	☐
3.	☐	☐	☐	☐	23.	☐	☐	☐	☐
4.	☐	☐	☐	☐	24.	☐	☐	☐	☐
5.	☐	☐	☐	☐	25.	☐	☐	☐	☐
6.	☐	☐	☐	☐	26.	☐	☐	☐	☐
7.	☐	☐	☐	☐	27.	☐	☐	☐	☐
8.	☐	☐	☐	☐	28.	☐	☐	☐	☐
9.	☐	☐	☐	☐	29.	☐	☐	☐	☐
10.	☐	☐	☐	☐	30.	☐	☐	☐	☐
11.	☐	☐	☐	☐	31.	☐	☐	☐	☐
12.	☐	☐	☐	☐	32.	☐	☐	☐	☐
13.	☐	☐	☐	☐	33.	☐	☐	☐	☐
14.	☐	☐	☐	☐	34.	☐	☐	☐	☐
15.	☐	☐	☐	☐	35.	☐	☐	☐	☐
16.	☐	☐	☐	☐	36.	☐	☐	☐	☐
17.	☐	☐	☐	☐	37.	☐	☐	☐	☐
18.	☐	☐	☐	☐	38.	☐	☐	☐	☐
19.	☐	☐	☐	☐	39.	☐	☐	☐	☐
20.	☐	☐	☐	☐	40.	☐	☐	☐	☐

BİREYİ TANIMA ÇİZELGESİ

Sevgili Öğrenciler;

Bireyin hayatında vereceği önemli kararlardan birisi olan meslek secimi konusunda ciddi kararlar vermeniz gereken bir döneme giriyorsunuz. Bildiğiniz gibi meslek secimi, sansa bağlı, anlık karar verilen bir olgu değildir. Bu süreç içinde bir takım güçlükler yasamanız doğaldır. Bu çalışma sizlerin yaşadığı güçlüklerin neler olduğunu tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla cevaplamanız için anket formları düzenlenmiştir. Bu anketlere vereceğiniz cevapların içten olması araştırmanın amacına ulaşması açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle, sunulan anketleri eksiksiz ve doğru cevaplamanızı diliyor, katkılarınız için şimdiden çok teşekkür ediyorum.

1-Cinsiyetiniz:

- a. () Erkek
- b. () Kız

2.Yaşınız:

- a. () 15 ve küçük
- b. () 16
- c. () 17
- d. () 18 ve büyük

3. Lise türünüz nedir?

- a. () Fen matematik
- b. () Sosyal
- c. () Yabancı dil
- d. () Türkçe matematik

4-Kendinizi hangi gelir grubunda görüyorsunuz?

- a. () Düşük
- b. () Ortanın Altı
- c. () Orta
- d. () Ortanın Üstü
- e. () Yüksek

5-Babanızın eğitim düzeyi nedir?

- a. () Okur-Yazar değil
- b. () Okur -yazar

- c. () İlkokul
- d. () Ortaokul
- e. () Lise
- f. () Üniversite

6-Anninizin eğitim düzeyi nedir?

- a. () Okur-Yazar değil
- b. () Okur -yazar
- c. () İlkokul
- d. () Ortaokul
- e. () Lise
- f. () Üniversite

7-Şu anda öğrenim gördüğünüz okulu isteyerek mi seçtiniz?

- a. () Evet
- b. () Hayır

8.Okuldaki başarı durumunuz nedir?

- a. () Çok yüksek
- b. () Yüksek
- c. () Orta
- d. () Düşük
- e. () Çok düşük

9- Daha önce meslek seçimi konusunda bir yardım aldınız mı?

- a. () Evet
- b. () Hayır

10.Meslek seçimi için bilgi almaya ihtiyacınız var mı?

- a. () Evet
- b. () Hayır

7. ÖZGEÇMİŞ

EĞİTİM DURUMU

Yüksek Lisans: Gelişim Psikolojisi

YABANCI DİL

İngilizce

BİLGİSAYAR

Microsoft Office; Excel, Word, PowerPoint.